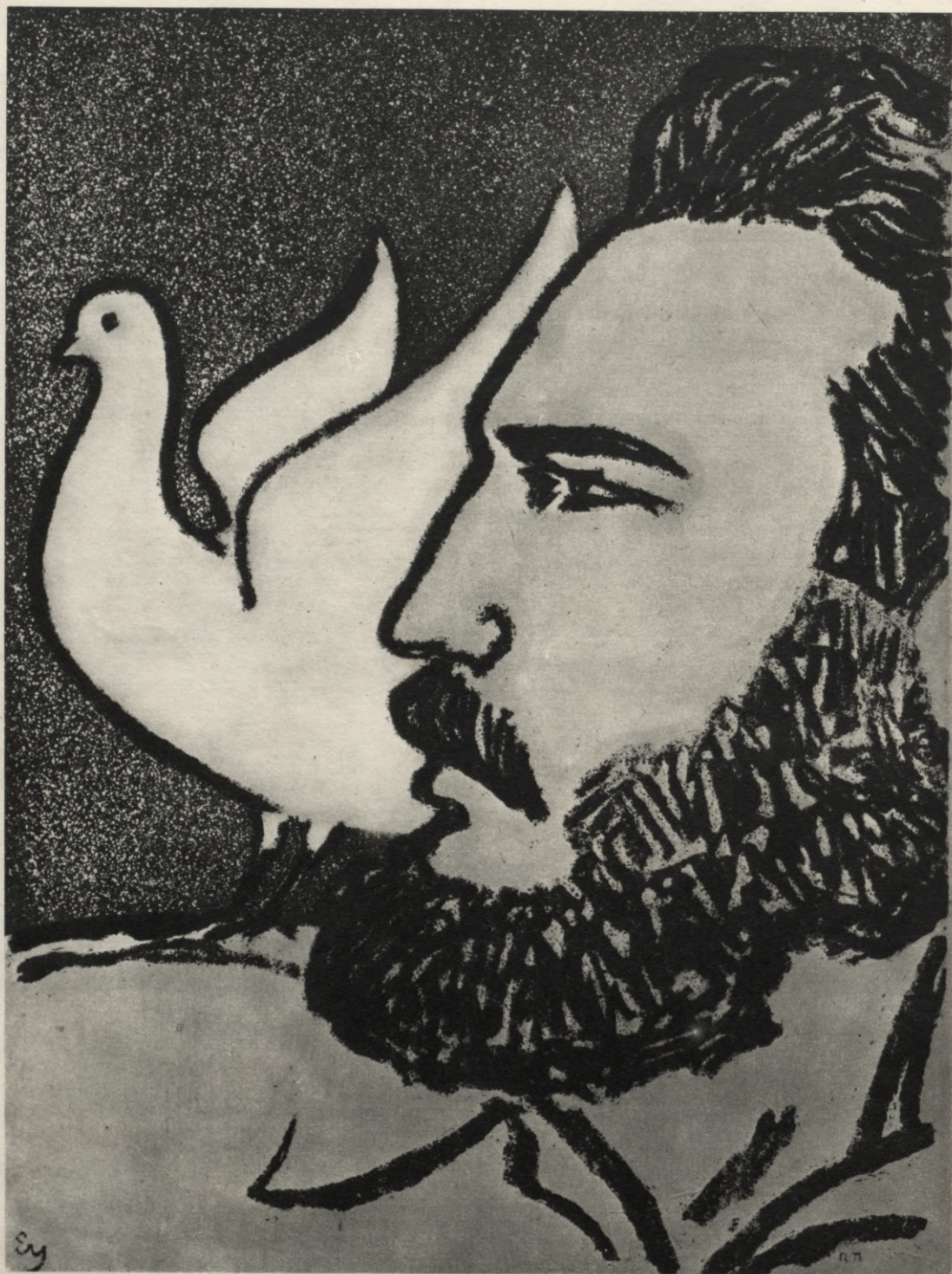

1963
Nr. 4

Знамя

E. UHANOVA [Maskava]. «Kuba — jā!». Oforts.

NO OTRĀS VISSAVIENĪBAS ESTAMPU IZSTĀDES
VALSTS LATVIEŠU UN KRIEVU MĀKSLAS MUZEJĀ
RĪGĀ.

3. MARTĀ

Latv. PSR Valsts bibliotēka

6 -

visi kā viens balsosim

par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem!

Vēlētāju sapulcē VEF-ā vienprātīgi nolēma izvirzīt par deputātu kandidātu Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanām 80. vēlēšanu apgabalā VEF direktoru b. A. Egli.

Par to, ka daudzu tūkstošu lielajā veltītu kolektīvā nav cilvēka, kas nepazītu ALEKSANDRU EGLI, šķiet, nebūtu ko brīnīties. Lai nu ko, bet rūpnīcas direktoru faču būtu jāpazīst katram, un katrs tiešām viņu arī pazīst. Bet Aleksandru Egli rūpnīcā pazīst ne tikai kā uzņēmuma vadītāju, bet arī kā sirdscilvēku, ar kuru ikviens — meistars, strādnieks, inženieris vai ceha vadītājs — var izrunāties no sirds, dabūt labu padomu, un ne jau darba jautājumos vien.

Aleksandrs Egls VEF strādā jau vairāk nekā 30 gadu. Šeit viņš nostāigājis garu darba ceļu no ierindas tehniķa līdz republikas lielākā uzņēmuma direktoram.

VEF vārdam ir laba slava tālu aiz republikas robežām, ko tai sagādājis ne tikai produkcija, bet arī ražošanas augstais mehanizācijas un automatizācijas līmenis un rūpnīcas novatori — jaunās tehnikas radītāji. Un ne tikai tur ir Aleksandra Egles nopelni, ka ražošanā aizvien vairāk ievieš jaunus

automātus, automatiskās līnijas un pilnveidotus konveijerus. Viņa galvenais nopelns ir šīs jaunās, brīnīgās tehnikas radītāju atklāšanā un izaudzināšanā. Par savlem izcilajiem panākumiem radošajā darbā daudzējādā ziņā Aleksandram Eglem pateicību ir parādā tādi plaši pazīstami un izcili rūpnīcas VEF novatori kā Sociālistiskā Darba Varonis Voldemārs Bušs, republikas nopelniem bagātais zinātnes un tehnikas darbinieks Jānis Mengēlis, Valsts prēmijas laureāts Leo Roze un daudzi citi. Tas bija viņš, kas, atrazdamies galvenā tehnologa, pēc tam galvenā inženiera un fagad rūpnīcas direktora postenī, prata saskaņot jaunos talantus, atbalstīja viņus, virzīja viņu domu uz radošiem panākumiem. Tas bija viņš, kas arvien sniedza palīdzību viņu radošo ieceru īstenošanā.

Neskatoties uz lielo darba slodzi, b. Egls vienmēr atrod laiku, lai aktīvi piedalītos tiklab rūpnīcā, kā arī republikas sabiedriskajā dzīvē. Viņš ir rūpnīcas partijas komitejas loceklis, vada zinātniski tehniskās biedrības pirmorganizāciju, darbojas Rīgas Politehniskā institūta padomē. Aleksandrs Egls vairākkārt ievēlēts par Rīgas pilsētas darbaļaužu deputātu Padomes deputātu, un arī šajā laikā viņš veica lielu un svarīgu darbu.

VEF kolektīvs un tāpat arī citi Rīgas proletāriešu rajona uzņēmumu kolektīvi ir izvirzījuši biedru Egli par savu deputāta kandidātu Latvijas PSR Augstākajai Padomei 80. vēlēšanu apgabalā. Nav šaubu, ka viņš godam atfaisnos augsto un godpilno fautas kalpa nosaukumu.

VISU ZEMJU PROLETĀRIESI, SAVIENOJĪETIES!

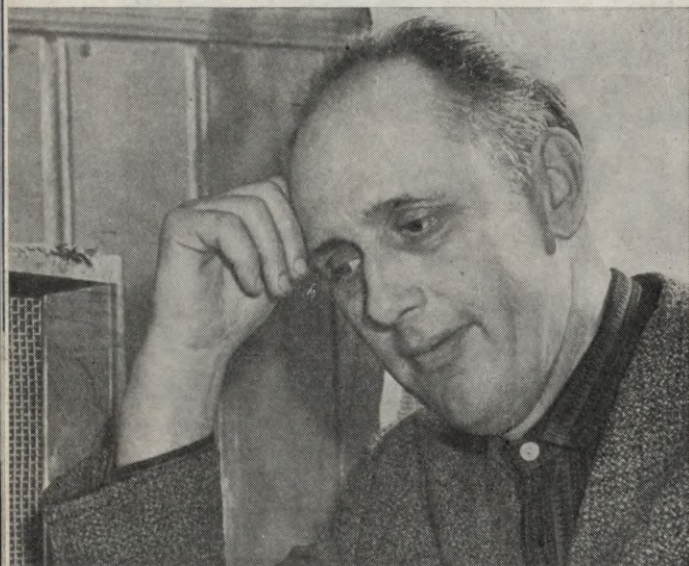
Izaigzne

SABIEDRISKI POLITISKS UN LITERĀRI
MAKSLINIECISKS ILUSTRĒTS ŽURNĀLS.
IZNĀK 13. GADU, DIVAS REIZES MĒNEŠI.
Nr. 4 (302) 1963. GADA 20. FEBRUARIS

VILHELMĪNE VĀVERE dzimusi tālajā Saratovā 1930. gadā. Kad viņa 1953. gadā pabeidz Latvijas valsts universitāti, jaunā speciāliste sāk strādāt Autoelektroaparātu rūpnīcā par tehnologu un drīz vien, pateicoties savām zināšanām un darba mīlestībai, izvirzās par vecāko inženieri. Pašlaik V. Vāvere ir rūpnīcas laboratorijas vecākā inženiere. Viņa ieviesusi daudzus jaunus tehnoloģiskus procesus lētuvē un metālapstrādē.

Ar savu dzīvi un darbu jaunā komuniste ieguvusi visa kolektīva cieņu.

Jau divdesmit gadus **EDGARS PUTNIŅŠ** nostrādājis Rīgas kuģu remonta rūpnīcā. Tagad viņš ir viens no rūpnīcas izcilākajiem strādniekiem un leģuvis Latvijas zivju rūpniecības flotes un uzņēmumu labākā atslēdznieka nosaukumu. Izpildot dienas normu par 120—130 procentiem, E. Putniņš apmāca arī jaunus strādniekus aro-dā. Viņa «rokas ir zelta vērtas», mēdz sacīt kolektīvā, jo Putniņš apguvis vairākas specialitātes un var veikt vissarežģītākos remontdarbus. Viņa vadībā montāžas ceha brigāde izcīnījusi godpilno komunistiskā darba brigādes nosaukumu.

Mākslai veltīta dzīve — tā var sacīt par **VALDEMĀRU VALDMANI**, mūsu republikas pazīstamo grāmatu ilustratoru. Jau no četrus gadu vecuma zēns sāk zīmēt un tā arī diendienā neizlaiž vairs zīmuli no rokas. Protams, buržuāziskajā iekārtā ceļš uz mākslu trūcīgam jauneklim nebija viegls. 17 gadu vecs viņš iestājās Valsts Cēsu amatniecības skolas lietīkās mākslas klasē, taču pabeigt to nevarēja — pietrūka līdzekļu. Tā V. Valdmanis sāka vasarās strādāt par krāsofāju, bet ziemās gleznoja dekorācijas dažādām lauku skatuvēm.

Vēlāk topošais grafiķis iepazīstas ar māksliniekiem, kuri darbojas kreiso arodbiedrībā.

Nodibinoties padomju varai Latvijā, Valdmani ieceļ par Tēlotājas mākslas muzeja direktoru.

Pēc kara V. Valdmanis atkal atgriežas skatuves gleznotāja darbā, no 1946.-47. gadam ir Rīgas filmu studijas galvenais mākslinieks pirmajai Padomju Latvijas mākslas filmai «Mājup ar uzvaru».

1958. gadā mākslinieku uzņēma Padomju Savienības Komunistiskajā partijā. Patlaban B. Valdmanis ir Latvijas PSR Mākslinieku savienības valdes priekšsēdētāja vietnieks ideoloģiskā darba jautājumos.

V. Valdmanis pēckara gados ilustrējis daudzus latviešu padomju rakstnieku darbus, kuru vidū jāatzīmē ilustrācijas Viļa Lāča romāniem. V. Valdmana zīmējums ir dziļi reālistisks, psiholoģiski pārlicenošs. Viņam sveša bijusi formālistiska māžošānās, tāpēc mākslinieks vienmēr modri stāvējis sardzē par sociālistiskā reālisma mākslas skaidrajām pozīcijām.

B. Tīkusa foto

ALEKSANDRA USANOVA ir mūsu slavenās darba frontes lerindniece. Viņa strādā Bolderājas silikātkāmeļu rūpnīcā par presētāju, normas regulāri izpilda par 115—120 procentiem. Apzinīgs darbs visas sabiedrības labā — lūk, pamats, uz kura viņa kaldinājusi savu dzīvi. Padomju zemē čakla darba darītāji nepaliek neievēroti — arī A. Usanova saņēmusi vairākus Goda rakstus, apbalvota ar Leņina ordeni.

Līdztekus darbam rūpnīcā viņa aktīvi darbojas sabiedriskajā dzīvē, vairākkārt ievēlēta par vietējās padomes deputāti, ir rūpnīcas pastāvīgi darbojošās ražošanas komisijas locekle. I. Čigas foto

MAIGA PŪRE dzimusi 1926. gadā Valmieras rajonā zemleku ģimenē.

1951. gadā, pabeigusi Latvijas valsts universitātes fizikas un matemātikas fakultāti, jaunieta sāk strādāt par skolotāju Rīgas 24. septiņgadīgajā skolā. Nākamajā mācību gadā šo skolu izveido par vidusskolu. Maiga Pūre māca matemātiku vecākajās klasēs.

Biedre Pūre kā skolotāja ieguvusi lielu autoritāti. Īpašu vērtību viņa veltī jaunatnes komunistiskajai audzināšanai. Viņas audzināmā klase izveidojusies par saliedētu darbīgu kolektīvu. 1962. gada vasarā seši šīs klases absolventi aizbrauca pašvāgā darbā uz Siguldas rajona Allažu kolhozu.

Skolotāja Pūre veic lielu sabiedrisko darbu: vada skolas matemātikas metodisko komisiju, sienas avīzes redkolēģiju.

Kopš 1961. gada Maiga Pūre ir Padomju Savienības Komunistiskās partijas biedre.

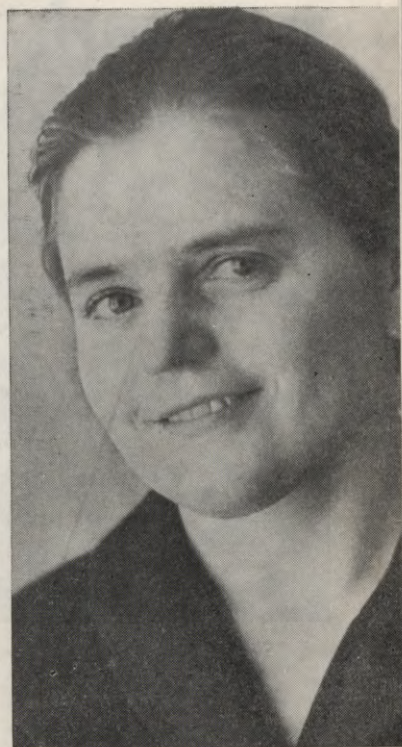

MONIKA RIVARE, pabeigusi lauksaimniecības skolu Dagdā, devās strādāt uz Preiļu rajona padomju saimniecību «Aglona». Tur jaunajai speciālistei uzticēja atbildīgu uzdevumu — vadīt saimniecības putnu fermu.

Kad 1961. gada pavasarī Monika apsoltja nodot valstij 50 000 piļu, viens otrs nogrozīja galvu — sak', solīt jau varam, bet redzēsīm, kā būs ar darbiem. Pienāca rudens, un saimniecība nodeva valstij 53 000 piļu. Vēl straujāk «Aglonā» putkopība attīstījās pēn, kad apsoltīto 120 000 piļu vietā valsts saņēma pāri par 131 000. Un galvenais nopelnis šeit — fermas vadītājai Monikai Rivarei.

Līdztekus saimnieciskajam darbam Rivare aktīvi darbojas arī sabiedriskajā dzīvē — viņa ir partijas rajona komitejas locekle, padomju saimniecības partijas biroja locekle un Aglonas ciema padomes deputāte.

J. Fadejeva foto

1941. gadā pēc komercskolas pabeigšanas **LIDIJA PASTERNAKA** [Freimane] sāka strādāt par grāmatvedī bankā. Fašistiskās okupācijas gados jaunieta par aktrises karjeru nevarēja pat sapņot. Rēzeknes gestapo moku kambaros nomocīja viņas tēvu, pašu Lidiju kopā ar fūkstošiem citu nelaimīgo aizdzina uz Vāciju, kur vajadzēja strādāt par kalponi.

Atgriezies dzimtenē, viņa iestājās Valsts akadēmiskā drāmas teātra studijā un drīz vien izvirzās par vienu no redzamākajām mūsu republikas aktrisēm. 1950. gadā Lidijai Pasternakai [Freimanei] piešķir Latvijas PSR Nopelniem bagātās skatuves mākslinieces goda nosaukumu. Par savijņojošiem skatuves tēliem viņa divas reizes apbalvota ar Valsts prēmiju.

Lidija Pasternaka [Freimane] ir ne tikai populāra aktrise. Viņa aktīvi darbojas arī kā teātra vietējās komitejas priekšsēdētāja, Latvijas PSR Tautas saimniecības padomes ekspertu komisijas locekle, Latvijas un ārzemju kultūras sakaru biedrības locekle. Savās zināšanās un meistarībā izcilā māksliniece dalās ar jauno aktieru paaudzi, strādādama par pedagoģi Valsts konservatorijas teātra fakultātē.

Gvardes kapteinis Sergejs Luļins.

RĪGAS DEBESIS

Varopi nemirst. Kaut arī viņi vairs neso-
jo mums līdzās, taču viņu mīlestība uz
cilvēkiem, uz savu tēvzemi, viņu varo-
darbs dzīvo cilvēku piemiņā mūžam. Un jo
spilgtāks un dziļāks varoņdarbs, jo spēcīgāk
tas iedarbojas uz mums, dzīvajiem. Varoņa
paraugs mūs spāno, ved uz priekšu, sauc uz
krietniem darbiem tautas laimes vārdā, kom-
unisma vārdā.

Esmu brāļu kapos, netālu no Mārupes cie-
ma padomes. Stāvu pie neliela obeliskas, kurā
iekalts S. M. Luļina vārds. Bet šodien šie
akmeņi ierakstītie burti kļuvuši dzīvi... Tas
tādēļ, ka tagad daudz vairāk zinu par šo Cil-
vēku, vīrišķīgo cīnītāju, komunistu.

Tas notika mēnesi pirms Rīgas atbrīvoša-
nas — 1944. gada 14. septembra pēcpusdienā.
Gvardes kapteinis Sergejs Mihailovičs Luļins
jau 168. reizi pacēlās gaisā, lai pulka
bumbvedēju kolonas priekšgalā dotos svarīgā
kaujas uzdevumā — bombardēt pretinieka
aerodromu pie Rīgas. Drīz vien Luļina vadītās
lidmašīnas pārliidoja mūsu karspēka
priekšējās līnijas un nokļuva virs ienaidnieka
ieņemtās teritorijas — ziemeļrietumos no Jel-
gavas.

Bija dzīra, saulaina diena. Lejā skaidri
varēja saskatīt noras, birzis, likumotās upju
lentes. Redzamība bija ļoti laba. Luļins sa-
prata, ka tādā laikā nav iespējams doties ne-
gaidītā uzbrukumā.

Ap viņa lidmašīnu sāka sprāgt zenītlieglā-
balu šāviņi. Ienaidnieka uguns bija ļoti blīva,
un sprādzieni arvien vairāk tuvojās lidmašī-
nai. Naidnieks nikni atvairīja mūsu bumbve-
dēju uzliedzumu.

Luļins noslēcās mazliet pa kreisi — te
zenītartilērijas uguns nebija tik nikna. Viņa
piemēram sekoja pārējie.

Bumbvedēji turpināja ceļu uz ienaidnieka
lidlauku. Cilvēki, kas strādāja tīrumos, nevi-
sus pavērās gaisā, nespējami novērst acis no
savijopošā skata. Padebešos lidenā ierindā
posms pie posma lidoja varenie bumbvedēji,
un tos pavadija mazi, aši iznīcinātāji, kas li-
dinājās ap smagajiem gaisa kuģiem.

Ļaudis redzēja, kā ienaidnieka iznīcinātāji
divas reizes centās uzbrukt padomju lidma-
šīnu grupai.

Augstu gaisā notika kauja. Ar strēlnieku-

radistu un iznīcinātāju uguni pretinieka gai-
sa uzbrukumā tika atslēgti.

Babītes ezera rajonā mūsu lidmašīnas atkal
no jauna sagaidīja nikna ienaidnieka smago
kalibru zenītlieglābalu uguns, kā arī Rīgas
jūras līča piekrastē un Lielupes grīvā stāvo-
šo karakuģu šāviņi. Pret mūsējiem uguni at-
klāja arī pretinieka krasta aizsardzības ar-
tilērija. Šāviņi sprāga arvien tuvāk lidmašīnu
kaujas ierindai.

Prasmīgi manevrējot, mūsu bumbvedēji
neatļaidīgi turpināja ceļu. Zem savas lidma-
šīnas spārnēm Luļins skaidri saredzēja Rīgas
preču staciju. Zenītartilērijas uguns no pilsē-
tas centra un ostas rajona kļuva jo sevišķi
nikna. Dokumentos, kas stāsta par šo kaujas
operāciju, teikts, ka uguns te bijusi ārkārtīgi
blīva un vienlaikus sprāguši līdz 400 zenī-
tlieglābalu šāviņiem.

Šāviņu šķembas, kā arī tiešie trāpījumi,
nodarīja bojājumus bumbvedējiem un iznī-
nātājiem. Tomēr gvardi neatļaidīgi turpinā-
ja lidojumu. Viņi, sekodami Luļina lidmašī-
nai, vēl un vēlreiz sakārtojās uzbrukumam,
cenzdamies izlauzties uz mērķi.

Un tad mūsu lidmašīnām metās virsū ap
sešdesmit ienaidnieka iznīcinātāji. Pretinieks
rikojās viltīgi un apdomīgi: ar vienu daļu sa-
vu spēku viņš uzspieda gaisa kauju un tā sa-
stīja mūsu iznīcinātāju iniciatīvu. Ar otru da-
ļu tas uzbruka bumbvedējiem, kas tagad bija
palikuši bez aizsardzības.

Mežoniņi un nikni visās malās «reĶja» ie-
naidnieka zenītlieglābalu. Rīdziniekus, kas pēc
gaisa trausmes signāla bija paslēpušies pa-
grabos un patvertņos, pārņēma ziņkārē. Ļau-
dis uzmanīgi vēroja sarkanvālgzņoto lidma-
šīnu grupas varoņo gaisa kauju ar hitleris-
ko laupītāju armādu. Debesis gaudoja, rūca,
svīlpa un mutuloja.

Atvairīdami ienaidnieka iznīcinātājus, mū-
su bumbvedēji turpināja ceļu uz mērķi. Fa-
šistu iznīcinātāji kā nikni dunduri dūca ap
smagajām mašīnām, cenzdamies «iedzelt» un
izstīt no ierindas kaut vienu lidmašīnu.

Un tad kādā no uzbrukumiem pretiniekam
izdevās aizdedzināt gvardes kapteina Luļina
lidmašīnu. Ja tas notiktu kaut kur klajākā
vietā, varētu nomest nāvējošo kravu un pa-
glābt lidmašīnu. Bet lejā atradās pilsēta...

Kapteinim Luļinam ienāca prātā, ka tieši
šodien sācies uzbrukums Rīgas virzienā. Rī-
ga gaidīja atbrīvotājus. Tāpat viņš zināja, ka
pavēlniecība bija devusi rīkojumu saglabāt
šo Baltijas pērlī nesagrautu. Un līdz ar Lu-
ļinu ikviens lidojotājs domāja tikai par to, ka
nāvējošā krava katrā ziņā jānogādā līdz mēr-
ķim — ienaidnieka aerodromam, ka jāsa-
grauj tas un jāiznīcina pēc iespējas vairāk
fašistu mašīnu.

Priekšā aizdegās divs viena mūsējā lidma-
šīna, arī aizmugurē vēlas mašīnas no Luļina
vadītās vienības sāka vilkt sev līdz melnu
dūmu grīstus...

— Nekas netzņāks!... — spītīgi kodi-
dams lūpas, nodomāja gvardes kapteinis Lu-
ļins.

Degošā lidmašīnā parādījās ārkārtīgu
vīrišķību, atkaudamies no uzmācīgajiem ie-
naidnieka iznīcinātājiem, komunisti Luļins
joprojām ieturēja kaujas kursu...

Viņa nelokāmā griba uzvarēja. Luļins sek-
mīgi nometa bumbas uz mērķi, bet pēc tam,
vadīdams lidmašīnu grupu, strauji pagriezās
un uzņēma kursu uz Jelgavu. Taču, nesasnē-
dzis savu teritoriju, pēkšņi viņš metās verti-
kāļā pikējumā un ietrieca lidmašīnu starp
dzelzceļa slīdēm pie Tiraines stacijas asto-
ņvi kilometrus no Rīgas.

Tā pašatziļdzīgi par latvju zemes atbrī-
vošanu 1944. gada 14. septembrī cīnījās
krievu tautas dēls, bumbvedēju aviaeskadrījas
stūrmanis, gvardes kapteinis Sergejs Luļins.

Ieteikdama piešķirt Luļinam Padomju Sa-
vienības Varoņa nosaukumu, pavēlniecība
rakstīja:

«Par sevišķi izcilēm kaujas nopelniem
Dzimtenes labā, par vīrišķību, drosmi un va-
ronību cīņā pret vācu fašistu iebrucējiem,
gvardes kapteinis Sergejs Mihailovičs Luļins
ir pelnījis Padomju Savienības Varoņa augstā
nosaukuma piešķiršanu pēc nāves.»

1945. gada 18. augustā ar Padomju Sa-
vienības Augstākās Padomes Prezidija dek-
rētu S. Luļinam tika piešķirts Padomju Sa-
vienības Varoņa nosaukums.

Sajās kauju dienās, kad atbrīvoja padom-
ju Latvijas galvaspilsētu, Rīgas debesis red-
dzēja ne mazums varoņu. Viņu vidū mūžam
minēs arī gvardes kapteini Sergeju Luļinu,
kas savu pēdējo un visizcilāko varoņdarbu
veica tieši virs mūsu mīlotās pilsētas.

Man šķiet, ka Varoņa piemiņas saglabāšanai
būtu lietderīgi vienu no mūsu pilsētas ielām,
kas ved uz Rīgas aerodromu, nosaukt Sergeja
Luļina vārdā, bet materiāliem par Varoņa
dzīvi un varoņdarbu būtu jārod cienīga vieta
Revolūcijas muzejā.

* * *

Ir neskaidras ziņas, ka daži lidojotāji no Lu-
ļina vadītās grupas, kuru lidmašīnas notrieca
šajās liktenīgajās kaujās virs Rīgas, paguvu-
ši izlēkt ar izpletņiem, laimīgi sasnieguši ze-
mi. Padomju lidojotājus līdz Rīgas atbrīvoša-
nai slēpuši pie sevis Mangaļu zvejnieki. Daži
no šiem lidojotājiem it kā pat bijuši Rīgā un
cīmojušies Mangaļos pie saviem draugiem. Ja
kādam kas zināms par šiem lidojotājiem, val
par tiem, kas palīdzējuši viņiem grūtā brīdī,
lūdzam pazinot mūsu žurnāla redakcijai. Tas
palīdzētu vēl vairāk uzziņāt par kapteini Se-
rgeju Luļinu, kā arī par varoņiem, kas cīnī-
jušies par Latvijas galvaspilsētu.

Gvardes majors V. Miķelsons

Pirmā kauja

191. strēlnieku pulka komandieris apakšpulkvedis Varkalns deva pēdējos norādījumus.

— Vēlreiz atgādinu, — viņš sacīja, — ka pulka tuvākais uzdevums — ieņemt augstieni ar diviem dzotiem, tālākais — uzbrukt ķieģeļu rūpnīcai.

Pēc artilērijas apšaudes apakšvienības metās triecienā. Taču ienaidnieka spēcīgā uguns aizšķērsoja ceļu, un uzbrukums apstājas. Karavīru rindas, ciešot zaudējumus, pieplaka zemei.

Pēc Varkalna pavēles artilēristi divreiz atklāja uguni pa augstieni, taču katru reizi, līdzko kājnieki metās uzbrukumā, ienaidnieka uguns punkti atkal atdzīvojās. It īpaši traucēja kāds dzots, kas atradās flangā. Un tad Varkalns nolēma dzotu iznīcināt. Viņš izsauc pie sevis izlūku vada komandieri seržantu Purviņu.

— Tur, augstienē bez nosaukuma, atrodas ienaidnieka dzots, — sacīja apakšpulkvedis. — Jūs uzdevums — mūsu artilērijas uguns aizsegā piekļūt tam klāt un iznīcināt ar granātām.

— Tiks izpildīts, biedri apakšpulkvedi, — seržants Purviņš atbildēja.

Viņš izvēlējās piecus pušus, un tie, uzvilkuši baltos maskēšanās virsvalkus, aizklīda pa dzīo sniegu.

Artilērija apšaudīja augstieni. Kopā ar šķembām gaisā lidoja zemes pikas, miēti, stieplu gabali. Jānis Drazdiņš to visu redzēja pirmo reizi. No nepātrauktās kanonādes viņš bija galīgi apdullis un, šķīta, zaudējās dzirdi. Sāvinš pēc sāvina trāpīgi grāva ienaidnieka nocietinājumus, tomēr pušim visu laiku likās, ka artilēristi var arī kļūdināt tēmēšanā un tad lādīņi trāpīs viņus — izlūkus.

Seržants Purviņš, gulēdams sniegā blakus Drazdiņam, pavēlēja:

— Sagatavoties!

Kareivis ievēroja seržanta skarbo seju, saltās, piemiegtās acis. Viņš zināja, ka tūlīt abiem jāskrien turpu un jāiemet dzota šaujlūkās granātas. Pirmo reizi... Drazdiņš nodrebēja, taču tū-

līt saņēmas un aptaustīja šineli: vai tikai nav pazaudējis granātas? Nē, viss bija kārtībā.

Artilēristi pārcēla uguni tālāk, ienaidnieka pozīciju dziļumā. Izlūki metās uz dzotu. Tomēr dzelonstieplu aizsprosta priekšā ienaidnieka šāvīņi viņus atkal piespieda pie zemes. Priekšā pietās klājās lauks. Mazliet sāpus Purviņš pamanīja nelielu iepaklu. Viņš pagriezās turp. Priekšā līda Drazdiņš. Lodes kapāja sniegu pavīsam tuvu kareivim.

— Pie zemes, vairāk pie zemes, ročies sniegā! — uzsauca seržants.

Purviņš izvīrējās priekšā. Drazdiņš vēroja, kā tā spēcīgais stāvs iegrima sniegā. Ar galvu un pleciem viņš enerģiski stūma dzīo sniegu un līda pa izveidoto grāvīti. Laiku palaikam Purviņš pacēla galvu un pameta ašu skatienu ienaidnieka virzienā. Beidzot izlūki aizlīda līdz strautam un nogūlās krasta aizsegā. Līdz ienaidnieka dzotam atlika ne vairāk kā metru četrdesmit, bet no tāda attāluma aizsviest granātu nebija iespējams. Purviņš un Drazdiņš līda tālāk. Hitleriēši ieraudzīja drosminiekus un sāka tos nikni apšaudīt. Līdz dzotam atlikusi vairs tikai metri divdesmit. Tagad varētu sākt ar granātām, bet ienaidnieka uguns neļāva pat galvu pacelt. Šai laikā tām kārtām ietarkšķējās savējo ložmetēji. Drazdiņš redzēja, ka seržants pacēlās un ar asu izrāvienu iesvieda granātu lūkā.

— Svied ātrāk! — viņš uzsauca Drazdiņam un pats meta otru granātu. Cits aiz cīta atskanēja trīs sprādzieni. Vēl dūmi nebija izgaisuši, kad Purviņš jau bija pielēcis kājas un ar saucienu «Aiz manis!» metās uz dzotu. Seržantam sekoja pārējie izlūki.

Drazdiņš apjuka, pielēca kājās pēdējais, kaut gan bija seržantam tuvāk nekā pārējie. Viņš ielēca ienaidnieka ierakumos, kad izlūki jau bija uzsākuši tuvoties. Šai laikā gaisā uzvīzās daudzkrāsainās raketes. Tas nozīmēja, ka Varkalns devis rīkojumu rotām doties uzbrukumā. Drazdiņš saklausīja daudzbalstīgu «Urr-ā-ā!» Uz mirkli viņš atskatījās un ieraudzīja, ka pa visu balto, sniegoto lauku skrēja kareivji, turot uz priekšu pastieptas šautenes.

— Bet ko tad es? — iešāvs prātā, un tūlīt viņš sāka skriet pa eju, baidoties izlaist no acīm seržantu.

Šai mirklī pa kreisi nozibsnīja automāta kārtā. Otrs garāks trasējošu ložu spīests aizsvīlpa pār galvu, un priekšā viss sagriezās ugunīgā jūklī. Drazdiņš vairs neredzēja seržantu. Izstiepis uz priekšu šauteni, viņš ātri skrēja pa transeju. Pēkšņi no nocietinājuma nišas izlēca hitleriēti un arī skrēja uz priekšu. Drazdiņš pacēla šauteni, atskanēja šāviens, ienaidnieka kareivis nokrita.

«Es viņu nonāvēju», — miglaini pavīdēja apziņā doma. Tranšejas izliekumā viņš ieraudzīja otru hitleriēti, kas bija cieši pieplacis pie uzbēruma malas. Tas krampjaini turēja rokās automātu un drudzaini šāva tā virzienā, kur aizskrēja izlūki. Zobus sakodis, Drazdiņš straujā klupienā uzbruka ar durkli ienaidniekam. Bet no pagrieziena viņa priekšā izlēca trešais hitleriēti. Viņi sagrūdās tik negaidot, ka Drazdiņš, tik tikko paspēja iesist pretiniekiem ar laidī pa plecu. Tas pakrita. Drazdiņš nenoturējās un arī pakrita, taču tūlīt pietrūkās kājās. Šai laikā pagriezies, no kura izlēca fašists, parādījās seržants Purviņš.

— Vai beigts? — viņš īsi jautāja, norādot uz gulošo hitleriēti. Bet tas, pacēlis rokas, ar pūlēm sāka slieies augšā.

— Nolaids rokas! — seržants uzsauca.

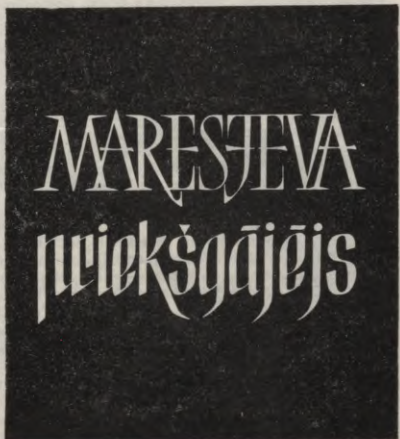
Beif vācietis, acīm redzot neko nesapratīs, centās piecelties kā agrāk, turēdams rokas paceltas virs galvas. Tad seržants satvēra hitleriēti aiz šīneļa apkakles un ar strauju rāvienu nostādīja uz kājām. Pēc tam, pastūmis pie muguras, nokomandēja trīs valodās:

— Vperjod, Uz priekšu, Vorwärts! Drazdiņš, aizvediet viņu uz štabu!

Drazdiņš vēl arvien nebija īsti atpaušis no savas pirmās kaujas. Kareivis bija satraukts un arī apmierināts par to, ka komandiera uzdevums izpildīts.

...Pulks tai dienā pārrāva ienaidnieka nocietinājumus.

N. NEČAJEVS

Baltijas jūra... Skaidrā, saulainā laikā tās zilgotie plašumi ir klusi un rāmi, bet vētrā pret mola granīta sienu dienu un nakti bango zaļgani viļņi. Tie ir apdvesti ar leģendāru slāvu. Rīgas jūras līča ūdenos, pie Līpājas, Tallīnas un Narvas krastiem Baltijas jūrnieki bezbailīgi cinījusies par Padomju zemes brīvību un neatkarību.

...Tas notika pirmajās kara dienās. Kuteris, uz kura dienēja komjaunietis Mihails Šuba, izgāja patrolēt Rīgas jūras līci. Dienas otrā pusē ekipāžai uzbruka vairākas pretinieka lidmašīnas. Sākās mazā kuģīša kauja ar hitleriēšu maītas putniem.

Motorists Šuba atradās savā postenī. Piepeši atskanēja spēcīgs grāviens, un Mihails sajuta skaudras sāpes labajā kājā.

— Starāina ievainots, — kāds no matrožiem iesaucās un metās pārsiet Mihailu.

— Nevajaql! Es pats. Labāk sekojiet mašīnām...

Kaut kā pārsējis ievainojumu, jūrnieks mēģināja piecelties, bet turpat pakrita un zaudēja samanu.

Cīņa ar ienaidnieka gaisa spēkiem turpinājās. Zenītnieki noģāza divas lidmašīnas, un kuteris laimīgi atgriezās bāzē.

Komjaunietis Mihailu Šubu nosūtīja uz hospitāli. Labo kāju vajadzēja amputēt. Laiks, ko Mihails pavadīja hospitālī, bija vismokošākais. Jūrnieks nebaidījās ne kaujas, ne ievainojumu, ne nāves; taču hospitālī viņu visvairāk uztrauca izmisīgā doma par to, ka viņš vairs nevarēs atgriezties uz kuterā, nevarēs atmaksāt ienaidniekam par

visu — cilvēku nāvi, saqratūām pilsētām, izpostītiem ciemiem...

Ārstu vārdi, ka pēc izveseļošanās viņam nāksies pamest floti un atstādīt aizmuqrē, Mihailu ļoti satrauca.

— Bet kur tad jūra, kuteris, ko atstāju? Vēl taču neesmu noslēdzis visus rēķinus ar ienaidnieku!

Beidzot ārsti piekāpās. Kad jūrnieks izārstējās, to nosūtīja atpakaļ uz viņa daļu.

Iepazīnis ar apstākļiem un komjaunieša lūgumu, komandieris Markovs ieteica viņam rakstveža darbu. Bet tas puisi neapmierināja. Mihails Šuba jau gluži labi bija iemācījies staigāt ar protzēm.

— Vai tad es tiešām pēc jūsu domām esmu klibš? — un turpat virsnieka kabinetā Mihails demonstrēja sarežģītu krievu tautas dejas tūri. — Nu sakiet, kas tad es klibiņi? Lūdzu, sūtiet uz kuteri par motoristu! Tur ir mana vieta.

Tā Mihails atgriezās uz sava kuģa.

Un atkal kuteris devās no kaujas kaujā. Atkal vētrains cīņas, atkal jaunas uzvaras, un atkal Mihails Šuba tātāt kā agrāk ar īstu jūrnieka drosmi un patriotu sirdi cinījās savā postenī.

Komjaunieša nopelni atzīmēti ar Sarkanā Kara ordeni, Pirmās pakāpes Tēvijas Kara ordeni un vairākām medaļām.

Kopš tā laika pagājuši daudzi gadi, bet Mihaila cīņu biedri vienmēr atceras drosmīgā patriotā, istā cilvēkā Alekseja Maresjeva priekšgājēju Mihailu Šubu.

F. Volohovs

Pāvels brauca uz Rīgu. Pirmoreiz. Šī pil-sēta un arī pati republika bija viņam pa-visam sveša, taču viņš neizjuta nemieru, kas cilvēku parasti pārņem, sastopoties ar nezināmo. Nezināmo? Niekil Viņš ir redzējis tik daudz pilsētu, gan lielu, gan mazu, tuvu un tālu, ka Rīga diezin vai spēs viņu ar kaut ko pārsteigt. Pāvelam bija izdevība kopā ar rakstnieku grupu divreiz pabūt Amerikā, apmeklēt Kanādu, motorkuģis «Pobeda» vizināja viņu apkārtnē Eiropā. Un kur vēl braucieni uz Beļģiju, uz Vīspasaules izstādi un Angliju. Taču ar katru jaunu ceļojumu Pāvela zinātkāre nez kādēļ notrulinājās aizvien vairāk, jaunās sastapšanās vairs nesavilpoja.

Atgriezdamies no ceļojumiem, viņš veda mājās glītus niecipus sievai un bērniem, bloktotus ar dzeju uzmetumiem un jau gatavām rindām. Pēc tam parādījās grāmata, kuru tā arī sauca — «Tālie ceļi». Tajā dobji dārdēja Londonas Big-bens, augšup sliedās Atomiuma milzīgās bumbas, brāzmoja Niagāras ūdeņi...

Cauri kupejas durvīm dzirdamas skaļas balsis un smieklis. Gaitenī stāv viņa biedrs Maksims un dzīvi kaut ko apspriež ar pasažieriem. Kāpēc viņš nevar nosēdēt uz vietas? Priekšā noteikta tikšanās ar kolēģiem, iespējams — arī ar lasītājiem. Vajadzētu pārdomāt, ko teiks tiem, izmeklēt dzejoļus. Jā, un ar ko, vajadzības gadījumā, uzstāsies viņš pats? Jāpdomā, kamēr kupejā neviena nav.

Pāvels izvelk no portfeļa iespaidīgu sējumu. «Izlase». Ar redzamu labpatiku viņš lēni un sau-dzīgi šķir lapu aiz lapas. Nav slikti, nudien nav slikti četrdesmit trīs gadu vecumā būt tik biezas grāmatas autoram. Te ir, tā saukot, kvintesence no visa, ko viņš radījis kopš kara laikiem.

Starp lapām pavid zilgana aploksne. Tā ielik-ta tur, kur nodrukāts dzejolis «Frontes meitenēm» no krājuma «Liesmainie gadi». Kāpēc šis dzejolītis — tik vienkāršs, bez jebkādam pretenzijām, visiem tā patīk? Re, arī pirms pašas izbraukšanas viņš saņēma vēstuli no Rīgas, no Ainas Rozes, — no tās pašas Ainas, kurai Istenībā viņš var pateikties par šo vārsmu dzimšanu.

Pāvels vēlreiz pārskata apaļīgā rokrastā ap-rakstīto lapu: «Sveiks, Pāvel...»

— Interesanti, vai tik viegli var pārkāpt gadu distancu un teikt «tu»?

«...no visas sirds pateicos tev par «Frontes meitenēm». Cik īstas, patiesas rindas tu esi veļlī-gis mūsu sūrajai ikdienai! Cik dziļi esi ieskatījies mūsu sirdīst!... Ar citi frontes dzejoļi ir labi...»

Parasta vēstule. Tādas raksta daudzi. Tālākās rindas Pāvelā vieglu neomulības sa-jūtu. Aina raksta, ka pie Jasiem tikusi smagi ievai-nota, sakropļotas abas kājas, taču «dzīvojoš tīri labi» un, ja viņam gadosies iebraukt Rīgā, lai at-nākot ciemos. Adrese uzrakstīta skaidri un nepār-protami.

Aiziet? Nē. Viņš droši vien neaizies. Ainas lik-tenis jau ir ļoti bēdīgs, viņam no sirds zēl kād-reizējās sanstrukturē, bet... Viņš neprot izlik-ties, viņam būs smagi skatīties uz sakropļoto sie-viņu. Ko tur slēpt — viņš nespēj pat iedomāties, ka Aina, šīs kustīgais radījums, kurš līdzī vīriešiem izšķoja garos frontes ceļus un retajos atpūtas brī-žos tik ļoti mīlēja padejot, tagad piesaistīta pie gultas... Nē, nē... Un vārdi «dzīvoju tīri labi», protams, ir pasaciņa. Lai apmānītu sevi un citus, lai nezaudētu lepnumu. Bet Istenībā — vientulī-ba, zāļu smaka, sēra noskaņa kā mirstošo palātā. Cilvēks vēl ir dzīvs, bet jau nošķirts no pasaules...

Viņš neprot mierināt. Jā, un katrs mierinājuma vārds var ievainot vēl dziļāk. Un ko gan lai viņš arī teiktu? «Ciet, dārgo biedri, cietim ir vēl sliktāk, citi ir krituši, guļ brāļu kapos un nezinā-mos uzkalniņos, kuriem pāri iet arklī?» Viņš neies, viņš vienkārši nevar iet! Vēlāk, protams, uzrakstīs atbildi, aizsūtīs jauno grāmatu, pat ar ierakstu... Ar skaļu, metālisku šņirkstoņu atveras kupejas durvis. Ienāk dzejnieks Zārcinis ar savu sievu Līnu. Maksims ir vecs Pāvela frontes biedrs, un varbūt tādēļ Pāvels cieš diezgan indīgās kritiskās piezīmes, kas Maksimam bieži vien gadās uz mēles.

Taču Maksima klātbūtnē viņam aizvien sagādā prieku, bet Līnu gan viņš nevar ciest. Kāpēc Mak-sims viņu mūžīgi velk sev līdzī? Mājās nav nevien-a, kas pieskatītu bērnu. Kaut arī desmitlikasceļā, bet tomēr vēl bērni Pāvels pats aizvien dodas ceļā ar mierīgu sirdi: viņa Andriņis un Zoja ir dro-šās rokās. Māša ir enerģiska un nosvērta sieva, viņa vienmēr zina, kā rīkoties. Lieliski, ka viņa pa-beidza pedagoģisko institūtu. Ir kam ieskatīties bērnu burnīcās, kam audzināt viņus pēc visiem zi-nātnes likumiem.

Viņš pārgājā gadiem

INGRĪDA SOKOLOVA

M. Vitolīna zīm.

STĀSTS

Pāvels ar patiku domā par sievu. Māša prot gērbties, prot uzvesties sabiedrībā, ar tādu nav kauns rādīties ļaudīs. Un cik spods un mājīgs ir viņu dzīvoklis. Māša kaut ko saprot arī no poēzi-jas, un dažreiz viņš rāda sievai jaunās dzejas. «Tu esi ģeniāls un tu vēl audz!» — viņa tad maigi saka. «Frontes meitenēm» Māša nosauca par «mīļu dzejolīti». Cik tāpīgi pateikts! Ar Māšu ir labi pat nepatīkamos brīžos, kad sirdī iedzēlusī kāda ne visai aļsaucīga recenzija presē. «Tu tos kritiķus neklausī, visi viņi ir skaugī!» — mierina Māša ar tādu pašpārliecību, ka Pāvela šaubas un nemiers ātri vien izkūst.

Maksima balss atgriez Pāvelu Istenībā. — Par ko tad tu tā domā? — viņš draudzīgi ievaicājas.

— Tāpat vien... — Pāvels negribīgi atrauc un aizsīt grāmatu. Zilganā aploksne kā ievainots

putns mazliet uzspurdz gaisā un sāk strauji slīdēt uz leju. Viņi abi ar skatienu seko tās lidojumam, un pākšņi Maksima izbrīnētāis, mazliet zinārkārgais skatīens sastopas ar Pāvela acīm, kas steidzīgi cenšas slēpt nepatiku.

— Jā, tu... varbūt atceries... — Pāvels iesāk. — Šī vēstule ir no... no tās meitenes, kura... nu, izlūkotā, 57. pulkā. Tev arī sveiciens no viņas...

— Pāvels taisās noslēpt aploksnī grāmatā, bet tad pārdomā un pasniedz to Maksimam.

— Tā taču ir Aina! — Maksims līksmo kā mazs bērns, kam izdevies uzminēt grūtu mīklu. — Ei, brālīt, cik daudz pazoļu tu viņas dēļ noplēsi? — viņš smejas un, pievērsies sievai, jautri skaidro: — Tu tak zini, Pāvels bija armijas laikraksta ko-respondents. Patiesībā viņam bija jāraksta par vi-sām vienībām, bet mūsu dārgais biedrs mērķēja tikai uz to rotu, kurā dienāja šī pati Aina. Tur vēl bija kāds staršina, gara maikste. Pēc izskata pa-drūms, bet drosmīgs uz nebēdu, visu Slavas orde-nu kavalieris. Dažs labs korepondents būtu priecī-gs, ka tādu varoni atradīs, bet Pavliju vilka cits staršina — brunčos...

— Un kas par to! — dusmojas Pāvels. — Viņam taisnība, — arī Līna tejucaus sarunā un pievērsās Pāvelam. — Ja tu par viņu... ja Ainai veļlītis dzejoļis «Frontes meitenēm», tad — viņu cienību. Tajā taču ir lieliskas rindas!

Un mazliet pieliekusi galvu ar smago matu mezglu pakauti, vairtdamās Pāvela skatienu, Līna iesāk:

Mijās, frauslās,
Drosmtīgās, lepnās...

Pāvels neizpratnē raugās uz Līnu. Viņa prot dze-joļi no galvas! Un kā deklamē — ar izjūtu, ar jersnīgu pacilātību! Zili brīnumi! Bet ko gan viņš Istenībā zina par šo Līnu? Ka viņa ir Maksima sieva. Ka kara gados nīkusi kādā nomajā Saratovas apgabalā sādžā. Un pēc tam? Audzinājusi bērnu. Vai ir kur mācījusies? Laikam ne. Bet ja nu ir? Divaini iznāk: viņi ir pazīstami gadiem ilgi, runā uz «tu», bet tikpat labi varētu atrasties uz divām dažādām planētām, — tik sveši viņi ir. Interesanti, ko Maksims viņā atradīs pievilcīgu?

Maksims lasa Ainas vēstuli. Viņa kalsnā seja ir pati kustība: te savēlks uzacis, te ap muti izvijas smaidis, te vaigos notric it kā dzīvi kamoliņi. Salo-cītis nelielo papīra lapu, viņš kā par sen izlemtu un skaidru lietu noteikti pasaka:

— Aina apciemosi!

«Kāpēc?» — Pāvelam gandrīz izsprūk jautā-jums. Kā Maksims nesaprot! Aina ir slima un vien-tuļa. Tādā stāvoklī cilvēks dzīvo tikai no atmiņām. Sastapšanās var uzvadīt viņā kādu senu jūsmu... Ja nu Aina iedomājas, ka viņai vēl ir kaut kādas morālas tiesības, — ko visu cilvēks nevar safanta-zēt, gulēdam uz gultas! Bet Pāvels ir sen precē-jies un vispār...

Gaiši pelēkās Maksima acis cieši urbjas Pāvelā, un uz mirkli viņam šķiet, ka draugs ir uzminējis viņa slēptās domas. Nekāda glābiņa nav no šī tiesā skatienu. Kas viņam devis tiesības tā skatī-ties!...

Un tad jau arī atskan Maksima neparasti skaļā balss:

— Aiziesim gan, Pāvel! Aina! būs prieks. — Panemiet mani arī līdzī — Līna lūdzas.

Pāvels apsviežas uz viņas pusi. «Tā tik vēl trū-ka! Pēc tam izstāstīs Māšai, ka bijusi ciemos pie Pāvela kara laiku draudzēnes.»

— Nē! — viņš to pasaka asāk nekā vajadzētu. — Es neiešu. Man nav ērti. Ja vēlaties — ejiet vie-ni paši.

Maksims grib un negrib ticēt dzirdētajam. «Eh, Pavluša, vai tu tas esi — aļsaucīgais, izpalīdzīgais frontes biedrs, kurš daltjās ar pēdējo tabakas šķipsnu? Neapciemot Aina? Nu vai zini.» Maksims jūt, ka seja iesitas karstums, sāķ deg ausu gali. «Man ir jāizstāsta par Aina viss, varbūt viņš visu nezinai! Un tad viņš sapratīs, ka pie Ainas tomēr ir jāaiziet.»

— Kad tu aizbrauci uz Maskavu mācīties, — Maksima balss viegli aizraujas kā aizvien, kad viņš ir dziļi satraukts un nīkns, — Aina palika zem lodēm. Jā, jā, tā pati siķā, kautrā Aina, kas, kā tev likās, prata tikai dejojot un pārsiet brūces. Varbūt tavā vietā — lai tu mierīgi varētu iegūt zināšanas. Kādā kaujā viņu ievainoja, un tas drūmais staršina, par kuru tu tā ir neuzrakstīji no rindiņu, pats smagi ievainots, ilgi nesa Aina uz savām rokām...

— Tu mani pāprāti, es gribēju kā labāk... — Pāvels mēģina taisnoties, jūdzams, ka balss skan neīsti un mulsi. Tāds jau tas Maksims ir — kā

ezis, kur pagriezies, tur adatas. Un Līna vēl sēž un klausās. Muļķīga situācija.

Maksimš dzīļi ievēl elpu un nobeidz klusāk, nepievērsdam nekādu vērību Pāvela vārdiem.

— Mani pēc tam pārcēla uz citu frontes iecirkni...

Maksimš pieceļas, iziet gaitenī, un pēc Tsa nevelkla klusuma brīža viņam seko Līna. Pāvels atviegloti nopūšas. Viņam atkal ir laiks nodoties domām.

Sobīrd viņš atceras Aina tikai kā glītu meiteni un jautru... un... Bet viņu taču cienīja rotas veči un jaunie kareivji. Par ko? Ko tad viņa tīši darīja tajās dienās, kad viņš atradās izlūku rotā? Rāja padzīvojūšu kareivju dezinfekcijas kameras dēļ, mazgāja vecas marles saites, no skujām brūvēja kaut kādus vitamīnus. Ak jā, viņa jau arī gāja līdzi izlūkiem, kā viņš varēja to aizmirst! Taču ar Ainas līdzdalību grupa saņēma gūstā feldfēbēli. Toreiz viņš pirmo reizi sadomāja atnākt uz šo rotu. Kā varēja pagaiest no atmiņas tas skaidrās vasaras rīts? Nogurušas, putekļu klātas, it kā saņucītas izlūku sejas... Un stīva meitene... «Medicīnas dienesta staršīnai Aina! Rozeļ piešķirts Sarķanās Zvaigznes ordenis.»

«Vārbūt tu, Aina, tiešām «dzīvo tīri labi»? Tu laikam nebiji no vājajām...»

Plašajā viesnīcā istabā viņš ir viens. Telpa gan domāta diviem, bet viņam taču vajadzīgs klusums, tādēļ iekārtojies tie viens. Maksimš ar Līnu dzīvo blakus. Pāvels vēl nav pascējis sakārtot pasniegtos ziedus vāzē, kad abi jau klāt. Ar visu apmierinātī, sajūsminātī par sagaidīšanu, par pilnību, pat par viesnīcu, — burtiski par visu pasauli. «Lieliski, lieliski!» — viņi atkārtoti viena laida.

Balsu kņadā ielaužas stingrs klauvējiens pie ārdurvīm. Gaitenī dzirdami pasmagi, it kā pārkā centīgi likti soļi. Un tad klauvējiens jau skan tieši pie istabas durvīm.

«Lūdzam!» — reizē iesaucās visi trīs. Pa durvju spraugu iespraucas maza meitenīte ar ziedu klēpi. Ziedu ir daudz, tie aizsedz meiteni pavisam, un vi-

ņa, kā taustīdamās, virzās uz Pāvela pusi. «Vai jūs esat biedrs Jemeljanovs... dzejnieks...? Vēl Pāvels nav pascējis atbildēt, kad istabā ienāk slaidā mazliet uz priekšu saliekusī sieviete, raibā, vašarīgā tērpā. Nav jāmin, nav vēlīgi jāieskatās šajā seļā, meklējot pazīstamos vaibstus. Tā ir Aina, kas stāv istabas vidū un smaida to pašu gaišo smaidu, kas toreiz viņam tā patika... Tāda patīl... Vārbūt vienīgi skatiens Ainaī ir vērtīgāks nekā toreiz... un rokā — spieķis.

Meitenīte bērnišķīgā nopietnībā dala ziedu klēpi trīs līdzīgās daļās. Dala ar devīgu roku, kā toreiz... kāda cita dalīja karavīriem skuju vitamīnus.

Aina nescēdzīgi, sirsnīgi sasveicinās ar Maksimu un ilgāk nekā vajadzētu patur savā plaukstā Līnas roku. Laikam vērtē, kāda sieva gadījiesies bijušajam frontes biedram.

Un tad viņa mierīgi pasniedz vēsu plaukstu Pāvelam, kas vēl joprojām neizpratinē lūkojas Aina.

— Nu, redzi, Pavļik, esam satikušies. Kas to toreiz būtu domājis, — viņa īpaši uzsver vārdus «toreiz» un paskatās apkārt. Maksimš pievirza krēslu. Viņa lēnām atsēstas tajā. — Piedodiet, ka nesagaidīju jūs staciņā. Bet es tikai nupat uzzināju, ka šodien iebrauksiet. Steidzot, kā nu varēju — nesmu vairs nekāds ātrais gājējs, — it kā atvainodamās saka Aina.

Pāvels jūt, ka šķobās un drūp kaut kāds viņa paša radīts priekšstats. «Nesmu vairs nekāds ātrais gājējs» — un tomēr atnākusi pati, un tomēr smaida. Un vēl šī jaukā meitenīte... Neviljus pāri lūpām izraujas vārdi: — Tu no gan nebiji cerējis ieraudzīt!

Seļā mirklī četri acu pāri izbīrņā pavēras viņā — trīs pieaugušie un bērns.

— Ko tad? — ironiski atjautā Aina. — Tu domāji, ka esmu vientuļa, viena pati ar savām bēdām? Bet ko tad man bēdās? Mēs esam veci frontes biedri, varam runāt atklāti. Atceraties garo staršinu, uz kuru tu, Pāvel, bijī tik smieklīgi greizsirdīgs? Viņš ir mans vīrs. Pati strādāju par ārsti — rentģenologu. Meita man aug laba un paklausa — Aina pamāj uz bērna pusi. — Kāpēc gan lai es nepriecētos kā visi citi!

Pāvels nosarkst. — Piedod, Aina, — viņš ar pūlēm pasaka. — Tu esi tāda...

— Es esmu vienkārši es. Katrs cenšas tikt pāri savām likstām. Galvenais — tikt pāri. Jums, rakstniekiem, to labi vajadzētu zināt. Ir taču tāds temats: atgriešanās dzīvē. Daudz esat rakstījuši par šo pašu atgriešanos, vai ne? — Viņa pasmaida.

Maksimš aī paloka galvu, Līna skatās ar labirdīgām vecākās mēsas acīm. Un šo divu uzmundrinošo skatienu iedrošināta, Aina turpina: — Mūsu profesijās ir kaut kas koptīgs — mums jābūt labiem psihologiem. Jāprot redzēt cauri un vēl dziļāk, kā rentģenologi reizēm joko. Bet, ja nu neredzam, neprofam saskatīt, kas tad notiek? Tad nemākulis medikis atrod glābīņu receptēs: izraksta veselu kaudzi, lai slimnieks nesajustu ārsta nedrošību. Līdzīgus gadījumos jūs, dzejnieki, glābjaties bērzu birzītēs, zvaigznēs, ūdenskritumos un vispasaules izstādēs... «Ir lastījusi... nosoda...», Pāvels satraukti domā.

—... bet kur ir cilvēks? Kur viņa domas, jūtas, pārdzīvojumi, dvēseles bagātība? Kur, Pavļik, jaunās dzejas, līdzīgas tām, ko rakstījat uz celma frontē? Tās, kas savīļno un iedezd? — skan Ainas tīrā, prasīgā balss.

Iepretīm, spogulī, Pāvels ierauga savu seju. Tā ir kaut kā jocīgi sarukusi, it kā kļuvusi par daudziem gadiem vecāka. «Nu kādēļ es tik nelāgi iesāku sarunu,» — Pāvels domās rāj sevi. Pēc ilgjiem gadiem viņš pirmo reizi ir ar sevi neapmierināts.

Un atkal viņš ir viens un atkal var ļauties pārdomām. «Atnāc gan, Pavļik, palūko beidzot kā dzīvo izlūku rotas staršina,» — atvadoties bija teikusi Aina. Kādēļ viņa tā teica? Kā tad tas tīši iznāk? Viņš ir nobraucis tūkstošiem kilometru, bet neko nav redzējis? Un, — nav dzirdējis, lai arī bloknotos krājušās piezīmes? Izņāk, viņš ir pagājis garām cilvēkiem ar viņu sēpmē un priekiem, ar kļuso varonību un meklējumiem... Un daudz ir pazaudējis, nokavējis...

Kad, kāpēc sirdī iegūla vienaldzības rūsa... Slava? Jā, tā. Māšaf Jā, arī viņa, «Mīļš dzejolītīsl! Pie jodal! Un vēl kas? Vēl kas?

Sen nav bijis tik daudz domu — dzēlīgu un trausmainu! Nu ko, Pāvel Jemeljanov! Pamēģini atbildēt! Sev, Ainaī, cilvēkiem...»

H. HEISLERS

Vēl ābeles zied...

Tu teici man kādreiz:

— Vēl ābeles zied...

Es izbīrņā skatījos —

tiešām, vēl zied!

Kā piebērtas kupenām dzīžām tās zied, Kaut maijs jau sen kā pusē.

Beť tagad — dienas pret rudeni iet, Pa zaukstošām lapām uz pirstģgaliem iet, Kā gāputni tālē iās nerimstot iet, Un dārzš bez strazdiem klusē.

Man šķīrties no vasaras šodien vēl žēl, Un pavaicāt grības —

kā dārzam nav žēl,

Kā dārzam nav zudušo ziedlapu žēl, Kas brāza baltu vilni!

Šis jautājums ilgi uz lūpām man kvēl, Un arī uz Tavām —

Tu klusē, bet kvēl,

Kā smagums tās zaros, kas tvīkdami kvēl Jau sārtu augļu pilni.

Es tīcu, ka ābeles atbildi zin, To vienīgo, pareizo atbildi zin, Ko ziedlapas traustās, es šaubos, vai zin, Pirms klāt nav rudens briedums.

Ik solis kļūst dārgāks, jo tālāk Tu min, Pa ziediem,

pa zāli,

pa rugājļem min,

Līdz beidzot —

pa zeltainām lapām Tu min...

Es smaidu, pēdās iedams.

Reiz aplkūsī putni, kas šodien vēl dzied, Bet sirdī —

lai ilgi vēl atbalsis dzied,

Pať tad, kad vien puteņi virmojot dzied, — Un mūžam nebēs satli.

Beť ieraugot sniegu, kas matos jau zied, Tu teiksi kā kādreiz:

— Vēl ābeles zied...

Es pacelšu skatienu:

— Tiešām, vēl zied!

Mēs abi ziedos baltī...

H. GĀLIŅŠ

Kamielis

Iet kamielis gar Melnās jūras krastu, Un viņa acīs divains mulsums guļ: — Kam saimnieks neliek manos plecos nastu! Kam neejam, kur vēļi smiltis kuj!

Te tīk daudz ļaužu, ka man paliek bailes: — Vai mani prom uz gada tīrgu dzīs? Guļ cilvēki kā pļautas vārpas spailē Un smagāk vēl kā darbā svēdrus svīstī...

«Māt, kamielis!» — un bērniem miera nava, Un atkal smiltīs gulstas dromedārs, Tīk knauķiem ļoti Przevaļska slava, Beť fotogrāfs pēc rubļa allaž kārs.

Guļ kamielis, guļ dzīļdomīgā mierā, Lāuj mugurā uz brīdī katram kāpt. Labs laicīņš jau, kā darbs šis kļuvīs ierasts, Beť nebeidz sirds pēc smiltšu grēdām slāpt.

Reiz apnikus būš tam slīktā spēle, Kur viņš no tukšneša tīk ilgi šķīrts, Viņš norausies un vientuļības kvēlē Skries tālu prom uz pālsmā smiltīm mirt.

Beť vellīgs būš šis viņa drausmais skrējīens, Viņš nespēs tukšnesī nekur vairs rast, Vien dārzī apkārt šalks ar smaržu vējiem, Kur kamielis būš glābīs nāves krasts.

Jo knauķī, kuriem Przevaļskis patīk, Un kuriem kamielis ļauj kuprī kāpt, Vairs tukšnesī nevienam neljauš skatīt, Jo viņiem nepatīks, ka zeme slāpst.

LAI CILVĒKS AT- GRIEZTOS DZĪVĒ

Pār pilsētu ausa drēgns, miglains rudens rīts, tas ne ar ko neatšķirtās no citiem rītiem Leonfina L. dzīvē. Bija ierasts katru dienu mērot garo ceļu, steigties, lai ātrāk nokļūtu darba vietā. Skirotava... Vilciens vēl nebija apstājies, kad L. roļēca no

līdz slimnieks pirmo reizi pēc operācijas atvēra acis, taču vēl veselu mēnesi turpinājās kritiskā cīņa uz dzīvības un nāves sliekšņa. Beidzot svāra kausi bija nosvērušies dzīvības pusē.

Tomēr slimnieku mocīja smagas domas: «Kā dzīvot? Kam viņš tagad vajadzīgs? Vai vispār vērts dzīvot?..»

Tagad nav iespējams pateikt, kas bija grūtāk — atkarot Leonfinu nāvei, vai atgriezt viņā ticību dzīvei — iedegt pārliecību, ka viņš nav lieks un nevajadzīgs. Un atkal uzvarēja ārsti... Tagad Leonfins L. vairs nav pesimisma nomākts cilvēks. Viņš atgriezies dzīvē, viņam būs piemērots darbs. Un nekad viņš neaizmirsīs cilvēkus, kas viņam atdeva dzīvību un dzīves prieku.

Leonfins L. nav vienīgais, kam institūta traumatoloģijas nodaļā ārsti palīdzējuši atgūt veselību, atgriezušies ticībā rītdienai. Ar milzīgu pašaieliedzību nemiera pilnās stundās nodaļā izcīnīta ne viena vien uzvara dzīvības vārdā.

Jau daudzus gadus institūta traumatoloģijas nodaļā strādā ķirurgs Eduards Zeidurs. Savā ilgajā ārstu praksē viņš guvis ne vien lielu darba pieredzi, bet arī mācījies katram slimniekam atrast tpašu pieeju. Cik

tas pārveidojas jaundabīgos audzējos. Ilgu laiku šāds gadījums uzskatīja par bezcerīgu. Pirmais institūta barības vada operāciju izdarīja institūta dibinātājs un ilggadīgais direktors profesors Mačabeli. Pēc profesora nāves darbu turpina viņa skolnieki, kas meklē arvien jaunās ārstēšanas metodes. Operācijas gaitā slimniekam izņem veco barības vada un tā vietā izveido jaunu no resnās vai tievās zarnas. Jāpiebilst, ka šīs operācijas iespējamās, pateicoties jaunākajiem medicīnās sasniegumiem anestēzioloģijā.

Institūta anestēzioloģijas nodaļa nodibināta nesen. To vada enerģisks jauns ārsts Vilnis Blumbergs. Nodaļā apgādāta ar daudziem jauniem preparātiem un moderniem narkozes aparātiem, kas ļauj operācijai narkotizēt arī gados vecākus slimniekus. Tā pavisam nesen operācijas laikā narkozī deva kādai 84 gadus vecai pacientei, kas operāciju pārcieta ļoti labi. Agrāk šādi gadījumi bija reti.

...Institūta ātrās palīdzības mašīna atveda mazo Vovu Batņu. Puišs rotaļdamies bija iekritis tvertnē ar karstu ūdeni. Kājas un ķermena apakšējā daļa bija applaucēta. Kad Vovu nogādāja institūtā, bija

Institūta homotransplantātu laboratorija, ko vada ārste Leonora Krūmiņa, ir vienīgā šāda veida laboratorija Baltijas republikās. Tā apgādā ar homotransplantātiem ne tikai institūtu un republikas ārstniecības iestādes, bet arī mūsu kaimiņu republikas — Lietuvas un Igaunijas slimnīcas. Savā neilgajā pastāvēšanas laikā palīdzība sniegta apmēram 160 cilvēkiem.

Homotransplantātu laboratorija palīdz ne tikai apdeguma, bet arī smagos kaulu lūzuma gadījumos. Līdz šim kaulu pārstādīšanai izmantoja slimnieka augststilbu vai apakstilbu. Tādējādi bija jāveic divas operācijas. Tas bija ļoti grūts un sarežģīts ceļš un sagādāja slimniekiem lielas sāpes. Tagad slimniekiem pārstāda konservētus kaulus, kas pieaug ļoti labi un ātri, bez tam lieka ir kļuvusi sāpīgā un smagā operācija, kad kaulus ņēma no paša slimnieka.

Sekojošiem visiem jaunākajiem sasniegumiem medicīnā, institūta darbinieki uztur ciešus sakarus ar mūsu zemes pārējiem 15 traumatoloģijas institūtiem, kā arī ar ārzemju medicīnas iestādēm. Nesen docents V. Kalnbērzs apmeklēja Austriju un iepazīs ar Bēlera klīnikas darbu.

Neaizstājami palīgi ārstiem viņu

kāpnītēm. Pārējais atmiņā tikai pazibēja — slīdes, lokomotive, kas pēkšņi iznira acu priekšā, drausmīgs trieciens no tumsa... Tālāko viņš neatceras. Par to stāsta lakonisks ieraksts Rīgas Traumatoloģijas un ortopēdijas zinātniskās pētniecības institūta operāciju žurnālā: «Slimnieks L., ...astonas brūces galvā, sašķaidīta kreisā kāja un labā roka, ...klīniskā nāve.» Vienīgi ārsti un medicīnas māsas var pastāstīt, cik bezcerīgs bija šis gadījums, cik sapsprindzinātu cīņu ar nāvi toreiz izcīnīja ķirurgi.

Rīt minūtes... Ķirurga prāts uz tver, strādā drudzaini. Rokas rīkojas strauji, bet eksakti. Neviens liekas kustības. Pirksti rīkojas kā vissmekākie un precīzākie mehānismi. Un... brīdī, kad draudēja iestāties bioloģiskā nāve, atkal iepukstējās sirds. Viņš dzīvost! Dzīvost!

Pagāja diena, otra, pagāja nedēļa,

Vēl āra zlema, bet slimnīcas bērnu peldbaseinā silts, dzīvs ūdens. Šis baseins nav domāts tikai peldēm, tajā notiek procedūras, kas stiprina bērnu muskuļus un atjauno locekļu funkcijas. Soli pa solim likvidē agrāk neārstējamo slīmību — pollomielīta un iedzimto deformāciju sekas.

Attēlā: māsa K. Mehova uzmanīgi seko bērnu peldēšanas procedūram.

J. JASENOVA foto

bieži labākās zāles ir uzmundriņš vārds un nomierinošs smaidis. Ārsts Zeidurs to prot; un slimnieki tic viņam.

Institūta ārstu raksturīgā iezīme ir tā, ka viņi nemiļīgi meklē jaunus ceļus, jaunas metodes cīņai ar slimībām un dažādām traumām. Ķirurgu, medicīnas zinātnu kandidātu Heinrichu Sneideru jau vairākus gadus nodarbina barības vada ķirurģijas problēmas. Tā ir viena no smagākajām un sarežģītākajām operācijām. Bieži vien pēc apdegumiem barības vadā izveidojas sašaurinājumi. Ir gadījumi, kad rē-

iestāties apdeguma šoks, kam sekoja apdeguma toksimija. Apstājās pulss, izzuda asinsspiediens. Stāvoklis šķita bezcerīgs. Tomēr ārsti nolēma cīnīties par Vovas dzīvību. Nekavējoties pārlēja asinis un plazmu, ievadīja pretšoka šķīdumu. Pēc tam varēja stāties pie šīs pārstādīšanas apdeguma vietās. Šo problēmu palīdzēja atrisināt jaunizveidotās homotransplantātu laboratorijas darbinieki. Puišēnam pārstādīja konservētu ādu, kas kļuva par īslaicīgu bioloģisku pārsēju.

...Pēc pilnīgas izveseļošanās Vovu izrakstīja no institūta.

darbā ir jauniegādātie aparāti un instrumenti. To institūtā nav mazums. Čehoslovākijas medicīnas aparātu izstādē institūts iegādājās modernu, visām mūsdienu medicīnas prasībām atbilstošu operāciju zāles iekārtu. Jaunums ir arī Polijā ražotā televīzijas iekārta operācijas zālei. Daudz atzinīgu vārdus ārsti saka par mūsu zemē ražotajiem narkozes un rentģena aparātiem.

*

Institūta medicīnas darbinieku gādība un pašaieliedzīgās darbs atgriezis simtiem cilvēku dzīvē. Katrs no pacientiem aizejot saka: «Paldies!» Bet šis viens vienīgais vārds piepilda ārsta sirdi ar prieku, dod gandarījumu par paveikto darbu. Tādos brīžos rodas vēlēšanās nepagurt, meklēt arvien jaunus un labākus ceļus.

T. SAITERE

Ārsts Edgars Birkavs ir ne tikai labs ķirurgs, viņš ir arī lielisks kinooperators. E. Birkavs institūtā radījis daudzas gan krāsainās, gan melnbaltās filmas, kas palīdz studentiem un jauniešiem ķirurgiem viņu zinātniskajā darbā. Maskavā Vissavienības skaņē E. Birkavs ieguvis pirmās pakāpes diplomu.

Pirmie soļi... Jā, tie ir pirmie soļi, kas no jauna jāapgūst Margarītai Borinskai. Viņa bija smagi cietusi autokatastrofā. Ķirurgs V. Kalnbērzs spīdzoši veica ļoti sarežģītu operāciju, un tagad Margarīta ir atkal uz kājām. Attēlā mēs viņu redzam kopā ar medmāsu Ausmu Līci. Viss būs labi, par to liecina smaidīgās sejas.

J. JASENOVA foto

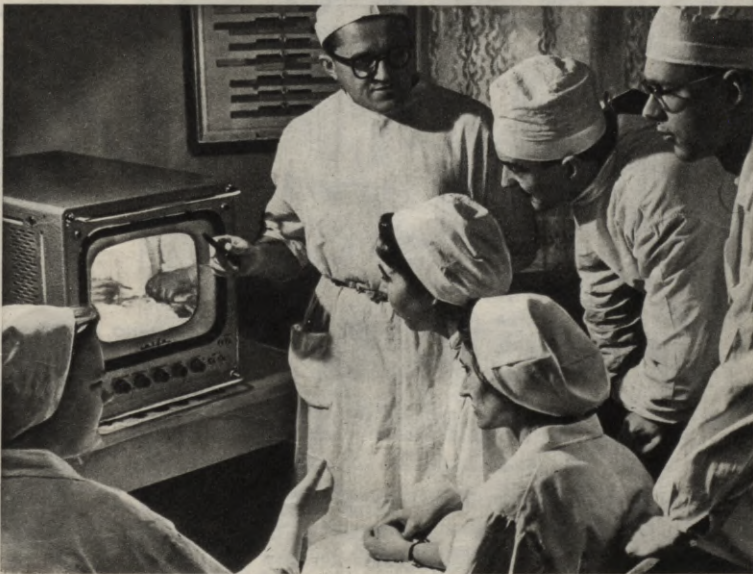
Traumatoloģijas un ortopēdijas institūta kabinetos un operāciju zālēs plaši ievieš modernas tehnikas iekārtas. Pateicoties vietējai televīzijai, studenti visos stāvos var vērot operācijas gaitu. Attēlā: Rīgas Medicīnas institūta studenti pie televizora klausās katedras asistenāta A. Muižuļa paskaidrojumus.

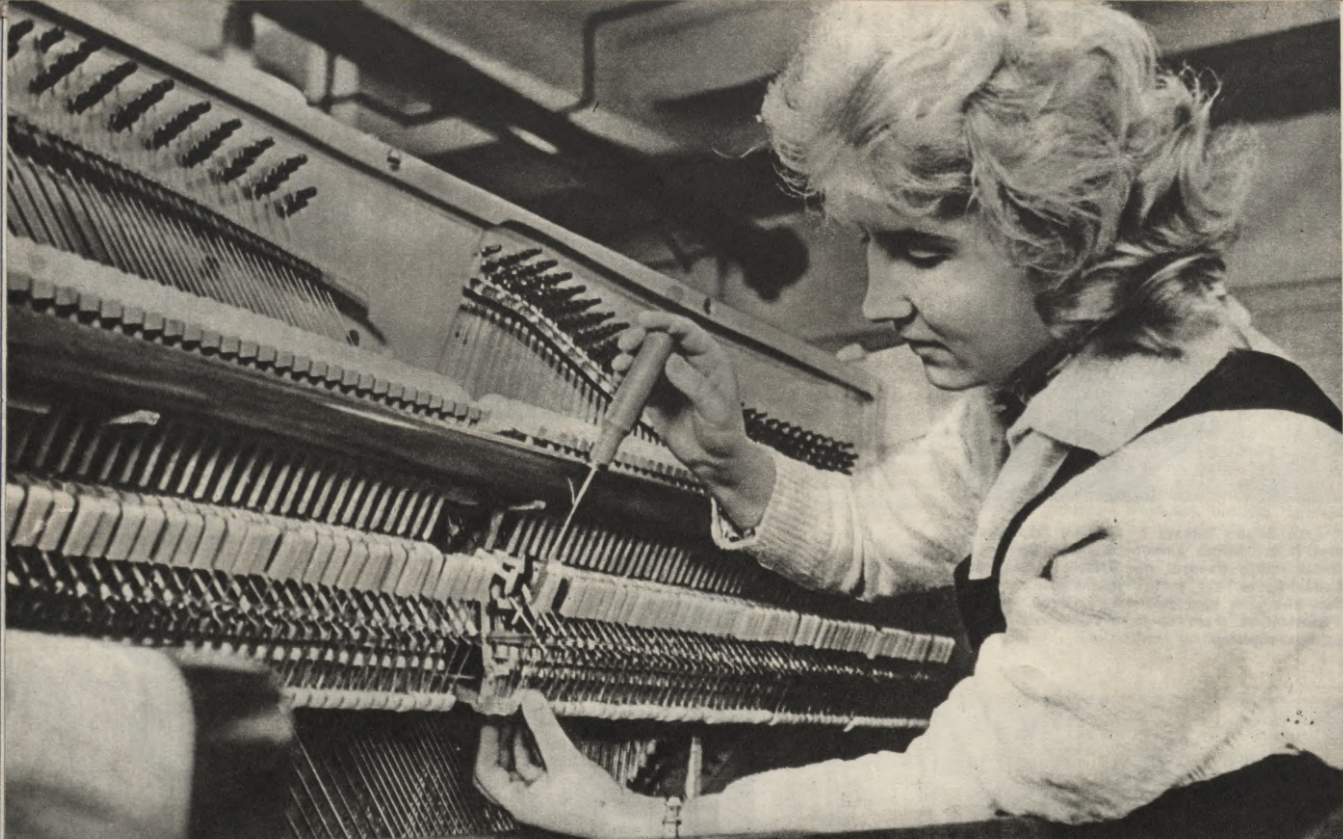

Šajā attēlā redzam institūta direktoru V. Kalnbērzu (no kreisās) un galveno ārstu A. Perli.

Ķirurgam V. Kalnbērzam ir tikai 34 gadi, bet viņš jau daudz veicis medicīnas laukā. Viņš ir arī republikas galvenais traumatologs un kafedras vadītājs Rīgas Medicīnas institūtā. Viņa izstrādātās metāliskās konstrukcijas kaulu lūzumu ārstēšanai tiek plaši levleestas praksē. Docents Kalnbērzs savu brīvo laiku veltī zinātniskajam darbam — savai doktora disertācijai.

Eduards Zeidurs — institūta traumatoloģijas nodaļas vadītājs drīz gaida voļņas aizstāvēt savu kandidāta disertāciju. Pašreiz «tālāk nākušās» viņa meitapas Edīte un Regīna.

Pirms pianīno nokļūst pie pircējiem, tas četrreiz tiek skaņots. Katru instrumentu skaņo speciālā kabīnē. Ar to nodarbojas cilvēki, kuriem ir lieliska muzikāla dzirde. Attēlā — skaņotājs Leonīds Stankevičs piešķir instrumentam vajadzīgo «balsi».

Uzņēmuma pirmindas strādāniece Agra Cukure regulē pianīno āmuriņus.

Z. GRAUBICA teksts un foto

PIANĪNO — "Rīga 110"

PIANĪNO AR RĪGAS MARKU VAR IERAUDZĪT LAUKU TAUTAS NAMOS UN RŪPNĪCU KLUBOS, KULTŪRAS PĪLIS UN DARBAĻAUZU DZĪVOKĻOS. ŠO APMĒROS NELIELO MŪZIKAS INSTRUMENTU, KAS IZPELŅĪJIES PLAŠU ATZINĪBU, IZGATAVO MŪSU REPUBLIKAS PIRMRINDAS UZŅĒMUMA KOLEKTĪVS, KURĀM NESEN PIEŠKĪRTS GODPILNAIS «KOMUNISTISKĀ DARBA UZŅĒMUMA» NOSAUKUMS.

LIELS PIEPRASĪJUMS IR PĒC PIANĪNO «RĪGA-120», KAM PIEMĪT ĻŪTI LABA SKAŅA. RĪGAS MŪZIKAS INSTRUMENTU KOMBINĀTS IK GADUS PALIELINA ŠĪ PIANĪNO IZLAIDI.

NESEN LATVIJAS VALSTS KONSERVATORIJAS

KOMISIJA AUGSTU NOVĒRTĒJUSI JAUNU PIANĪNO MODELI — «RĪGA-110», KAS PĒC IZMĒRIEM IR PATS MAZĀKAIS MŪSU ZEMĒ. TĀ AUGSTUMS PAR 10 CENTIMETRIEM MAZĀKS NEKĀ IEPRIEKŠĒJAM MODELIM, BET DIAPAZONS SASNIEDZ 7 $\frac{1}{2}$ OKTĀVAS, IEPRETIŅĀ «RĪGA-120» SEPTIŅĀM OKTĀVĀM.

«RĪGA-110» JAU SAŅĒMĪS CELAŽĪMI DZĪVĒ. ŠOGAD MŪZIKAS INSTRUMENTU VEIKALOS PARĀDĪSĪES PĀRDOŠANĀ ŠĪS SKAĪSTAIS, NĒLIELAIS INSTRUMENTS, KAS ATBILST VISSTĪNĀ GRĀKĀJĀM MŪZIKU PRASĪBĀM.

BERJOZAS

Skats uz Berjozas VRES celtniecību.

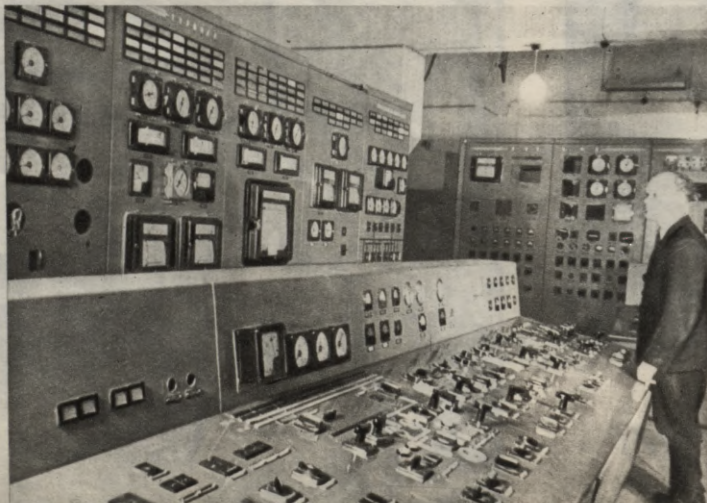
V. GERMANA foto

Berjozas VRES celtniecībā par vienu no labākajām elektrometinātajām izvirkzījusles komjauniete Marija Voronkova.

A. VEĻIKOSEĻČA foto

Montāžas brigādes brigadieris K. Martjukins par elektrostacijas celtniecībā parādīto darba meistariību un varonību apbalvots ar Darba Sarkanā Karoga ordeni.

Pie Berjozas VRES vadības pults dežurē inženieris G. Balabosovs.

I. MAKARČUKA foto

ASTONAS REIZES PARI EKVATORAM

«NEMUNAS» DIENAS GRAMATAS FRAGMENTI

J. PLOTNIEKS

(Nobeigums)

Republikas valdībai jāatrisina ne tikai simtiem tehnisku un ekonomisku jautājumu, bet arī iedzīvotāju pārvietošanās problēma — ļoti nopietna problēma, jo jaunās mītnes un darbs jāsaģaidā ap sešdesmit četriem tūkstošiem ganiešu, kas šodien dzīvo un strādā tur, kur nākotnē viņos Voltas jūra. Nākamais elektrostacijas un alumīnija fabrikas kombināts Ganai nozīmē ne tikai milzīgu soli uz priekšu krāsainās metalurģijas attīstībā, bet arī lielu ieguvumu jaunās valsts neatkarības nostiprināšanā. Līdz šim Gana, kaut gan tai bija visas alumīnija ražošanai nepieciešamās izejvielas — neizmērojami boksiņa krājumi, iespēja iegūt lētu elektroenerģiju — balto un nepieciešamo metālu par dārgu naudu iepirka ārzemēs, bet tagad — tuvākajos gados — jaunā republika ieņems vienu no pirmajām vietām pasaulē kā alumīnija eksportētāja.

Voltas upe ir ne tikai Ganas elektroenerģijas neizmērojams avots, bet arī šīs krāsnās zemes dabas skaistuma karaliene. Kalni, brūnganās un zilganās klintis, klusie, svēlmes pielietie līči, tropu meži, noslēpumainās salas, krastmalas karstās smiltis ar krokodilu pēdu nospiedumiem, vieglās un graciozās pirogas, kas vago gan straujo, gar mierīgo upes plūdumu, ugunsgrūdu baltās dūmu strāles, kas, no ielejām celdamās, apvij ap kalnu galiem saulrietā vizošus vainagus, tālas, bet skanīgas balsis, kāda klusa, bet dzirda un ilgu pilna nēģeru meitenes dziesma — viss reibina, satrauc un savilpo. Cilvēks šo skaistumu uzver un uzšūc sevī ar acīm un ausīm, ar lūpām un rokām, ar visu augumu un katru elpas dvesmu. Asinis dun deniņos. Sirds trako. Bet varenā daba, atklājusi savu skaistumu un saģūsījusī katru mūsu domu, katru izjūtu, tagad apmierināta klusē un, kā liekas, smaida vieglu, debess dzidruma pilnu smaidu.

Mašīna grimst ielejās un rāpjas kalnu galotnēs, virs kurām, nekustīgi izpletuši spārnus, šūpojas trīs ērgļi. Seko straujā pagrieziens. Un pēkšņi skatienu aizsedz melna ēna — šofera logā ietiecās liels vanags. Bet slaidā pušā rokas nenodreb. Aiza, kas vienu mirkli atradās tieši preī, paslīd mums ga-

rām. Balfie ceļa stabīņi, šķiet, pamirkšķina ar aci, sak, pateicamies, ka nenolauzāt mums un arī pašī sev kaklu. Bet vilgtīgais glūnētājs — vanags, smagi plivinādams spārnus un atsitoties pret klinti šķautnēm, krīti aizā. Mēs klusēdami, tikai ar skatieniem vien, pateicamies šoferim.

— Slīpri nervi jaunās Ganas dēlam, — mēģina jokot otrais stūrmanis līns.

— Stūre ir drošās rokās! — kapteiņa pirmais palīgs Vitālijs atkārtoti savu iemīļoto teicienu un it kā dziļdomīgi pamāj ar galvu.

Jā, stūre — drošās rokās. Arī brīnīšķīgās zemes — Ganas nākotne ir drošās rokās, tautas rokās. Par to liecina jaunās elektrostacijas un fabrikas, jaunās skolas un nami, jaunie ciemi un pilsētas — visa jaunā dzīve.

Drīz mums jāatvadās no Ganas, jāatvadās uz ilgāku laiku, jo šoreiz no Āfrikas dienvidiem ar četuro kravu sākims ceļu preī mājām. Bet pirms šķiršanās dabojam iepazīties ar tropiskā klimata «nevainīgiem» untumiem. Dzirdā un saulainā maijā rītā mēs — četri puīši un pāris meitenes — nolēmjam paceļot pa okeāna krastu, palmu birzīm un savannu plašumiem nevis ar tehnikas, bet gan ar savu personīgu kāju palīdzību. Pirms aizbraukšanas uz kuģa par atmiņu jāpārnes taču kāds teiksmainās zemes kaktuss, kāds mazs, bet eksotisks palmu stāds. Tādēļ — apbruņojusies ar fotoaparātiem, ar dzeramā ūdens pudelēm un ar ekskavatora senci — primitīvu lāpstu — dodamies cēļ preī nezināmāi nākotnei. Kļīstam gan pa smilšainu, gan pa akmeņainu pludmali. Pēc katra kilometra nosviežam savas drēbes un nesamo, lai uz pāris mirkļiem mēģinātu atveldzēties remdenajā okeāna ūdenī. Liela labuma jau nesagaidīt, jo ūdens temperatūra pāri trīsdesmit pieciem grādiem. Tomēr mūs atvēsina vismaz tā apziņa, ka esam peldējušies.

Vēlāk uzraujamies krasta kraujā, lienam pāri gravām un veseliem lītriem lejam sviedrūs. Kad izsīcis dzeramais, bet slāpes neatkāpjas, rāpjamies nolīkušu palmu galotnēs un raujam kokosriekstus. Pēteris Mazitāns mūsu pārgājienā paņēmis līdzī ar celjnieka nazi — tādu nelielu turku zobenu. Šoreiz tas mūs noder tikpat kā saule un gaiss, jo ar šādu pieredzes bagātu rīku mēs svilpodami pāršķejam lielos un cietos palmu augļus, lai atveldzētos ar kokosrieksta pienu.

Izbrienam kādas lielas, bet seklas lagūnas krastā. Rūpīgi apbērtījam katru krūmu un zāļu puduri. Meklētos kaktusus atrodam, bet meklētie palmu stādi laikam vāzē nav izauguši: lielo koku — simtiem, bet mazo — neviena. Pēc mūsu domām — joctīgi augi, galīgi aizmirsuši savu mantinieku paaudzi, atstājuši, kā pie mums sacītu, vienkārši novārtā. Vajadzētu tikai uzlikt bezbērnū nodokli, un mazās palmīnas izaugu kā sēnes pēc lietus. Bet tas jau laikam šajā brīvajā džungļu pasaulē nav iespējams, un tādēļ mums jāpaliek ar tukšām rokām un tukšiem puķu podiem.

Kad esam jau krietni vien noguruši, prātā ienāk ne visai peļama doma par ostu, kuģi un saldu atpūtu kojā. Mazliet apbēdināti atvadāmies no mežontgājīem lagūnas krastiem un, paostījuši gaisu, nosakām kursu uz okeāna piekrasti. Pēc lielīem līkumiem pludmalē nonākam tieši pēdējā mirklī, jo pāris minūtes vēlāk debesis satumst un saule pazūd melnos mākoņos. Vējš, kā liekas, izlien stāvus no zemes un pārvēršas par negantu viesuli, lai drīz vien izaugtu par vētru. No pludmales gaisā uzvirpuļo smilšu stabi. Sīkie un mazie graudiņi dzeļ mūsu sejas un kailajos stilbos tik sāpīgi kā lapšenes. Gandrīz vai jāklīdē. Bet bjaustīties nav ieteicams, jo, tiklīdz papletīsī muti, vējš tajā iesviedīs krietnu sauju cikstošu smilšu. Un acis — kaut gan

pārūnā māca, ka acis vienmēr jātur vaļš, tomēr šajā reizē tas nav iespējams. Sakērušies rokās, ejam kā akli. No smiltīm mūs beidzot paglābj lietus šaltis. Kaut lielle un magie pilieni cauri kreklam cērt kā ar pātagu, taču reizēm, aizliekot acīm priekšā plaukstu, var vismaz pavērt kaut vai vienu plauktiņu. Bet tad sākas īsta elle. Ja mūsu vectēvi ir teikuši — gāž kā ar spaini, tad par tropisko lietu varētu sacīt — gāž kā no cisternas. Visā pasaulē vairs nav nekā cita kā vienīgi ūdens, ūdens un ūdens. Diena pārvērtusies nakī. Un mums liekas, it kā mēs staigātu pa okeāna dibenu. Salīkuši, gandrīz cetrāpus laužamies preī vētras un ūdens traģoziem mutuljiem. Pēkšņi kāds nesaprotams spēks mūs aptur uz vietas. Neticam savām acīm: nelielā iepakā, kur no rīta kūpēja smiltis, krākdama preī okeānam gāžas upe, liela, varbūt simti metru plata upe. Vai tiešām mirāža? Nezinu. Tikai mēs, cits ar citu elkoņos «saakējušies», brienam šajā «mirāžā» līdz jostas vietai. Zeme zūd zem kājām. Straume tiešām neganta.

Nomocījusies un piemirkuši kā porolona sūķī pārņakam ostā, kur visas ielas un notekas pārplūdušas tā, ka uz kuģī jābriens līdz celgalmiem. Puīši, ieraudzījuši mūs — tādas nožēlojamas cilvēku paliekas, gandrīz vai plīsdami kratās smieklos. Tāda bezdievīga rēkšana var tevi padarīt traku, bet mums vairs nav spēka pat dusmoties. Kad stjuarte Lūcija šērsirdīgi piedāvā vakariņas, mēs tikai pabolām baltas acis, un, dziļdomīgi klusēdami, liekamies savās kojās. Kāda tur var būt runa par vakariņām, ja cilvēks nespēj rūgušpienu pārkoš. Vienīgi divpadsmit miega stundas spēj mūs atkal nostādīt uz divām kājām, lai ar smaidu varētu piemīnēt tropiskā klimata «nevainīgos» untumus.

... Kad ziemeļu pamalē gaistī Temas un Akras siluetei, kad tālumā nogrimst Ganas krasti, zem mūsu kuģa sepīto reizi šalc Neptūna valstības — ekvatora viņi. Neredzamais okeāna ceļš atkal ved uz dienvidiem. Mums vēl jāiegādājas «dāvanu» rīdziņkiem — jāņem pēdējā zivju krava, ko nogādāsim dzimtajā pilsētā.

Tālu aiz apvārņa nodzīst zaļo palmu atspīdums, bet nenodzīst mūžam zaļā draudzības duguns, bet nenodzīst mūžam zaļā draugienu, no kuriem atvadāmies, un tiem draugiem, kuri mūs gaida un sagaidīs mājās, sagaidīs ilgu un saņņu auklētājā Rīgā:

— Uz redzēšanos! Uz redzēšanos, draugī!

14.

Noskūpstī mani, Rīga!

Kā sazvērējušies visi kuģa kalendāri, kaitinādami cilvēkus, nepārtraukti ziņo — sācies jūnijs, saprotiet, jūnijs! Dzīstenē ir vasara. Pāri Rīgai zied zilas debesis un violeti ceriņi. Pāri Rīgai liesmo balto jasmīnu dzeltenīgos noreibums. Brauciet mājās, dzimā zeme jūs gaida savā krāšņākajā svētku tērpā. Bet dienvidos ir ziema, un mūsu pienākums — darbs.

Puīši strādā kā prātu zaudējuši. Galvā tikai viena doma — ātrāk, ātrāk un ātrāk. Vinčas vairs necīkst, bet kauc. Kravas strapi vairs nepaceļas, bet lido. Cilvēki vairs neiet soļiem, bet skrien; atpūtas stundās vairs neguļ, bet sapņo. Kuģis aizdedzīs nemieta pilnas un trauksmainas ceļa ugunis, kas pāri tālumiem it kā ilgu starmetēji rāda mirdzošu taku — uz mājām. Uz mājām — šīs vārds ieguvīs milzīgu un neapveramu jēgu, visas dzimtenes un varbūt pat arī visas dzīves jēgu.

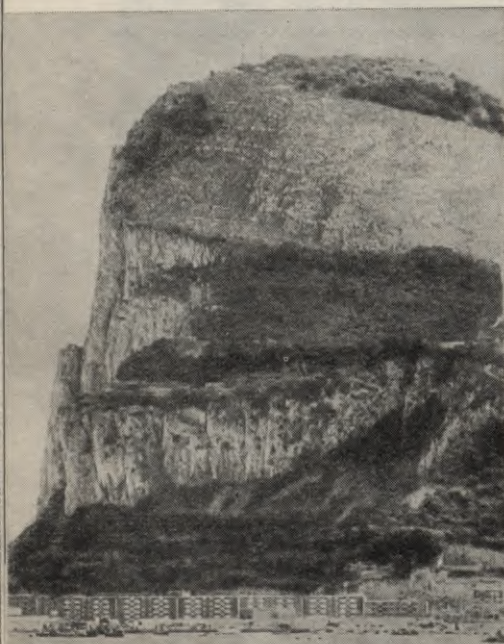
Naktīs gaudo vējš, silts vējš, bet mums salst. Matroži uzvelk varētas jakas un uzslīen apkakles. Atklāti sakot, laiks nemaz nav auksts, tieši otrādi — remdens, ļoti remdens.

Darbs veicas ātri. Kravas telpas aprij tonnu pēc tonnas. Ar okeāna elpu un smaržu pildītas zivis nogrimst kuģa vēderā. Zēļ, ka jūras iemītnieces nevar sapņot, tad droši vien viņas savas sapņos redzētu kādu tīvu un mirdzošu ziemeļu pilsētu. Bet pietiek, ja mēs to redzam. Cits pēc cita no mums attauvojas traleri un aiziet pēc saviem pēdējiem lomiem. Arvien tuvāk un tuvāk nāk stunda, minūte un sekunde, kad smilšainajā Āfrikas piekrastē atbalsojas kapteiņa pavēle:

— Pacelt enkuru!

— Pacelt enkuru! — tas ir laimes kļiedziens, ko kļiedz kuģis un cilvēki, tā ir laimes dziesma, ko dziedam mēs un visa pasaule. Spēcīga vinča un izturīga ķēde izrauj enkuru no okeāna dzelmes krūtīm, izrauj it kā ar saknēm, bet patiesībā — ar aļģēm un jūras zālēm. Drīz vien straumes nogludinās šo vietu, brūce aizgaus, un pazudīs mūsu pēdas.

Kad kuģa un kompassa smaile pagriežas preī ziemeļiem un dobja signāla balss nodod atvadu sveicienu Āfrikai, cilvēki atliec augumu, izstaipa

Bargā Gibralfāra klints.

*Šobrīd
laudis*

Jurijs Ņikuļins ģimenes vidū.

Diendienā maskavieši redz J. Ņikuļinu cirka manēžā un uzjautrinās par viņa jocīgajiem piedzīvojumiem.

Jurijs Ņikuļins.

ENNO LEHISS. «Aug jauna pilsēta».

LIDĪJA MEJ-STARKOPFE.
«Klusā daba ar ķirbjēm».

L.N.01

KARLS BURMANS [jaunākais].
«Tallina. Rātsnams pirmajā sniegā».

No Igaunijas PSR
akvarelistu darbu izstādes
VALSTS TĒLOTĀJAS MĀKSLAS MUZEJĀ RĪGĀ.

ALEKSANDRS PILARS. «Kopli osta».

G. JAKUTOVIČS [Ukrainas PSR]. «Arkāns». Linogriezums.

N. GAJEVS [Kazahijas PSR]. «Karjers». Linogriezums.

NO OTRĀS VISSAVIENĪBAS ESTĀMPU IZSTĀDES
VALSTS LATVIEŠU UN KRIEVU MĀKSLAS MUZEJĀ
RĪGĀ.

SARUNA PAR ĶĪMIJU UN DZĪVĪBU

PIE REDAKCIJAS «APAĻĀ GALDA» VIESOJAS AKADEMIĀS S. HILLERŠ,

Pēdējos gados padomju ķīmiķi organiski sintezējuši daudz jaunu vielu, kam liela nozīme medicīnā, lauksaimniecībā un ķīmiskajā rūpniecībā. Šajā darbā savu ieguldījumu devuši arī Latvijas zinātnieki.

Mūsu redakcija nesēn ielūdza LPSR Zinātņu akadēmijas Organiskās sintēzes institūta direktoru B. Hilleru pie «Zvaigznes» «Apaļā galda», lai uzzinātu, kādus uzdevumus pašreiz risina mūsu ķīmiķi, kādas ir aktuālākās problēmas ķīmijas zinātnes pasaulē.

— Mūsu laikmetu sauc par atomlaikmetu, — savu stāstījumu iesāk biedrs Hillers. — Tas ir pareizi, kaut gan... precīzāk būtu runāt par to jau pagātnes formā. Laikmeta jēdziens sevī parasti ietver vismaz gadu simtu, taču atomlaikmets ar savu vienreizīgo zinātnisko problēmu, kuru pamatoja Einšteina relativitātes teorija, savā ziņā iekļāvis dažus gadu desmitus. Kodolfizikas nezināmie atrisināti viens pēc otra — izveidojas jaunas zinātnes nozares, kas arvien plašāk ienāk visā dzīvē, piešķirot tai laikmeta vaiļstus. Neatrisināta būtībā palikusi vairst tikai viena problēma — kodoltermisko procesu vadāmība. Kad to atrisinās, tad būs iespējams cilvēcei uzdāvināt neizsīkstošo enerģijas avotu — pasaulē okeāna ūdeņus.

Sodien zinātnes priekšplānā izvirzās ķīmija ar savu problēmu daudzveidību, kuras virsotne jāsasniedz organiskajai ķīmiķim, atšifrējot informācijas ierakstu dzīvās šūnas polimeros. Zinātnieki uzskata, ka tā pašreiz ir mūsu laikmeta vienreizējā problēma, kuras atrisināšanas sekas būs tik tālejošas, ka šodien tās vēl nav iespējams precizēt.

— Vai jūs nevarēt tuvāk paskaidrot, ko nozīmē informācijas ieraksts šūnas polimeros!

— Dzīvā šūna var salīdzināt ar mikroskopisku ķīmisku fabriku, kur vissarežģītākie ķīmiskie procesi notiek ārkārtīgi precīzi un likumskatīgi. Šūna no vienkāršām neorganiskām vielām būvē complicētas organiskas substances, kuru savstarpīgi mijiedarbība ir dzīvības izpausme. Šūnā vienlaicīgi dzimst pāris tūkstošs vielu. Taču šis process nav haotisks, bet notiek stingrā secībā. Tas iespējams tāpēc, ka šūnā ievērots zināms vadības princips, kas nodrošina tās dzīvotspēju un darbību. Rezultātā šūna dalās — notiek redublikācijas process. Un jaunajā šūnā viss atkal rīt likumskatīgi.

— Kas tad realizē šūnas vadību!

— Visu zemju zinātnieki — ķīmiķi, biologi, bioķīmiķi veidina daudz pūļu un enerģijas, lai to noskaidrotu, labi saprazdami, ka to meklējams dzīvības būtības atrisinājumus.

Izrādās, ka dzīvās šūnas komandpunkts ir gara, diegveidīga molekula — polimers, kurā sakopota informācija šūnas darbībai. Polimers sastāv no daudziem locekļiem, kas atkārtotas dažādās variācijās noteiktā kārtībā. Iznāk liels kombināciju skaits. Šajā stingri noteiktajā kārtībā, kādā virkējās polimera locekļi, tad arī slēpjas informāciju šifrs šūnas nor-

mālai darbībai. Pietiek izkrist kaut vienam polimera loceklim — un «komandā» jau rodas kļūda; garajā vielu reakciju ķēdē šūnā savienojas, piemēram, nevis viela A ar vielu B, kā tam vajadzētu būt, bet A ar C. Rezultātā — šūnas normālās funkcijas ir traucētas.

Vēl nesēn zinātnieki uzskatīja, ka organiskās sintēzes kalngals būs sasniegts, ja izdosies sintezēt dzīvības nesēju — olbaltumvielas. Taču jaunākie pētījumi bioloģijā liecina, ka dzīvās olbaltums nav tik viegli sintezējams, jo «dzīvības kodu» šūna saņem mantojumā no iepriekšajām paaudzēm. Tā radusies miljoniem gadu ilgā evolūcijas ceļā un fiksēta šūnas komandpunktā — polimerā, kur atslāses ceļā izveidojusies šīs ķēdes locekļu visizdevīgākā kombinācija.

Daba par informācijas nesēju izvēlējusies nukleīnskābes, kur atklāsina ievērojami tuvināja zinātnieku šūnas iekšējā mehānisma noskaidrošanai. Pašreiz visi spēki tiek koncentrēti, lai atšifrētu dzīvās šūnas darbības noslēpumu. Tās uzziņās radis revolūciju bioloģijas zinātnē: domājams, ka varēs piešķirt augļiem un dzīvām būtnēm kvalitatīvu jaunas Tpatības, daudz efektīvāk cīnīties pret slimībām, ārstēt ledzimtas kaites un beidzot — uzvarēt vēzi.

Lūk, kāpēc mūsu partijās CK un padomju valdība nupat pieņēma plašus lēmumus par bioloģijas zinātnes atšifrēšanu un par tās saīsu stiprināšanu ar lauksaimniecību, medicīnu un dažādām rūpniecības nozarēm. Padomju bioloģija meklē Tpatnējus savdabīgus ceļus, lai ar ķīmijas un fizikas palīdzību pēģinātu dzīvības parādības.

— Jūsu stāstījums skar tik ultrasmalkas sfēras, kuras mums, nespeciālistiem, uzreiz pat grūti izprast. Interesanti, kā pētījumus notiek manipulācijas ar tik sīku vienību kā šūna un tās polimeri!

— Ja grūbētu izteikt šūnu daudzumu cilvēka organismā, būtu jālieto skaitlis 10, kura kāpinātāji ir septiņzīmju skaitlis. Šūna ir ļoti complicēta pēc savas uzbūves un sastāva. Tajā ir dažādas starpsienas, turklāt šajā smalkajā un sarežģītajā arhitektūrā nav nekādu kļūdu. Bet dažreiz zinātnieki šādu kļūdu rada tīši pētījumu nolūkos, lai vajadzīgajā virzienā iespaidotu šūnas darbību.

Iespēsties šūnas «dzīvību» noslēpumus šodien nebūtu iespējams, ja fiziķi nebūtu apbruņojuši mūs, ķīmiķus, ar elektronu mikroskopu. Tā redzes spēja sniedzas līdz 3 ongstrēmjiem (ongstrēmjs — desmitmiljonā daļa no milimetra).

Šūna ir caurspīdīga. Lai elektronu mikroskops to atšķirtu, tā jāpadara necaurspīdīga. To panāk ar osmijskābi. Ja jūs atnāktu uz mūsu institūta laboratoriju, kur izdara šūnas ultrasmalkos griezumus, jūs nevilus justos kā Andersenā pasakā par kailo karali: laboranti griež «lūksu gaisu», un apgalvo jums: redziet, mēs tagad griežam šūnu; viņi kaut ko neredzamu nem, kaut kam uzplina ķīmiskas reaģentus un beidzot šo neko «kaut ko» paliek zem elektronu mikroskopa. Un tad nu cilvēka acij atklājas šūnas iekšējā pasaule.

Šūnas «atklāšanas» zinātniskajā ekspedīcijā šodien cilvēka prātam patīgā nāk kibernetika — zinātņu zinātne par vadības likumiem tehniskajās konstrukcijās un dzīvajos organismos.

— Kādi pašreiz ir aktuālākie jautājumi ķīmijas zinātnē!

— Zinātne vienmēr izstrādā pamatus nākotnes rūpniecībai. Tā pirms pāris gadu desmitiem ķīmijas zinātne radīja augstmolekulāro vielu sintēzes pamatus. Šodien izmantojam šīs zinātnes augļus — izveidota sintētisko materiālu rūpniecība, bez kuras vairst nav iedomājama nedz modernā celtniecība, nedz mašīnbūve, nedz ikdienā uz Zemes, nedz pētījumi kosmosā. Partija un valdība šodien ķīmijas attīstībai asīgnē lielus līdzekļus. Janvāra beigās bija publicēts gadskārtējais PSRS Centrālās statistikas pārvaldes ziņojums par Tautas saimniecības attīstības plāna izpildi 1962. gadā. To komentējot, akademiķis S. Strumilins dibināti uzsver, ka mūsu zemē pirmo reizi ķīmija izvirzīta pašā pirmajā vietā. Un tā nav nejaušība. Tās liecina ne vien par mūsu ekonomikas kvantitatīvo izaugsmi, bet arī par dzīvē kvalitatīvu izmaiņām tās attīstībā. Bet visām citām jau plaši zināmām priekšrocībām, kādas šodien ir ķīmijai, tā dod arī gigantisku sabiedriskā darba ekonomiju.

— Kādas jaunas ķīmijas zinātnes nozares patlaban rodas, kas turpmāk nozēres par pamatu rūpniecības attīstībai!

— Ķīmija pašlaik noskaidro to sarežģīto vielu uzbūvi un mehānismu, kuras regulē dzīvības procesus.

Ko tas dos nākotnē? Tas nozīmē, ka cilvēks varēs atdarināt to, ko veic dzīvā būtība un ko pagaidām vēl nevar sasniegt ķīmijas laboratorijas kolbā.

Piemēram, lauksaimniecībai ļoti vajadzīgs slāpekļa mēslojums. Pašlaik to iegūst speciālās rūpnīcās, kur no dabas gāzes un gaisa slāpekļa pie 1000 atmosfēru liela spiediena un augstām temperatūrām sintezē amonjaku, pēc tam — slāpekļskābi un tikai tad visbeidzot — maksīgtu slāpekļa mēslojumu. Taču dabā šis process notiek daudz vienkāršāk — bez superpiedieniem un temperatūrām, parastos apstākļos to izdara speciālās baktērijas ar fermentatīvām sistēmām, kas spēj fiksēt gaisa slāpekli.

Pašlaik zinātniskās laboratorijās noskaidro šī procesa norisi. Janvāra beigās Maskavā notika speciāla konference par šo jautājumu. Uzdevums ir maksīgti radīt fermentus, ko ievadīt augsnē, lai tiešā ceļā piesaistītu gaisa slāpekli.

— Pie kā pašlaik strādā mūsu republikas ķīmijķi organijķi!

— Kā zināms, visā mūsu valstī zinātniskā pētnieciskais darbs tagad tiek stingri koordinēts. Mūsu Organiskās sintēzes institūtam uzots radīt augstmolekulārās ārstniecības vielas.

Līdz šim ārstniecības vielām raksturīgs bija mazs molekulārais svārs. Bet

tās cilvēka organismā bieži vien satās ar olbaltumvielām un ietekmē šūnās notiekošos procesus tikai pēc tam, kad ir «iebūvējušās» polimeros, jo reakcijas notiek tikai starp polimeriem.

Apsverot šos ārstniecības vielu trūkumus, radās doma — vai nebūtu lietderīgi radīt augstmolekulāras ārstniecības vielas, kas tik ātri nesadalītos un kopā ar asinīm ilgstoši cirkulētu organismā.

Bez tam, ja polimera uzbūvē ievērota zināma kārtība, tad iespējams, ka tas var izspiesties cauri bioloģiskām barjerām — šūnas apvalkam un piekļūt ļoti svarīgiem šūnas darbības centriem. Tāpēc, jādomā, šiem fizioloģiski aktīvajiem polimeriem būs pavisam jauns iedarbības mehānisms. Tie pavērs arī jaunus perspektīvas vēža ārstēšanā.

Mūsu institūta zinātnieki strādā, lai radītu jaunus polimerus ar sakārtotu sistēmu. Tie būs līdzīgi dabā sastopamiem polimeriem.

Ķīmijķi šodien nedrīkst aizmirst arī lauksaimniecību. Mūsu uzdevums — radīt jaunus herbicīdus, biostimulātorus, defoliantus, dezikantus utt.

Ievērojamo ieguldījumu šai darbībai devuši arī mūsu republikas zinātnieki. Organiskās sintēzes institūta līdzstrādnieki ir ne tikai atraduši jaunus preparātus, kas var kāpināt ražību lauksaimniecībā, bet pēdējo pāris gadu laikā arī izstrādājuši to iegūšanas rūpniecisko tehnoloģiju un noorganizējuši vairāku herbicīdu, zoocīdu un biostimulātoru masu ražošanu. Tā, piemēram, RTG izlaiž preparātu furazolidonu, kas pacels putnu gaļas izstrādi par 25%. Tālajā Fergānā Uzbekijā beidz celt rūpnīcu, kur pēc rīdzinieku metodes ražos defoliantu endotālu, kas palīdz mehānizēt kokvilnas novākšanu — šis ķīmikāts «noēd» kokvilnas krūmiem lapas un tādējādi uzlabo kombināmiem darba apstākļus.

Organiskās sintēzes institūta Eksperimentālā rūpnīca ražo arī ap 10 tonnu rafināna. Pēdējais izcīnīta grauzējus un tādējādi ievērojami samazina lauksaimniecības produktu zudumus, kas rodas grauzēju darbības dēļ. RTG ķīmiskais kombināts šogad izlaidīs ap 3 tonnu herbicīda «MG-T». Apstrādājot cukurbietes laukus pirms ražas novākšanas ar šī preparāta šķīdumu, cukura saturs biešu glabāšanas laikā nezd, jo «MG-T» aiztur elpošanas procesus augā. Par cik cukurbietes līdz pārstrādāšanai ilgstoši jāglabā, jaunā preparāta izmantošana savā ziņā palielina cukura izstrādi. Bez tam «MG-T» aptur arī ūdeņu nezaļu attīstību, uz kurām neledarbojas citi nezaļu izcīnīšanas līdzekļi. Tā «MG-T» deva izcilus rezultātus vārpates un rūgtpienes izcīnīšanā.

— Strauji šodien ir ķīmijas zinātnes attīstības tempi, — nobeigumā saka akademiķis biedrs Hillers. — Ceru, ka jau tuvākajā nākotnē, atkal tiekoties pie redakcijas «Apaļā galda», varēšu pastāstīt ko jaunu gan par dzīvības kodu, gan augstmolekulārām ārstniecības vielām.

Madara gime

EGONS LIVS

STĀSTS

Visiem par lielu izbrīnu Madars pēkšņi apprecējās. Tiklu sievas mutes vien lepleta un satraukumi spaidīja pakrūtes: — Nē, ir nu gan tiem meltiešiem tagad prāts! Ar tādul... Ja Madaru sastapsi nokrēslī — atz pārbīla rozi vari saķert... Ar šitādu šausmonī!...

Madara komandas biedri klausījās nenovīdīgajās runās, smīkņādami medza acīs un kasīja pazodes. «Sievu tērgas», likās, teica viņu nīcīgi savīktās lūpas. «Laime, ka pušim pietika tik daudz prāta atvest sievu no svešienes. Viņai jūsu dīkšana vienā svarā ar sirsena zinzēšanu. Zenta tagad pie sāniem Madars ar savām varenajām plaukstām un karsto sirdi.»

Loti ticams, ka tenkas būtu apklusušas pavisam drīz, ja vien Madara sieva netaigājusi tik leplī paceltu galvu. Tās retās reizes, kad Zenta atnāca ostmalā, viņa gāja cēli, smailos papēžus klikšķinādama, gurnos līgani šūpodamās. Un zvejnieki vienmēr noskatījās viņā ilgi ilgi. Un sievas arī... — Tik daudz jau engēlīm ir tās atšķirības no velna, ka vienam spārnīpi, otram ragi... — Tā mēloja sievas. Bet pagāja pusgads, un runas par engēli un velnu apklusā.

Ja sieviete gaida bērnu, nelāgās valodas apraujas — tās jaunajai dzīvībai var nodarīt tikai ļaunu, bet ļaunu Madaram un viņa ģimenei nevienš nevēl. Nav jau tas Madars nekāds plencis un laupītājs, tikai neglīts pārlieku. Un vaļs brīžos tiklu sievas dedzīgi deldē mēles vairst tikai par to, kurā mazais būs atsities — matē vai tēvā? Lai dievs nedod, ja tēvā... — Bet Madars? Madars smaida, viņš ir laimīgāks nekā jebkad. Madars pats jūt, ka kļuvis pavisam cits cilvēks, kopš viņa istabā salmnieko Zenta. Un kur tad vēl puika! Madars dēlam gribēja dot vārdu Jurģis, tādu pašu, kāds bija nelaika tēvam, bet vai tad var turēties pretī Zentai? Madars nevar, tādēļ dēlu nosauca tā, kā vēlējas viņa. Elmārs... Nav nemaz sliktis vārds. Daudzus Elmārus Madars sastāpis savos divdesmit sešos gados, un daudzi no viņiem bijuši krievu zēni. Tādas ir jaunā tēva domas, tās ir mierīgas un labas domas. Un Madars smaida.

— Paklau, šķielaci!

Madars izrukstas kā no sapņa. Nākdami no ostas, viņi sasnēguši caurlaides namiņu. Divdesmit piecu vatu spuldze apgaismo vīru ne-skūtās, salta vēja apūstās sejas. Četri draudzīgi acu pāri veras Madara, bet viņš netiek un netiek vaļā no domām par Zentu un Elmāru, un to, ka ir laimīgs. Tik laimīgs, ka tīri kauns biedros pavērties.

Par to šķielaci vecais kapteinis Vilkaiste ne jau no ļauna prāta. Bet uz jūras iesauka pielfp kā zvīna, istam vīram par tādēim niekiem ne silts, ne auksts. Madars, tāpat kā nelaikis Jurģis, ir istis vīrs. Kā lācis — platiem plecēm, stiegralnām, muskuļotām rokām, augumā gandrīz vai milzīš. Tikai vara krāsas matu ērkulis, vasaras raibumi un uz lekspusi savīktās zilo acu zilītes laikam ir par iemeslu tiklu sievu šausalām.

Madars kā rotaļādams pielec tuvāk sienai gaitenī atstātu motocikletu. Tagad vīri var brīvi iet uz izeju, un, ja viņiem sakāms kas nopietns, Madars ir gatavs klausīties.

Kapteinis Vilkaiste nokremšojas, ar dūri paberzē ūsas.

— Raudzības tu mūs neesi lūdzis, tad nu mēs nolēmām, ka piekāpsim pie tevis bez visas lūgšanas. — Komandas apstiprinājumu gaidīdams, kapteinis pavēras vīros.

Mehāniķis ar savu palīgu vēl tīrle pulkas — tie vienīgi piekrižotī pamāj ar galvu; trajmeistars tā isti sāk runāt tikai pēc trešās glāzītes, un tāpēc Vilkaiste turpina:

— Savējai, kā viņu tev sauca? Zenta? ... Zenta! neko nesaki. Mātei ar zīdāmi klapatu vairāk nekā mums ar zivju inspektoru... To iesānu jau varēja arī kādu citu reizi — vēja dienā, bet šie tie, — kapteinis pamet ar galvu uz abiem jaunajiem, — nedod mieru. Pa komjaunatnes līniju, saka, jāapsveic. It kā es bez visām līnijām nezinātu, kas jādara.

Spējs siltums ieliet Madara krūtīs «Ek jūs, veini!» viņš domā un neviļus, ka visus četrus apskaut gribēdams, izpleš savas lielās rokas ar tuļznajām plaukstām.

Varenīl Zenta priecāsies, vai kā priecāsies! Kā mūki dzīvojam, viņa saka. «Tevis dēļ, briesmoni, visi godīgi cilvēki no mums bēg. Visa sabiedrība...» Tā viņa saka, ha, ha, ha... — Madara smieklos notric caurlaides lodziņa stīks, un sardze paver durvis.

— Madar, ja tu baidīsi cilvēkus, es rīt teikšu priekšsēdētājam. Ko līdz pārvedi to gaisa grābekli, tā galīgi no prāta esi izdzīvojis.

— Labi jau labi, māt, — Madars grib vērt durvis, bet sardze vēl nav ar savu telcāmo galā.

— Bijusi es tava māte — sen viņu būtu aiztriekusi. Viņdien, — runātāja pamet ballīgu skatienu vecajā kapteinī. — Viņdien te viens šoferis ar savu mašīnu stāvēja. No visa redzams, kārtīgs cilvēks, bet, tikko pamanīja tavējo, tā sāka smīnēt. «Ak tad Zenta uz šejieni pārcēlusies?» prasa. «Zvejniecīņi laikam krievu nolēna...» Un man tā kā miegs no acīm nokrita... Es... — Ejam, — kapteinis ar kāju atspēr durvis, un vīri iziet dzestrās miglas pieblīvētājā tumsā.

Pa kreisi aiziet Madars, pa labi pārējie četri. Vīri neatvadās, jo šovakar viņi uz dažām stundām nolēmuši pabūt kopā ar lielo šķielaci, viņa dēlu Elmāru un kaut uz mirkliņi pamest acis Madara brīnumā — skaistajā Zentā. Vecajam Vilkastem bez komjaunatnes līnijas ir vēl īpaša, sievas uzdota līnija: jāpavēro, vai Madara dēlens atsitīes mātē. Bet, kaut arī tās ir tikai tādas sievas darīšanas, kapteinis isti nezina, kā viņš tiks ar šo uzdevumu galā.

Kamēr vīri sapošas, blezā migla pārvērtusies sīkā lietū. Klusi, bez trokšņa rudens mitrā elpa noklāj letņu asfaltu ar tumši mirdzošu glazūru, aizķeras kailo liepu melnajos zaros, lai pēc tam, smagi pakšēdama, kristu uz nedaudz gājēju galvām.

Viņi iet bariņā, šie četri Vilkastes vīri. Iet klusēdami, un viņu skatiņi pievērsti baltiem, atspēriem bērnu ratiņiem, kurus saudzīgi ar pašiem pirkstu galiem pa lietū noglumējušām ielām vada pats kapteinis. Tā ir Jauno pušu iedomā — dāvināt ratiņus. Vilkaiste saprot, ka Madars savam dēlam ducl tādu karišu nopirktu, ja vien Zenta to vēlētos. Nav ko runāt par ročību, zvejnieki tagad dzīvo pārtikuši! No kapteinā neatkāpjas tāda kā izbrīna un neizpratne. Vai tas ir tik sen, kad pats Vilkaiste savu dēlu vizināja sanaglotā dēlu kastē ar balķa galam nozāpētām ripām riteni vietā? It kā nebūtu sen — pirms gadiem trīsdesmit. Bet šodien? Tālā čehu zemē cilvēki pūļējušies, meistardami istu karieti, lai vienkārs zvejnieks savu Elmāru vizinātu. Trakas lietas!

Madara logā spīd uguns. Vīri apstājas pie durvīm, ar papēžiem izrīvē kvēlojošos smēku galus, un kapteinis jau paceļ dūri, lai pieklauvētu, kad visiem priekšā iznāk vienmēr klusējošais trajmeistars. Elsāms un tusnīdams viņš novelk savu pelēko lietusmēteli un, pāris reizes to pārlēcījis, nēmas berzti ratiņus nolījušo jumtu un sānūs. Berzē smagi un ilgi, kā tālā skrējienā sadzītu zirgu. Tagad tas ir padarīts, un kapteinis var pieklauvēt. Vīriem jāgaida ilgi. Beidzot gaitēna durvis nograb slēdzene. Nē, tā nav Zenta, kas viņiem atver. Tas nav arī Madars. Kā zobu sāpēs viņu aptvērusi, Vilkastes vīros izbedētām acīm skatās paveca sievība.

Kurš gan nepazīst pirms kara celto Ires namu šauros gaitēnos. Ratiņi ir plati, un vīriem pietiek ko noņemt, līdz tie nokļūst līdz Madara durvīm. Vai tāda brīdī kādam vaļs vērot izbedētās sieviņas spīgā vaibstā savīkto seju?

Madara durvis vecais Vilkaiste ver klusi, bez klauvēšanas. Bet jo platāk tās veras, jo vīru priecīgais satraukums plok, un liekas, tas nav sakurinātās istabas siltums, kas veļas pretī, bet kaut kas pavismā cits. No šī salta, neizprotamā sirds savelkas nejaukās nojautās, un pat vecais Vilkaiste nevar dabūt vārds pār lūpām.

Madars sēž istabas vidū, melns, kā no jūras nācis, un viņa liekšķerēm līdzīgajās plaukstās tikko samanāmi šūpojas zils vistoklis. Vīru skatiņi atraujas no Madara sastingušās sejas un pievērsās drēbju gabaliem, kas karājas pusizvilktajās skapja atvilktnēs, mētājas pa grīdu, uz krēsliem. Tā santiknoti vērsi kādreiz mežmalas ganības izsvaida žaģaru kaudzes, un vīru acis norūpējušās vēlreiz atgriežas pie Madara. Bet milža šķielēca seja tie neredz neko citu, kā dzīļu, neizsakāmu neizpratni un sāpes.

Pirmāls pāri sliekšnim pārkāpj vecais Vilkaiste. Istaba patiesībā nav liela — solī seši gar vienu sienu, četri gar otru, bet smagajā klusumā vīriem tagad šķiet, ka tie būtu ienākuši baznīcā. Nevienš viņus neaicina atgērties, nepēdāvē krēslu, tādēļ viņi stāv stāp nekārtīgi izsvaidītajām mēbeļiem. Odens rit no viņu mēteļiem un krajas uz grīdas mazās lāmās, Beidzot kapteinis tīri sievišķīgi paceļ vīrs gurniem sallījušā mēteļa malas un atkrīt krēslā, pārējie piemētas kur nu kurāls. Kad pēdējais troksnītis norimis, Madars, tikai viņam vien zināmā punktā kavēdamies, pēkšņi pasaka:

— Zenta ir prom. — Pēc tam viņš atkārtō šos trīs netīcamos un neviena negaldītos vārdus vēlreiz, tikai tagad viņa balss skan kā no bedres. — Zenta ir prom... — Krietens laika sprīdis palet, iekams vecais Vilkaiste ir tiktāl, ka var sākt runāt.

O. Jaunarāja zīm.

— Tā, tā, — viņš saka. Kaptelņa seja pa šiem mirkļiem kļuvusi pelekāka un grumbaināka.

— Varbūt tu, nelaimes kaudze, pastāstīsi mums, kā tas notika? Gluži neticami, ka tā ir vecā Vilkastes balss, tā paša Vilkastes, kas savā laikā nav nobijies no trīs dienu ilgas viesuļvētras jūrā.

Madars uz brīdi pārstāj šūpot ceļgalus un pagriež savu rudo cekulu uz galda pusi. Sekodams viņa skatienam, Vilkašte pieceļas un paņem no galda aprakstītu papīra strēmeli. Cik nu uz tāda papīreļa var uzrakstīt, bet Vilkašte lasa ilgi, izstieptajā rokā vēstuli tālu no acīm turēdams.

Abi jaunie — mehāniķis ar motoristu — sēž izslējušies un sa-springti kā jauni kurti. Viņi ir gatavi lekt kājās pie kaptelņa pirmā vārda. Viņus moka neziņa, un puisī grib pēc iespējas ātrāk no tās atbrīvoties. Traļmeistars savā dzīvē daudz pieredzējis, pēc viņa sejas izteiksmes neko nevar pateikt, bet neviens jau arī nepēta. Neuzkritoši, lai citi to nemanītu, viņš pūlas paslēpt kabatā nodevīgo šampanieša pudeles kaklu. Līdzpaņemtais cēlais dzēriens tagad te lēderas tikpat labi kā viņa lemīlotā dziesma «Laša kundze bola acis...»

— Tā... — Vilkašte beidzot ir galā. — Ak tad šitā... Pat nau-dīņu nav aizmirsusi pakert līdzī... —

Tikai tagad komanda uzlina, ka bez citiem spēcīgiem telcieniem viņu kaptēinis prot arī vēl veselu lērumu angļu lamu vārdu.

Vilkašte panākas tuvāk griestu spuldzei un vēlreiz paskatās pa-pīrā.

— ... nemeklē mani. Lai cilvēki domā, ko grib... — Kaptēinis nelasa visu pēc kārtas, pārāk liels ir viņa niknums. Katrs vārds, katra frāze, ko viņš tagad izrunā skaļi, veido tumšu, netīru straumi, no kuras gribas ātrāk aizbēgt un nedzirdēt tās pretīgos šļakstus. — ... ta-vu delu. Viņš būs vēl neglītāks par tevi... — Vilkašte papīru sa-žaudz pirkstos.

— Rādi šurpl — Viņš pietet pie zilā vistokļa Madara klēpī, pa-ceļ segas stūri un, vecīgi salicis, ilgi un uzmanīgi skatās. Un pēkšņi istabā tedārdas smieklis. Kaptēinis smejas! Kas par to, ka mazais no tāda trokšņa jau pamodies! Kaptēinis smejas un apmierināts ar dūri brauka ūsas.

— Skielē! Nē, vai zinies, Madar!... Ja dēls var šitā atsisties tē-vāl... Pat matu cekulis ruds kā jauns pieckapeklis. Varen! Puiši, nāciet šurp, paskatieties! Zvejnieks, es jums saku, Madars kas Ma-dars!...

Viri pienāk un uzmanīgi pāri Madara plecām skatās mazajā. Sārta pūciņa uz galvas, un divi dzidri zilumiņi veras viru nopietnājas se-jās. Platā smaidā kļūst redzami traļmeistara lielie, apdzeltējušie zobi. Vēl aizvien mazajā skatīdamies, viņš izvelk no kabatas šampanieša pudeli un precīgs, ka beidzot radusies izdevība likt to lietā, groza pudeles spožo kaklu zīdaiņim pie paša deguna.

— Uf, uf, — viņš dziļā nopietnībā kustina lūpas.

— Kaptēin, — pavilcīs veco Vilkastī sānis, čukst mazais moto-ristis. — Es ar puišiem viņu sameklēšu kaut vai pašā ellē!

— Ko jūs meklēsiet? — kaptēinis nesaprot.

— Zentu... Ja visa sabiedrība, ja mēs ar viņu parunāsim tā pa istam... Galu galā ir taču arī vēl likumi!... — Mazais motorists nemierīgi miņājas, un viņa acis deg sašutums un nepaceltība.

— Likums, tu saki, — Vilkašte domīgi atkārto. — Jauns tu vēl esi, puiši! Katram draņķim likumu neuzrakstīsi!...

— Madar, — viņš pēkšņi pievērsās sēdošajam. — Slienies kājās un sameklē vēl vienu segu. Jurka jāietin kārtīgi!

Madars pieceļas, un tagad tikai tā isti var redzēt, cik viņš ir apjucis.

— Es saku jāietin, iesim pie manas vēcas, nevar taču tādu puiši, tavu Jurku, postā aizlaist.

— Elmārs, kaptēin... Nevis Jurka, bet Elmārs. — Madars turas pie šī vārda kā sliēcīs pie baļka.

— Ja teikts Jurka, tad tā arī paliks. Sapratī?

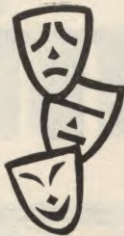
Madars tikko jaušami pasmaida, un šķiet, ka pēkšņās nelaimes sa-liektais milzīs atkal sataustījies pamatu zem kājām.

Viri jau pagājuši krietnu gabalu pa naksnīgo telu, kad negaidot lērunājas traļmeistars. Viņa neveiklajos vārdos ir neapgājama loģika.

— Tos ratiņus tomēr vajadzēja paņemt. Tomēr parocīgāk, nekā stiept uz rokām... —

Pēc brīža mazais Jurka gul ratiņos, un gājēns var turpināties. Tā nav nekāda mierīgā pastaļa — Jurka taurē pilnā balsi, bet viri pipē un smejas. Smejas tādēļ, ka viņi, pieraduši pie vētras aurošanas, saprot — lai jūrnīeks spētu pārkļiegt vētru, viņam jābūt ar spēcīgu balsi.

MĀCĪBU TEĀTRIS

Em. Melngaila Tautas mākslas nams, rikodams Tautas teātru režisoru un rajonu virsrežisoru seminārus, tāpat trīsgadīgos mākslinieciskās pašdarbības dramatisko kolektīvu režisoru kursus, izjuta vajadzību pēc tādas trupas, kas varētu režijas mācību lekcijas ilustrēt ar praktiskiem piemēriem. Tā radās doma izveidot teātra mākslas ansambli jeb mācību teātri.

Organizatorisko darbu šī ansambļa izveidošanā uzņēmās Tautas teātru konsultante Nopelniem bagātā kultūras darbiniece Marga Tetere-Valdmane. Ansambļa uzdevumos ietilpst izbaukt arī uz mūsu republikas kultūras namiem un klubiem, lai uz vietas ar praktiskiem piemēriem — šim nolūkam iestudētām lugām — palīdzētu labāk izprast un atrisināt vienu otru režijas problēmu.

Par materiālo bāzi un «mājām» mācību teātrim kļuva Rīgas rajona kultūras nams, bet par aktieriem — tuvākās apkārtnes mākslinieciskās pašdarbības dramatisko kolektīvu režisori. Te varam sastapt Mārupes tautas nama režisoru Robertu Ceplīti, Baložu kūdras fabrikas kultūras nama režisoru Aleksandru Freimani, Dailes teātra studijas absolventi Guntu Vitolu, pensionēto skolotāju Mariju Lliepiņu, medmāsu Ināru Veco un vēl citus.

Sākās darbs. Viņi izvēlējās Olgas Andžānes-Zvirgzdiņas lugu «Brīnumdakterītis», kuru ciešā sadarbībā ar komponistu Paulu Dambli izveidoja par dziesmu spēli.

Pagājušā gada oktobrī notika pirmizrāde. Tomēr iestudējums arī vēlāk prasīja daudz

pūļu un darba. Viens otrs režisors nespēja savu tiešo darbu savienot ar nodarbībām ansambli. Vajadzēja meklēt jaunus tēlotājus. Bet lai arī kādās grūtībās dzima šī trupa, Tautas teātru konsultante Marga Tetere-Valdmane savos izbraukumos pa republiku nebija vairs viena. Līdz ar viņu ceļā devās mācību teātris.

... Rīgas rajona kultūras nama dežūrtelpās uz galdīņa redzamas izsūtīšanai saliktas afixas.

Smiltene, Ape, Alūksne, Balvi, Gulbene... Pēc katras izrādes notiek pārrunas ar vietējā dramatiskā kolektīva dalībniekiem un kultūras dzīves vadītājiem gan par redzēto priekšnesumu, gan arī par pašu iestudētajiem darbiem, no kuriem atsevišķus skatus ciemiņiem parāda vietējo dramatisko pulciņu dalībnieki.

Dažreiz gadās, ka mācību teātra laudīm darba diena tuvojas 24 stundām. Bet par to viņi nesūdzas. Marga Tetere-Valdmane savās režisora piezīmēs raksta:

«Jauna luga, jauns ansamblis, jauni uzdevumi un ieceris — tie ir apstākļi, kas spēj izraisīt katrā režisorā darba prieku un sakāpināt radošu trauksmi.»

Pavasārī notiks republikāniskā mākslinieciskās pašdarbības dramatisko kolektīvu ska-

te, tāpēc tagad darba pilnas rokas. Ne vienu reizi vien nodarbībās tiek runāts par režisoru personību, par dramatisko kolektīvu māksliniecisko un idejisko izaugsmi.

Tāpēc jau arī tiek rīkoti trīsgadīgie režisoru kursi, kur dramatisko kolektīvu vadītāji katru gadu veselu mēnesi klausās lekcijas par audzināšanas darbu kolektīvā, apgūst zināšanas par dekorācijām, muzikālo noformējumu, grima mācību, skatuves kustībām un citiem teātra mākslas noslēpumiem.

Vairāk par piecdesmit kursantu klausās šīs lekcijas. Bet vakaros ne viens vien pāršķirsta savas piezīmes un atrod tajās arī šādus vārdus: «Mākslas nozīme — pareizi virzīt tos spēkus, kas dzīvi ceļ...»

Mūsdienu skatītāji vairs nepiedod aktieriem diletantismu, amatnieciskumu un triku mākslu. Tāpēc arī Margai Teterei-Valdmanei kā mūsu republikas Tautas teātru konsultantei ir vienmēr jābūt nomodā par mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu darbu.

Režisoru ansamblis, kas ir vēl tikai sava darba sākumā, nebaidāmie no grūtībām, palīdz mūsu republikas mākslinieciskās pašdarbības dramatiskajiem kolektīviem visatālākajos republikas nostūros, — arī tur šodien vajadzīga īsta māksla.

M. Vuciņa

Rīt kāda no režisoru kursu nodarbībām.

— To, ko mākslinieks no dzīves un cilvēkiem smeļ, rada mākslas tēlos un atdod cilvēkiem atpakaļ, — teic lektore.

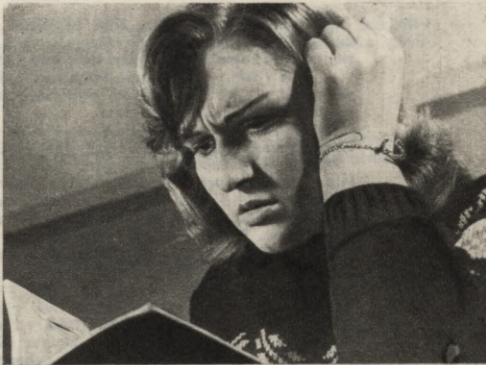
Attēlā no kreisās: Marija Lliepiņa, Gunta Viņola, Marga Tetere-Valdmane, Ināra Vecā, Viesītes kultūras nama mākslinieciskās daļas vadītāja Dzinīra Siliņa un Bauskas rajona Bārbeles kolhoza kultorgs Arturs Lliepa.

Tautas teātru konsultante LPSR Nopelniem bagātā kultūras darbiniece Marga Tetere-Valdmane.

Skats no Olgas Andžānes-Zvirgzdiņas lugas «Brīnumdakteriīšis». Lauma [Ināra Vecā], Andulis [Roberts Ceplītis].

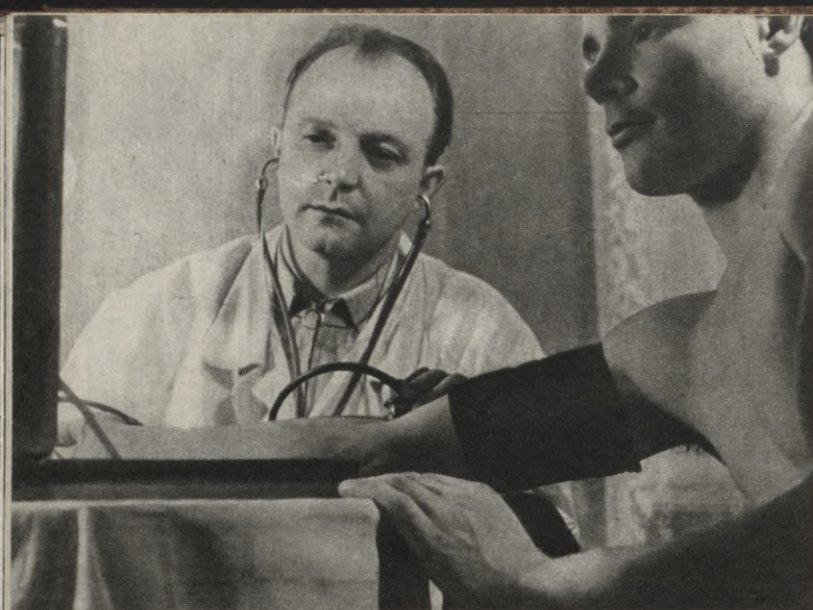
Teātra mākslas ansambļa dalībniece Gunta Viitola Skaidrītes Bārziņas komēdijā «Neveiksmīnleka veiksmē» tēlos Zvejnieklema tautas nama direktori Standziņu.

Bārbelieši pēc izrādes pārsprīz un vārtē redzēto un dzirdēto.

Par materiālo bāzi un «mājām» mācību teātrim kļuva Rīgas rajona kultūras nams.

2

3

1

STUDENTU

Dienu šeit valda klusums. Tikai plevakarē Burnieku lelas pirmā nama durvis sāk bleži jo bleži virināties — mājās pārnāk lemītnieki. Tie ir LVU studenti. Un kopmītnu ēkas pleci stāvi strauji atdzivojas.

— Līdz rītam, — ar smaidu no biedru pulciņa nošķiras plečģis jauneklis un nozūd aiz kādām stiklotām otrā stāva durvim. Uz tām lakonisks uzraksts: «Studentu nakts sanatorija».

Izrādās, ka šajā nesen celtajā namā ir ne vien studentu kopmītnes, bet lekārtota arī profilaktiska tipa ārstniecības lestāde.

Veram durvis un nonākam garā gaitenī, gar kura abām pusēm guļamelpas, ārsta un procedūru kabineti, atpūtas istaba. Dienu šeit tāpat kā visā namā ir klusu — sanatorijas lemītnieki tad dodas uz lekcijām un nodarbībām, viņus var sastapt gan auditorijās un darbnīcās, gan laboratorijās un lasītavās. Bet vakarā viņi viens pēc otra atgriežas savās istabās. Sākas ārsta apskates un dažādas ārstnieciskās procedūras. Tās neaizņem daudz laika.

Klusajās vakara stundās studenti savās istabās gatavojas kārtējām nodarbībām, pārskirsta lekciju konsektus, sēž nollekušies pār mācību grāmatām. Profams, atlikušajā brīvajā laikā var aiziet uz teātri vai kino, doties uz sporta nodarbībām vai turpat atpūtas istabā lelūkoties interesantā žurnālā. Nakts sanatorijas režīms prasa nedaudz, tofles stingri: laikā būt uz procedūram, laikā let gulēt, laikā lerasties... vakariņās.

— Ši mūsu republikā pirmā studentu nakts sanatorija jeb profilaktorijs radās samērā nesen ar LVU sabiedrisko organizāciju gādību, — pastāsta jaunās ārstniecības lestādes galvenais ārsts Eduards Tarnovskis, kas pati tikai pirms gada absolvējis Rīgas Medicīnas institūtu. — Pērn, novembrī, tai apritēja pirmais gads. Šajā laikā pie mums daudzi studenti uzlabojusi un nostiprinājuši veselību. Mums gan nav slimnieku vārda tiešajā nozīmē, taču tiem studentiem, kam vājāks veselības stāvoklis, uzturēšanās profilaktorijs ļabi palīdz nostiprināt organismu, novērš saslimšanu un reizē ar to studiju kavējumus, pallelina darba spējas. Studentiem, kam pēc ārstu atzīnuma nepieciešama veselības uzlabošana, arodbledrības vietējā komiteja izsniedz uzturzīmes, kas dod iespēju 24 diennaktis pavadīt nakts sanatorijā un tur saņemt atflecīgo profilaktisko ārstēšanu. Uzturzīmes maksa ir nulle. Bez tam 20 procentus uzturzīmju izsniedz bez maksas. Tas viss runā gaisū valodu par padomju valsts un sabiedrības cildenajām rūpēm un lielo gādību par mūsu studējošo jaunatni.

Pašlaik nakts sanatorija katrā mainā spēj uzņemt 50 studentus. Tas nav daudz. Gribētāju ir vairāk, un to skaits aizvien pieaug — reizēm pat pagrūti visus pieprasījumus apmierināt. Tāpēc jāvēlas, lai jaunais, labais pasākums augtu un vērstos plašumā. Visi, kas uzturējušies šajā nakts sanatorijā, to atstājuši apmierināti, spīrgti un mundry turpinājuši studijas. Daudz labu atsauksmju un siltu pateicību saņēmis sanatorijas personāls.

J. OZOLS

22

4

5

6

VESELĪBAI

L. BĻODNIEKA foto

1. Fizikālās terapijas kabinetā sastopam vēstures un filoloģijas fakultātes 4. kursa studentu Andri Lasmani. Medicīnas māsa Dzidra Šimanska viņam izdara ārsta norādītās procedūras.

2. Katrs, kas ar uzturzīmi leradies nakts sanatorijā, vispirms nonāk ārsta Eduarda Tarnovska rokās. Šoreiz, kā redzat, tas ir fizikas un matemātikas fakultātes 1. kursa students Pēteris Kudulis.

3. Zāles, vitamīni — par to izsniegšanu rūpējas medicīnas māsa Spodra Lapīna. Bet zāles, kā jau zāles, mēdz dažreiz būt arī rūgtas — to šoreiz liecina vēstures un filoloģijas fakultātes studentes Ausmas Reimanes seja.

4. ...Velta Strause, vēstures un filoloģijas fakultātes angļu valodas nodaļas studente sēžas pie savām vēstulēm, raksta atbildes draugiem. Un draugu viņai daudz, tie ir gan tālās Kubas, Ganas, Indonēzijas, Kenijas un Sudānas studenti, gan jaunieši no brālīgo republiku universitātēm.

5. Jau vēls vakars, un tad var laiku pakavēt arī pie novusa galda...

6. Viens no labākajiem līdzekļiem veselības nostiprināšanai ir sports — tā domā ne vien Yanda Zariņa, bet visi nakts sanatorijas lemītnieki. Un šeit pat gluži blakus taču ir lieliskās slēpošanas vietas — Biķernieku un Šmerļa priedes.

7. Brīvo laiku, kas paliek pēc mācībām un ārstnieciskajām procedūrām, var ziedot teātrim, kino, koncertam. Andrejs Jaunzems, fizikas un matemātikas fakultātes 4. kursa students, un Rūta Miķe no bioloģijas fakultātes ķīmijas nodaļas šovakar dodas uz Doma koncertzāli.

7

23

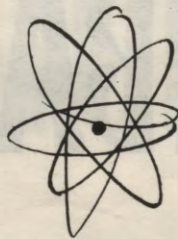
MŪSU ZEME un ĻAUDIS

Kremļa kurantī. To svinīgajās skaņās ieklausās cilvēki visā pasaulē: sirmā Spaskas torņa zvani, kuru melodiju 1919. gada oktobrī pirmo reizi pārraidīja Maskavas radio, mēri jauna laikmeta tecējumu. Varbūt tieši tādēļ pie torņa pakājes vienādi bijīgi apstājas drosmīgais kosmonauts un draiskulīgais pirmziemiņš, Tālo Austrumu zvejnieks un Kubas dēls, pasaulslavena franču balerīna.

...Kremļa pulkstenis ir viens no lielākajiem un vecākajiem laika mērīšanas mehānismiem pasaulē. Tas radīts 15. gadsimtā. Toreiz Spaskas pulksteņa rādītāji bija nekustīgi, bet ciparnīca rotēja. Līdz 1852. gadam milzīgā pulksteņa mehānisma detaļas lielākoties bija darinātas no koka. Vēlāk tās aizstāja ar metāliskām daļām.

Slavenā Spaskas pulksteņa ciparnīcas diametrs pārsniedz sešus metrus, bet minūšu rādītāju garums ir 2,62 metri. Vairāk nekā 225 kilogramus sver zvanu spēles svāra bumbas, bet svārsta diska svārs pārsniedz 33 kilogramus.

Aftēlā: pulksteņa meistars Saltikovs ik dienas kontrolē pulksteņa gaitu.

Runāt par Nobeļa prēmijas laureātu Ļevu Landau — nozīmē runāt par teorētisko fiziku, t. i., to universālo zinātni, kas pēta daļiņu un lauku savstarpējo iedarbību: likumus, kas ir visu ķīmisko, bioloģisko, astronomisko parādību pamatā, likumus, kas nosaka visas dzīvās un nedzīvās dabas, mikro- un makrokosmosa kustību.

Ļeva Landau specialitāte ir supravadāmība, kodolfizika, metālu teorija, termodinamika, kosmiskie stari. Visās šajās nozarēs viņam pieder izcili atklājumi, teorijas, hipotēzes. Viens no Landau audzēkņiem rakstīja: «Daži no viņa skolēniem, atrazdamies teorētiskās fizikas dažādos flangos, tik tikko saprot cits citu. Landaus viņus saprot visus...»

Tikai zinātnieks ar tādu diapazonu varēja aptvert to teorētiskās fizikas kopīgo ainu, kāda iezīmējās Planka, Einšteina un citu «jaunās ticības» praviešu darbu gaismā. Būdam relatīvistiskās fizikas un kvantu mehānikas kaislīgs piekritējs, Landaus vēl kā jauniešu sapņoja par teorētiskā minimuma sarakstīšanu, kas ievadītu studentu vai speciālistu ultramodernās fizikas sfērā un līdz ar to pavērtu viņam ceļu uz zināmi. Daudzskaitlīgais «Teorētiskā fizika», ko Ļeva Landaus radījis kopā ar savu draugu un skolēnu Jevgeniju Lifšicu, ir šīs ieceres iemiesojums. Bet padomju sabiedrības novērtējums šīs mūsdienīgas fizikas enciklopēdijas autoriem ir visaugstākā atzinība — Ļeņina prēmija.

Nesen Ļevam Landauam par kondensēto ķermeņu, īpaši — šķīdru hēlija teorijas radīšanu piešķirta Nobeļa prēmija.

Vai jūs zināt, ka daudzi lielā krēvu dzejnieka Aleksandra Puškina pēcteci dzīvo Maskavā! Dažus no viņiem jūs redzat šajos attēlos. Pirmajā (no kreisās) — Sergejs Puškins — Aleksandra Sergejeviča mazmazdēls. Sergeja profesijai Nē, viņš nav dzejnieks, bet gan fiziķis un vada Vissavienības fizikāli tehnisko un radiotehnisko mērījumu institūta laika laboratoriju. Blakus attēlā — Puškina mazmeita, 78 gadus vecā pensionāre Sofija Veljaminova. Viņas dēls Aleksandrs ir žurnālists, bet Oļegs — gleznotājs. Dzejnieka mazmazmeita Nataša (trešais attēls) nesen pabeigusi teātra mākslas skolu, viņas brālis Aleksandrs ir inženieris celtnieks, bet Mihails — tēlnieks. Ceturtajā attēlā — Puškina mazmeita Natālija Sepejeva. Viņa strādā Maskavas konservatorijas skaņu pierakstīšanas laboratorijā. Bet piektajā attēlā — dzejnieka mazmeita Tatjana Gaļina un viņas dēls literatūras pētnieks Georgijs. Georgija disertācijas tema — viņa vecvectēva Aleksandra Sergejeviča Puškina žurnālistiskā darbība...

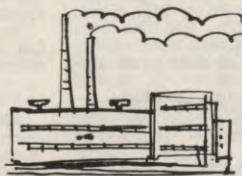

Krāsainā televīzija! Tas taču nav nekas jauns! Pilnīgi pareizi. Bet ko jūs felksiet, ja ieraudzīsit krāsainu attēlu uz sava parastā televizora ekrāna! Neīcami... Un tomēr...

Šinīs dienās Irkutskas teleskatītāji bija pārsteigti. Uz viņu televizoru ekrāniem parādījās telpisks attēls. Kubs, konuss, cilindrs rotēja kaut kur ekrāna dziļumā. Taču pēc dažiem mirkļiem skatītājus pārsteidza vēl lielāks brīnums: viņi redzēja krāsainu pārraidi. Ekrāni zaigoja sarkanā, brūnā, dzeltenā un tumši violetā krāsā...

Kā tas panākts, ka uz parasta televizora ekrāna parādās telpisks, krāsains attēls!

Šis brīnišķīgās pārraides autors bija Irkutskas universitātes docents L. Mogiļevs. Pētot redzes fizioloģiju, viņš konstatēja, ka cilvēka acis ir plašas rezerves, kuras tehnika līdz šim nav izmantojusi. Noteiktos apstākļos mēs spējam redzēt telpu un krāsas tur, kur tādu nemaz nav. Šo īpatnējo redzes efektu izraisa ar noteiktā secībā un kārtībā veiktu melni baltu zīmējumu. Eksperimentālais raidījums devis iespēju ar teleskatītāju sīpniecību pārbaudīt zinātnieka atklāto principu. L. Mogiļeva atklājumam ir lielas perspektīvas.

Tāds izskatās Maskavas jaunākās tekstilfabrikas cehs, kurā ieviesta kompleksā automatizācija. Lielajā zālē ar spoģuģrīdu un dienas apgaismi vienmērīgi dūc automatiskās stelles. Kondicionētais gaiss nodrošina cehā mākslīgu klimatu, bet uzkarinātie griesti slāpē mašīnu troksni. Strādnieks šādā cehā pilda inženiera funkcijas.

Lielle Soči! Tie aptvērs astoņu slavenu kūrortu kompleksu no Sočiem līdz Adlerai. Pašā Adlerā, netālu no lidošanas, uzbūvēs jaunu kūrvieta, kas spēš uzņemt 7000 atpūtnieku.

Kūrvieta tur varēs ierasties kopā ar savām ģimenēm bez jebkādam ceļa zīmēm. Atpūtnieku rīcībā būs vasaras guļamkorpusi, pansionāti, bērnu dārzi, ēdnīcas, kas darbosies uz pašapkalpošanās principa. Līdzīgi būs iekārtoti arī pārējie Lielo Soču kūrorti. To izbūvē ievēros jaunus principus: veco, izšķērdīgo, smagnējo sanatoriju-pilju vietā pacelsies viegls, ērti korpusi, kur būs daudz gaisa, saules, gaismas. Tos veidos no alumīnija, stikla, plastmasām, un tie zaigos košās, jautrās krāsās, harmoniski iekļaujoties gleznainajā subtropiskajā florā.

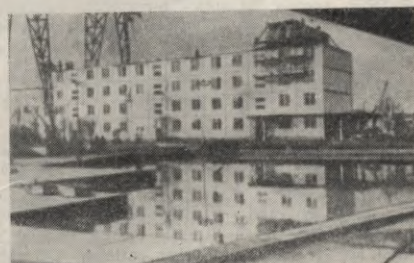
Priekšroku dos modernām 12—14 stāvu ēkām, kuras cels tieši Melnās jūras krastā un kas varēs uzņemt daudz kūrvieta. Tāda, piemēram, izskatīsies jaunā Soču viesnīca. Gaumīgi veidotā augstceltnie, kas pacelsies kalnu ieskaustajā līdāgā, aicināt aicinās veselīgi pavadīt atpūtu.

Piecās dienās — pleci stāvil! Nē, tas nav kinofriks. Un drīz vien tā cels arī citur. Bet pagaidām tādi tempi jau panākt gigantiskā eksperimentālās celtniecības cehā Cerjomuškoss. Ik pa 30 minūtēm būvlaukumā ieradās smagi piekrauti namveži. Kafrs no fiem atveda veselu... dzīvokli. Svārs pārsniedza 20 tonnas. Lai nefraucētu pilsētas transportu, namu cēla tikai naktīs. Bet no rīta pirmais stāvs bija gatavs. Nākošajā naktī izauga otrs. Un pēc piecām dienām jaunajā kvartālā pilnfiesīgu vietu lepēma eksperimentālais piecstāvu nams.

Eksperimenta veiksmi nodrošināja ne tikai projektētāji un celtnieki, bet arī dzelzsbetona izstrādājumu rūpnīcas strādnieki. Tieši šai rūpnīcā dzima nākošā nama dzīvokļi, pa tās vārtiem smagie namveži devās uz Cerjomuškiem.

Maršruts «rūpnīca-būvlaukums» kļūst arvien ierastāks. Pašreiz mūsu zemē darbojas jau 2500 dzelzsbetona konstrukciju un 300 lielpaneļu rūpnīcu. Šo celtniecības gigantu darbs nodrošināja pēdējos piecos gados jaunus dzīvokļus 50 miljoniem padomju cilvēku.

25

GAIDĪMA TALAS ZVAIGZNES GAIDĪJUMU

STĀSTS

ALEKSANDRS ČAKOVSKIS

(1. turpinājums)

3. ES NEVARU GAIDĪT!

Zavjalovu neviens nesagaidīja.

Kādreiz viņam bija daudz draugu. Vēlāk bija sieva, toties vairs nebija draugu, jo viņa tos necieta un tie savukārt necieta viņu.

Agrāk, lebraukdam Maskavā, Zavjalovs pabāza galvu pa logu, ja tas notika vasarā, vai arī pa tamburu durvīm, ja tas bija ziemā. Jau iztālem viņš pazina draugus, kas viņu gaidīja. Pēc tam viņu vairs neviens nesagaidīja, tikai sieva, un viņš vairs nesteidzās, nebāza galvu logā, neskrēja uz tamburu. Gluži otrādi, viņš sāka gausi kravāties tikai tad, kad vilcienis jau apstājās pie perona.

Viņš zināja, ka uz perona stāv sieva, jo tas bija viņas paradums, — izvadīt viņu komandējumā vai atvaļinājumā, sagaidīt un pastiept pretim cokrūri savilktais lūpas uzmanīgam skūpstam — tā, lai neizsmuļētu krāsu.

Viņiem nebija saskaņas, reizēm viņi nesarunājās nedēļām ilgi, taču tad, kad viņš brauca prom, sieva pavadīja to uz staciju vai lidlauku, bet, kad atgriezās, — gaidīja uz perona vai pie aerodroma reģotā žoga. Un viņš lēnām soļoja tai pretim, jau laikus zinādam visu, kas būs.

Kad sieva beidzot aizgāja no viņa, Zavjalovu neviens vairs nesagaidīja. Sākumā tas viņu sāpīnāja, viņš kravāja savas mantas vēl gausāk, cenzdamies izkāpt no vagona pēdējais, lai nebūtu jāredz svešu cilvēku atkalredzēšanas prieks un skūpstī.

Tāču šobrīd Zavjalovs nejuta savu vientulību. Viņš domāja tikai par to, ka Oja ir dzīva, dzīva, dzīva, ka noticis brīnums, viens no tiem brīnumiem, par kuriem viņam bija gadījies lasīt vai dzirdēt pēc kara. Notika visdīvainākās lietas: karavīri piecēlās no kapiem, lai sameklētu savu māti un tēvu, bet tēvi, par spīti aculiecinieku nostāstiem, cēlās augšā no purva idens pārplūdušajām bumbu bedrēm, no dumbrājiem, no māju drupām, no liesmu apdedzinātās un šāviņu šķembu uzartās zemes, no pulvera dūmiem. Viņi atgriezās no aizsaules, lai apkamptu savus novecojušos bērnus un paņemtu uz rokām nepazīstamos mazdēlus.

Žurnāla lapa, kur Zavjalovs ieraudzīja Oju, gulēja viņa kabatā. Tā bija daudz fotogrāfiju montāža un pāri tai virsraksts: «Mūsu zeme pašas cienīgi sagaidīt Pirmo Maiju».

Te bija nofotografēti strādnieki pie ēdes, kolhoznieki, kas sapulcējušies valdes pagalmā, zvejnieki uz seimera klāja. Ojas fotogrāfija bija novietota apakšā, labējā stūrī. Oja stāvēja aiz kaut kādiem cilvēkiem, tikko saredzama. Vecis kažokā ar šallveida apkakli un sieviete cepurītē, no kuras spraucās laukā matu pinkas, nosedza viņu fotoobjektīvam. Un tomēr Zavjalovs nevarēja kļūdīties. Tā bija viņas seja. Ojas seja.

Visi šie cilvēki stāvēja sniegā pie zemas, garas vienstāvu ēkas un klausījās oratorā, kas atradās kaut kur aiz kadra. Visu sejas jūtama saspringta uzmanība. Fotogrāfam bija izdevies to uztvert. Un vēl saulrietu. Pat šajā nelielajā atēlā tas bija ļoti skaists.

Bet kur tas viss noticis? Kādā vietā? Kādā pilsētā? Mūsu zemes ziemeļos, rietumos vai austrumos? Kas tie par cilvēkiem Ojai blakus? Paraksts vēstīja, ka notiek pirmssmaļja sapulces, cilvēki uzņemas sociālistiskās satības. Tātad šeit nofotografēta sapulce, mītiņš, bet mītiņi notiek rūpnīcās, iestādēs, kolhozos. Tātad visu var uzzināt, noskaidrot, precīzēt!

Cilvēki stāv sniegā. Pirmsmaļja sacensība un sniegs... Tātad droši vien tas notiek ziemeļos. Kaut gan martā vēl viscaur ir sniegs, pat Maskavā...

Kad Zavjalovs ieradās mājās, bija jau vēls. Viņš steidzīgi izgāja cauri priekšnamam, kur visa grīda bija noklāta ar žurnāliem un avižēm, — divas viņa prombūtnes nedēļas pastnieks bija kārtīgi pildījis savu pienākumu, — tad atgriezās, savāca avizes un nosvieda visu gubu uz galda. Tāpat neapsēdies, Zavjalovs sāka tās izskatīt. Viņš pārskīra lappuses, pārļaida acis virsrakstiem. Varbūt kaut kur dvēseles dzīļumos mītnājis neapjausta cerība, ka viņš uzzinās no avižem ko tādu, kam ir sakars ar to, kas patlaban bija pārņemis visus viņa prātus.

... Cauts avižu lappuses. Nokrīt kādas aploksne. Zavjalovs to pieceļ. «Maskava, Nikitajs bulvāris... Lidotājam Zavjalovam...»

«Lidotājam Zavjalovam... — viņš atkāto. — Kas par mulķībām!»
Viņš atplēš aploksni un izvelk aprakstītu papīra lapīnu. Atkal tas pats Pāvēls Sevelajns. Viņš jau bija saņēmis tā vēstuli tur, jūrmalā. Tālsni jābrīnās, kā viņš uzzina adresesi!... Jociņš puisis. Ar vasaras rai-

bumiem. Uz valgiem un pieres — neviena, bet viss deguns sētin nosēts. Atslēdznieks, strādā kādā rūpnīcā. Par vari grib iestāties aeroklubā, bet viņu nepieņem. Tomēr viņš nāk un nāk. Dirn aerodromā, skatās, kā lido citi... Ko viņš tur tādu raksta?

«Dārgais biedri lidotāj Zavjalov! Rakstu jums šo vēstuli, jo jūs esat kaujās bijis lidotājs un spējat saprast cilvēka dvēseles vēlēšanos.»

Es biju Augstākās Padomes priekšsēdētāja pieņemšanas telpā Mohovajas ielā, tikai pie viņa netiku un runāju ar kādu jaunu cilvēku, kas pat frontē nav bijis un nespēj mani saprast. Teica, ka vajagot vēlreiz griezties kara komisiarātā. Taču jūs, biedri Zavjalov, zināt, cik reīzu jau esmu tur bijis...

Tagad man visi puīši saka, ja jūs teikšot savu krietno vārdu...
Zavjalovs tālāk nelasa. Sis puisis moka viņu jau veselu pusgadu. Nu ko viņš var darīt, ja komisiariāts nav iedevis viņam ceļazīmi uz aeroklubu? Kaut gan puisis ir krietns. Tikai pēc izskata tāds pasīks. Augums pamazs. Un kara komisiariāta darbinieks arī var saprast — grībētāju daudz, to vidū arī sportisti, spēčīgi, izturīgi puīši...

Zavjalovs nomet vēstuli uz galda. Pabāž koferi zem gultas. Gan jau izlasīs avizes arī rīt...

Viņš apgūlas. «Labi, ka atgriezies pirms laika, — viņš domā, — un man vēl ir divpadsmit brīvas dienas. Tas ir daudz — divpadsmit dienas — ja tikai netērē laiku veltīgi. Drīzāk jāaizmieg, lai rītdiena pienāktu ātrāk.»

Taču viņš ilgi novalstījis bez miega. Kad pamodās, pulkstenis vēl rādīja tikai seši. Zavjalovs turpināja gulēt aizvērtām acīm un gaidīja, kad varēs doties uz «Stara» redakciju.

... Pie durvīm piestiprināta plāksnīte: «Ilustrāciju nodaļa». Zavjalovs pieklāvēja, atvēra durvis un ieraudzīja skapjiem piebīvētu istabu. Tikai pēc brīža viņš pamanīja, ka pa labi pie sienas aiz neliela, fotogrāfijām apkrauta rakstāmgalda sēž sieviete.

— Piedodiet, — teica Zavjalovs, vēl aizvien stāvēdams durvīs, — kur es varētu sastapt Zinaidu Fjodorovnu Korostilovu? Redakcijas sekretariātā man teica, ka jāmeklējo viņa.

— Tā esmu es, — atteica sieviete un pacēla galvu.

Viņa vairs nebija jauna, matos stīdēja sirmums. Zavjalovs piegāja pie galda un bikli iesāka:

— Man pie jums tāda pavisam neparasta darīšana...

— Piesēstiet, — teica Korostilova. Viņai bija maiga, bet zema balss. Viņa novāca fotogrāfijas, kas gulēja uz krēsla. Zavjalovs apsedās.

— Redziet, — viņš iesāka, cenzdamies runāt mierīgi. — Pavisam nesen, tikai pirms divām dienām es ieraudzīju jūsu žurnālu, kurā...

man liekas... varbūt, ka es maldos, protams...

Viņš aplūsa, Juzdams, ka sāk runāt gari un neskaidri.

— Ko tad jūs ieraudzījāt? — kā ārsts, kas pamudina kautrīgu slimnieku, leļautājās Korostilova. — Ko tad jūs ieraudzījāt? — viņa atkārtēja. — Savu radnieku? Jā?

— Kā... Kā jūs to uzzinējāt? — neizpratnē jautāja Zavjalovs.

— Tā jau parasta lieta, — atteica Korostilova un pasmaldīja.

— Cilvēkiem bieži liekas, ka viņi ieraudzījuši žurnālos vai uz kinoekrāniem savus tuviniekus vai draugus. Tos, kurus domāja esam mirušu vai bez vēsts pazudušu. Viņi griežas pie mums. Zvana, raksta, nāk paši. Esam jau pieraduši. Ko tad jūs ieraudzījāt?

— Meiteni. Pagājis daudz gadu. Gandrīz divpadsmit. Es biju pārliecināts, ka viņa gājusi bojā frontē. Un tad es ieraudzīju...

— Jūs varējāt arī kļūdīties! Pagājis taču tik daudz gadu! — šoreiz Korostilova runāja tāda tonī, kādā ārsts pārlicina ledomu māktu slimnieku.

Zavjalovs sadrūma. Viņš bija gaidījis šos vārdus. Paredzējis, ka viņu sāks pārlicināt, centīsies pierādīt, ka viņš aļojas.

— Nē, es nemaldos, — viņš cieši noteica, — nemaldos.

— Labi, paskatīsimies. Lai būtu kā būdams, esam gatavi jums palīdzēt, cik spēsim.

— Pateicos, — Zavjalovs atviegloti noteica. — Bet tagad es jums visu parādīšu...

Viņš iebāza roku svārkū sānkabatā, izvilka akurāti salocītu žurnāla lapu, izgludināja to Korostilovas priekšā uz galda un, norādījis uz fotogrāfiju labējā apakšējā stūrī, teica:

— Te!

— Tā, tā, — novilka Korostilova, uzmetusi acis lapai. — Kāds numurs?

— Marta mēneša, — pastēdās Zavjalovs. — Rau, te, otrā pusē, man viss pierakstīts. Sestais numurs. 1956. gada marts.

— Ļoti ļaui, — teica Korostilova.

— Un... un jūs varēsiet pateikt, kur tas nofotografēts? — nepacietīgi un precīgi leļautājās Zavjalovs.

— Protams. Tas jau pavisam vienkārši... Tūlīt paskatīsimies šī numura negatīvus.

To teikdama, Korostilova piecēlās un piegāja pie kāda skapja. Elpu aizturējās, Zavjalovs sekoja katrai tās kustībai. Viņa atvēra durvis, un Zavjalovs ieraudzīja garas mazu kastīšu rindas.

Drošu kustību Korostilova izvilka vienu no kastītēm un ātri, kā kasieris skaita naudu, sāka pārskīrstīt baltās aploksnes. Laiku palaiķam viņa izēla no kastītes kādu aploksni un nolika to uz galda.

— Tas arī būtu viss, — viņa pateica, iebīdījusi atvilktnīti atpakaļ un aizvērusi skapja durvis.

— Un tagad sāksim skatīties, — teica sieviete, nolikdama uz galda pirmo aploksni. — Tā, šķiet, nebūs ista...

Zavjalovs leļukojās mazajā, pie aploksnes pielīmētajā fotogrāfijā. Tiesām, tā nebija ista — tajā bija redzami cilvēki, kas sapulcējušies uz seimera klāja. Nākošajā pielīmētajā atēlā redzēja strādniekus pie kalēja ēzes. Bet uz trešās...

— Si! — iesaucās Zavjalovs, strauji nosedgams ar plaukstu mazo, balto aploksni, it kā tā būtu taurenis, kas varētu kuru katru mirkli aizlidot.

— Nu, redziet, cik vienkārši, — smaidīdama sacīja Korostilova. — Nopemiet taču roku, palūkosimies, kas te uzrakstīts.

Zavjalovs pakēra aploksnī un pielika tuvāk pie acīm. Uz tās lieliem, kaligrāfiskiem burtiem bija uzrakstīts: «Pirmsmaija sacensība. I. Ivanovs.»

— Ko tas nozīmē? — apjucis jautāja Zavjalovs un pasniedza aploksnī Korostilovai.

Viņam likās, ka tā skatās uz aploksnī pārlieku ilgi.

— Hm-m, — viņa beidzot novilka, — Savādi...

— Kas ir savādi? — nepacietībā iesaucās Zavjalovs. Korostilova kļusēja. Viņa atvēra aploksnī, izņēma maztiņu fotofilmas gabaliņu un sāka to aplūkot pret gaismu.

— Viss pareizi, — viņa beidzot teica. — Paskatieties.

Jā, tas bija tas pats atēlis. Zavjalovam vajadzēja tikai uzvest acis, lai visas šaubas izgaistu.

— Bet kur tas ir uzņemts, kur?! — viņš iesaucās.

— Redziet, — gausi un it kā atvainodamās iesāka Korostilova, — laikam te būs darīšana ar amatiera fotogrāfiju, kaut gan ļoti labu. Brīnšķīgi izdevies saulriets. I. Ivanovs... — viņa kā pārdomādama novilka. — Tāda fotokorepondenta mūsu štatos nav. Protams, tas lietas būtu negroza. Uz aploksnis vajadzēja būt viņa adresē, kā arī vietai, kur tas fotografēts. Tācu... nez kādēļ te nekas nav uzrakstīts! Vienīgi autora uzvārds un tēmas nosaukums...

Pēkšņi viņa piecēlās, pateica: «Uzgaidiet tepat, es tūdaļ atgriezšos», — un izgāja no istabas.

Zavjalovs palika viens. Viņš bija ļoti uztraucies, taču ne mirkli nešaubījās, ka tūdaļ viss nokārtosies.

... Kad Korostilova atgriezās, likās, ka pagājušas stundas.

— Maza nesaprašanās, — viņa kā atvainodamās teica, — Notikusi kaut kāda aplamība. Es tūdaļ visu paskaidrošu. Redziet, — kādreiz atgādāt tā: fotoamatieris atsūta vēstuli. Tā nokļuš redakcijas vēstulju daļā. Vēstulei līdzi atstūta fotogrāfija. Vēstulju daļa atdod fotogrāfiju mums, bet vēstuli atstāj pie sevis. Vārdu sakot, iznāk jucekļi... Nesen šai sakarībā tika izdota galvenā redaktora speciāla pavēle... Protams, mūsu nodaļas darbiniekam vajadzēja izrakstīt no vēstules visas ziņas par foto... —

«Kādēļ viņa man visu to stāsta, kādēļ? — pikti domāja Zavjalovs. — Kāda man gar to darīšana? Es taču gribu zināt tikai adresi, tikai pilsētas, ciema, iestādes nosaukumu, kur tas fotografēts. Nekas cits mani neinteresē...»

— Biju vēstulju nodaļā, — turpināja Korostilova. — Bet tur nevarēja tūdaļ atrast šo vēstuli. Tajā acim redzot nav bijis nekā tāda, kas spētu ieinteresēt šo nodaļu. Vienīgi fotogrāfija. Protams, viņi atradīs, kur palikusi vēstule. Ja vien sekretāre nebūs nodevusi to mums bez ierēģistrēšanas... Vārdu sakot, lūdu jūs pienākt rit.

— Labi, — mehāniski atteica Zavjalovs.

— Rit mēs jums visu pateiksim. Man ļoti nepatīkami, ka tā iznācis. Tagad šāds jucekļis pie mums vairs nevar notikt. Ir speciāla redaktora pavēle...

— Es ienākšu rit, — apsoliņa Zavjalovs.

4. BIEZA ZĀLE UN ZVAIGZNES

Laiks, ja nezini, kur to likt, kļūst par neciešamu nastu. Izgājis no redakcijas, Zavjalovs noprata, ka līdz pat rītdienai viņam nav nekā ko darīt. Vakarnakt viņš ar prieku bija domājis: cik labi, ka priekšā vēl veselas divpadsmit brīvas dienas! Sodien, tikai iedomājoties vien par piespiesto bezdarbību, jau kļūst nelabi.

Atkārtoto filmu kino. Zavjalovs bieži nācis šurp. Pēc demobilizēšanas viņš nebija palaidis nenokatītu nevienu filmu, kas uzņemtas tai laikā, kad viņš vēl bija lidotājs. Viņam gribējās apstādināt laiku vai piespiest to pagriezties atpakaļ. Gribējās kaut vai uz pusotram stundām atkal justies kā istam cilvēkam. Tādēļ, skatīdamies kino, Zavjalovs meklēja tajā pilnīgu atbilstību istamībai: ielas, sejas, apģērbi, automašīnas, lidmašīnas. Viņš izraudzījās filmas, kas bija uzņemtas viņa skolas gados un kara laikā. Viņš zināja no galvas to sīžetus, taču ne jau sīžets satrauca. Viņš vispār tam nesekoja, tikai alkaini raudzījās dabā uzņemtajās ainās, kurās varēja saskatīt sen pazīstamas vietas.

Ar sāpēm un kaislu interesi Zavjalovs raudzījās uz Gorkija ielu, — tādu, kāda tā bija pirms divdesmit gadiem, un viņu aizrāva mokošā un iepriecinoša iztēles rotāļa. Zavjalovam sāka šķist, ka laika mašīna pārceļus viņu atpakaļ bērnībā vai jaunībā, ka viņš soļo pa šo Gorkija ielu, garām, rau, šiem namiem, kas šodien jau nojaukti vai lebdīti kaut kur pagalmu dziļumos, un kaut kāda meitene no pagātnes gaida viņu pie nākamā ielas stūra, un viņai galvā ir tāda pati berete kā vaļrumam trīsdesmito gadu meitenēm, un šauri, garli brunči, kādi tolaik bija modē.

Viņš raugās uz cilvēkiem, kas soļo pa ietvēm, uz tā laika cilvēkiem, kad viņš pats vēl bija īsts cilvēks, un pēkšņi jautā pats sev, ceņšas izdibināt, ar ko šie cilvēki ārēji atšķiras no šodienas cilvēkiem.

Savādli Kam gadījies aplūkot vecas, izbalējušas pirmsrevolūcijas vai pilsoņu kara gadu fotogrāfijas, kas redzējās senas kinofilmas, atcerieties: to laiku cilvēku apģērbi, matu sukājumi, sejas izteiksmē ir kaut kas tāds, ko visā tiesāmbā nav iespējams atveidot.

Lai kā censtos režisors, kostīmu šuvējs vai grimētājs uzņemt filmu par sen pagājušiem gadiem, viņiem nav pa spēkam panākt, lai personāžs izskatītos pilnīgi tāds pats, kā to tālais prototips. Laikam uzliek cilvēkiem savu zīmogu. Skiet, visu var atveidot: ielu, garāmgaļus, sievietes, karavīrus, bērnus, viņu apģērbus, matu sukājumu... Taču ir «kaut kas», kas nav atgriežams. Un tikai laikabiedru uzņemtajās filmās notiek brīnums: raugoties tajās, var atgriezties savā bērnībā un jaunības gados...

... Tātad Zavjalovs patlaban soļo garām atkārtoto filmu kinoteātrim. Sodien rāda filmu par lidotājiem. Zavjalovs ielet un nopērk biļeti. So-reiz viņam ir tikai viena vēlēšanās — notriekt laiku.

Taču viņš ir vilies. Zavjalovs redz cilvēkus lidotāju formas tērpos, lidmašīnas, un atmiņas ar jaunu sparū pārņem viņu. Frontes aerodroms, lidotāji ar laiņpān galvā, meitenes lidotāju tērpos...

Viņš aizver acis un redz savā priekšā Oju. Ne jau tādu, kādu viņš to sastapa Volgas pietēstā, un ne tādu, kādu ieraudzīja žurnālā «Stars». Pavisam citādu...

Bija 1943. gads. Zavjalovs jau ir lidotājs iznīcinātājs, leitnants. Viņš jau paguvus dabūt divus ievainojumus, tiesā, abus vieglus, un tālāk par sanitāro bataljonu nav nosūtīts. Viņš jau ir notricis trīs ienaidnieka lidmašīnas un saņēmis pirmo Sarkanās Zvaigznes ordeni. Tikai septiņi lidotāji stāvēja ierindā, kad divīzijas komandieris pasniedza Zavjalovam šo ordeni, — pavisam astoņi cilvēki ar komandieri labajā flangā. Viss, kas ap šo laiku bija palicis pāri no pulka.

Bet otrā dienā pienāca pavēle — viņiem visiem ar komandieri priekšgalā doties uz aizmuguri pēc jaunām lidmašīnām, jo vairs nebija, ar ko lidot; Zavjalovs un viņa biedri bija cīnījušies uz «Lagiem» — tagad to atliekas gulēja izmētātas pa malu malām.

Viņiem vajadzēja ar kravas mašīnu nobraukt sešdesmit kilometrus līdz triecienlidmašīnu aerodromam, tur pārsēties transportlidmašīnā, kas viņus sagaidīs, un lidot uz Urāliem pēc jaunām mašīnām.

Uz ekrāna Zavjalova priekšā pa frontes ceļiem joņo pusotronīgā kravas mašīna, un tajā, cits pēc cita turēdamies, stāv jautri pulni — lidotāji. Bet viņš redz savā priekšā citu ceļu, citu mašīnas kravas kastī, citus lidotājus un arī sevi viņu vidū.

Viņš dienēja frontes zemeļu galā, purvu frontē, ceļi tur gandrīz nekad nenozūva un tikai pēc ilgas meklēšanas varēja atrast sausu un stingru zemes pleki lidlaukam. Un visi lidotāji ar godbijīgu cieņu runāja par kājnīkiem, kam vajadzēja sēdēt ūdens pieplūdušās blindāžās, dotos un ierakumos.

Arī autoceļus šajās vietās vajadzēja būvēt uz fašīnām — noklāt mežos izcirstās stigas no vienas vietas ar ieslīpi noguldītiem balķiem, bet ceļmalās — rakt dziļus grāvjus, kur ūdenim notecēt. Un pa vienu no šādiem ceļiem viņiem bija jāaizbrauc līdz triecienlidmašīnu aerodromam, kur vajadzēja atlidot transporta lidmašīnai.

Viņi — septiņi lidotāji un pulka komandieris — no paša rīta sāka kravāt savas mantas: vajadzēja lidot uz aizmuguri, uz citu pasauli, uz citu dzīvi, no kuras, kā viņiem šķita, bija aizgājuši jau sensenis...

Un nu viņi, sakāpuši kravas mašīnā, brauc pie triecienlidotājiem. Ne jau pa tādu ceļu, kā tur, uz ekrāna, — iebrauktu un gludu, — bet pa nolādēto gāti. Kratās ar desmit kilometru ātrumu stundā. Braukti ir grūti, motors ik pēc brīža pārkarst un ūdens radiatorā sāk vērtīties. Tad soferis skrāda pa mežu ar sadauzītu spalni roka, meklēdamus purvell vai lāmu, vai arī ūdens piepildītu, bumbas izrautu bedri... Pēc tam viņi atkal kratās pa baļņu gāti, kamēr gaisa vērotājs iesaucas: «Gaisss!» Tad visi lec no mašīnas laukā un skrīen mežā, bet soferis atsakās nobraukt no ceļa, jo nobraukt var viegli, bet izkulties no Volhovs purvīem nav iespējams...

Ceļš ir smags un garlaicīgs, taču Zavjalovs priecājas. Viņam, Volodjam Zavjalovam, jaunīnam lidotājam-iznīcinātājam, Sarkanās Zvaigznes ordeņa kavalerim ir jautri ap sirdi. Viņš jūt aiz muguras pilnīnāms kaujas slavas spārnus, tie nes viņu uz aizmuguri, uz lielu pilsētu, kur nav aptumšošanas, kur meitenes staigā pa ielām parastos (nē, neparastos!) privātos tērpos, kur ir kino un droši vien darbojas klubi, un var padejot... «Atļausiet uzlīgt uz deju!» Te nu viņš stāv viņa, visskaistākās, priekšā, blāvi, bet lepnī viz ordenis, un karavīra blūze uz krūtīm iemet krunku, kad viņš galanti paklanās meitei. Un viņa mulsli atsauca: «Labprāt, tikai es pārāk slīkti dejuju.» Bet viņš pavisam galanti iebilst: «Kālab tad sevi noliecināt?! Es arī nesmu...»

Tomēr nē, nekā tāda nebija. Notika pavisam citādi.

Ne gaidīts, ne cerēts notika brīnums. Tikai operās un pasakās brīnumi padod ziņu jau laikus. Uz skatuves sāk tumst, pie debesīm šaudās zibeņi, dārd doņji pērķona grāveni un vētras brāzmas liec kokus līdz pat zemei, grand orķestra taures, trauksmaini rīb bungas...

Bet viņi, Zavjalovs un tā biedri, vēl piecas minūtes pirms šī notikuma vienkārši kratījās pa nešpetno gāti artilērijas sakapētajā mežā. Pēc tam viņi ieraudzīja kādu puskilometra platu un kilometra pusotra garu kļajumu un tā «ilus», kas bija paslēpuši savas astes un fizeļāžas koku biežoknī.

Lidmašīnas stāvēja gar noras malām, metrus piecdesmit cita no citas. Metās jau krēsla, lidmašīnas laikam tikai nesin bija atgriezušās no kaujas uzdevuma. Mehāniķi zilos, ar eļļu notrieptos kombinezonos rūpīgi maskēja motorus ar zariem, pa zālē iebrauktu sliedi rāpās benzīnmašīna, otra jau stāvēja pie kādas lidmašīnas, un šūtenē kā ētska aizlocījās pa tās spārnū. Uz spārna tupēja mehāniķis. Pulka komandieris Sīmoņuks sēdēja kravas mašīnas kabīnē. Kad mašīna brauca garām lidmašīnai, viņš pabāza laukā galvu un ausauca:

— Kā var aizkļūt līdz jūsu KP?

— Taisni uz priekšu, — galvu nepagriezīs, atteica mehāniķis.

Soferis pīdeva gāzi, mašīna palēcās uz priekšu, šai mirklī mehāniķis, kas tupēja uz spārna, piecēlās un tad...

Tad Zavjalovs ieraudzīja Oju.

Viņš to pazina uzreiz, tai pašā mirklī, neraugoties uz kombinezonu un laiņpān, un skāji, pa visu aerodromu, ieklēdzās: «Oja, Oja!» Viņš izlēca no braucošā automobīla un metās pie lidmašīnas.

Viņš pazina meiteni, pazina! Viņa stāvēja mazpā uz lidmašīnas lielā spārna, tās seja bija notriepta tumšiem eļļas traipiem, matu šķipsna nokarājās pār pieri, taču Zavjalovs pazina viņu no pirmā acu uzmetiena, līdzko tā pagriezās.

Un arī viņa pazina to. Iesaucās: «Volodja!» un nolēca no spārna tieši tai mirkli, kad viņš jau bija klāt un paguva meiteni sakert.

Mašīna, ar kuru viņi atbrauca, apstājās, un Simoņuks, izkāries pa kabīnes durvīm, uzsauc Zavjalovam:
— Kas noticis, leitnant?
— Pazīnu satiku, biedri apakšpulkvedī! — atsaucašs Zavjalovs.
— Nu, sasveicinies arī un pučē uz KP! Tikai žiglāk!

Kabīnes durvis aizcirtās, un automašīna devās uz priekšu.
Bet viņi stāvēja pie lidmašīnas, un Zavjalovs vēl aizvien turēja viņu savās rokās.

Vis, par ko viņš domāja, kamēr atradās mašīnā, viņa dumjais, smieklīgais sapnis par braucieni uz aizmuguri, par kaut kādām meitenēm, par dejām, viss vienā mirklī izgaisa, izkūpēja no apziņas.

Oļa stāvēja uz zemes. Zavjalovs bija cieši satvēris viņas meitenīgos plecus. Likās, ka pirkstus savilcis krampis.

— Tu nosmulēies, es taču visa esmu vienā eļļā. — klusu sacīja Oļa un pasmaldīja.

Viņš tā ir nenoskūpstīja viņu pirmajā mirklī, bet tagad, kad benzīnmašīnas šoferis un mehāniķi, kas pārstāja rīkoties gar kaimiņu lidmašīnām, skatījās viņos, Zavjalovs vairs to neuzdrošināja.

Viņš noņēma rokas no Oļas pleciem. Viņa pieliecās, nopūca zāļu vīkšķi un sāka steidzīgi slaucīt savas eļļainās plaukstas. Zavjalovs nespēja pateikt ne vārda. Likās, kāds aizņaudza kaklu.

Beidzot viņš atguva valodu. Skīet Iesaucās: «Tu... šeit?» Un viņa atbildēja: «Šeit, Volodja». «Bet es... es taču lidoju uz aizmuguri!» — izmisušā balsi gandrīz vai ieklēdzās Zavjalovs. «Tātad tam «Duglassam» jāatlido pēc jums?» — iejautājās Oļa un piebilda: «Es zinu. Mēs viņu gaidām.»

Skīta, ka viņš aizmīrījis visu: to, ka ir karš, ka viņš ir lidotājs, ka kara laikā dzīve pakļauta savai loģikai un saviem dzelzs likumiem. Likās, ka viņš atkal kļuvis par Volodju Zavjalovu, vakarējo skolēnu, kas sastaps savu pirmo isto mīlestību un ir gatavs dzīvot tikai tās dēļ...

Bet tad atskanēja sauciens: «Zavjalov, tūdaļ ierodīs KP!» un, novērsis acis no Oļas, viņš ieraudzīja, ka viens no viņu astotnieka, vecākais leitnants Koliševs, apstājies turpat tuvumā un māj Zavjalovam ar roku.

Viņš tikai paguva pačukstēt Oļai:
— Kur es tevi varēšu atrast?
Viņa atteica:
— Es pati tevi atradīšu!

Un, lūk, viņš jau skrīen pie Koliševa.

Pēc tam viņi visi seš komandpunkta blindāžā uz koka soliēm, kas novietoti gar sienām, bet trīscienlīdzašīnu pulka komandieris un apakšpulkvedis Simoņuks — uz Isa soliņa pie galdā, kas sasists no nevēlētiem dēļiem un nostiprināts uz zemē ieraktiem stabiņiem. Uz galdā deg karbida lampa — frontes apgaismes tehnikas augstākais sasniegums, un trīscienlīdzašīnu komandieris stāsta, ka «Duglass» atlidos tikai rīt, droši vien agri no rīta. Tādēļ nakti lidotājiem vajadzēs pavadīt šeit.

Kad viņi iznāca no zemnīcas, bija jau satumsis. Lidlauku no visām pusēm apņēma skujū mežs, koku ēnas sagājušās lidmašīnu, kravas un benzīnmašīnu rīteņu nomīdītāja zālē.

Lidotāji stāvēja un gaidīja komandantu — tam bija viņi jāizvada

pa zemnīcām pie trīscienlīdzašīnu plottiem, kuriem šonakt vajadzēs mazliet paspīesties.

Visi bija noskumējuši par šādu aizkavēšanos, visi gribēja būt jau lidmašīnā, ar katru mirkli tuvoties Lielajai zemei, mierīgām pilsētām.

Vienīgi Zavjalovs bija laimīgs.
Viņš stāvēja pie komandpunkta blindāžās, mīņājās un nepacietīgi raudzījās apkārtni.

Oļu nekur nemanīja. Pēc tam atnāca komandants un aizveda lidotājus uz zemnīcām.

Mazā, šaurā zemnīcā, kur vajadzēja pārnakšņot Zavjalovam, bija tumšs. Komandants paspīdināja kabatas laterniņu, un Zavjalovs ieraudzīja divus lidotājus, kas gulēja uz līvaņās.

Komandants uzmodināja vienu no tiem un teica, lai tas pavīzās un atbrīvo vietu arī Zavjalovam. Lidotājs pa mīlegam kaut ko nomurmināja un piespiedās ciešāk biedram, izbrīvēdamšs Zavjalovam vietu sienmalā.

Zavjalovs patencināja un piebilda, ka gulēt vēl negribot, ka pasēdēšot britiņu ārā pie zemnīcas. Komandants atzvēlēja.

Un tā nu Zavjalovs stāv, ar muguri pret zemnīcas bakļu pārsegumu atspiedies. Ir jau pavissam tumšs, idegušās blāvas zvaigzītes, no tālienes atlido artilērijas šāviņu sprādzīnu troksnis, debesis šur tur uzliesmo unguis un kaut kur tarkšķina neredzams «U-2».

Pekšņi Zavjalovs izdzird vīrieša balsi:
— Gaidi?

No tumsas viņam tuvojas kāds virsnieks.
— Jā, — atbild Zavjalovs. — Starp citu... par ko jūs vaicājat?

Virsnieks pienāk pavissam klāt, un Zavjalovs saskata divus Sarkanā Karoga ordeņus pie viņa blūzes un trīs zvaigzītes pie uzpleciem.

Virsnieks pieliek roku pie cepures un aši nober
— Vecākais leitnants Voropiņš.
Zavjalovs atņem sveicienu un atbild:
— Leitnants Zavjalovs.

Kādu brīdi Voropiņš klusē. Tad jautā:
— Kādēļ neguli, leitnant?

— Negribu. Tur, iekšā, smacīgi, bet šeit labi.
— Melo, — saka Voropiņš, — Oļgu gaidi.

Karstums ar sparū iesitas Zavjalova sejā. Viņš nedroši un mulsi atbild:
— Bet kāda... Kas jums te par daļu?

— Laikam jau ir, ja tā saku, — aprauj Voropiņš. — Kāpēc tu te ierādies? Lidot uz aizmuguri vai meitām pakaj skraidīt? Ja lidot, tad ej un guli, rīt aizlidosi, Sapraiti?

Zavjalovs saņņaudz dūres. Viņā rodas nīkņums. Viņš gan vēl isti nezina pret ko. Pret Voropiņu, kas runā ar viņu tādā tonī? Pret Oļgu, uz kuru šim vecākajam leitnantam acīm redzot ir kaut kādas tiesības?

— Lūdzu mani nemācīt, — atcērt Zavjalovs, cenzdamies izvairīties no tiešas uzrunas. Voropiņš pēc dienesta pakāpes ir vecāks; atbildēt viņam ar «tu» Zavjalovs neuzdrošinās, bet uzrunāt ar «jūs» nevēlas. — Lūdzu mani nemācīt, — viņš atkārto. Zavjalovam grības atcērti strupi un augstprātīgi, taču balss nekļausa.

— Ja vajadzēs, mācīšu gan, — Voropiņš atkal aprauj viņu. — Kas tad tev ienācis prātā? Papriecāties garāmbraucot?
Zavjalovs pasper soli uz priekšu un tagad stāv acī pret aci ar Vo-

DIENVIDOS NO 17. PARALĒLES

Dienvidvjetnamas Nacionālās atbrīvošanās frontes prezidents Nguens Hin Tho.

Viņš dzimis 1910. gadā Tjolonas pilsētā, mācījies Francijā, kur ieguvis jurista izglītību. Kopš 1945. gada Nguens Hin Tho ir aktīvs cīnītājs par Vjetnamas atbrīvošanos, ticis vairākkārt apcietināts, pie kam no pēdējā apcietinājuma viņu 1961. gada rudenī atbrīvoja sacēlušies iedzīvotāji.

Notikumi Dienvidvjetnamā, šai nelielajā mīlīgā Azijas kontinenta dienvidaustrumu stūrīti, kura platība ir tikai 171 tūkstošs kvadrātkilometru un kuru apdzīvo apmēram 14 miljoni cilvēku, arvien vairāk un vairāk pievērš sev visas pasaules uzmanību. Arvien biežāk rietumu presē, kad tā raksta par notikumiem dienvidos no 17. paralēles, parādās visai poētiski nosaukumi, tādi kā «Rita zvaigzne», «Sauls iekšs» un citi tiem līdzīgi. Bet ne jau Vjetnamas krāšņās dabas jaukumiem veltīta visa šī «poēzija». Ne jau līdzdūti vjetnamiēšu tautai izsaka nosaukums «Zēlsirdības vilnis». Kā visi iepriekšējie, tā arī šie vārdi ir tikai apzīmējums kārtējai amerikāņu un to ielikta Ngodindjema sarakstā soda ekspedīcijai pret Dienvidvjetnamas patriotiskajiem spēkiem.

«Mēs piedalāmies karā... ASV Dienvidvjetnamā ved karu.» Tā raksta «New York Times». «Karš Dienvidvjetnamā ir no visiem, pašreiz pasaulē notiekošajiem kariem visplašākais,» piebalsu žurnāls «Newsweek». «Washington Post and Times Herald» savukārt ziņo, ka Dienvidvjetnamā jau atrodas divpadsmit tūkstoši amerikāņu zaldātu un virsnieku. Pusi no Ngodindjema kara lidmašīnām vada amerikāņu piloti. Kaujas operācijas Dienvidvjetnamā ASV valdībai izmaksā pusotra miljona dolāru dienā.

Tātad Amerika karā... Baltā nasa dīvēri un Pentagona ģenerāļi vienā balsī mēģina legalvot, ka viņus spīžot to darīt komunisma briesmas.

KOMUNISMA BRIESMAS?

Cik novazāts gan ir šis «arguments!» Bet, neraugoties uz to, rietumu politiķiņi vēl arvien neapņikuši zēļ savu zēļjamo. Un jo vairāk to zēļ, jo staipīgāks tas kļūst. Ko gan rietumos tagad tikai neapzīmē ar vārdiem «komunisma briesmas»? Itin visu, pat mierul izvērtoties nacionālās atbrīvošanās kustībai, «komunisma briesmu» sarakstā iekļuvjis arī tas.

Taču visa šī kļaiģāšana, «komunisma briesmu» izkārtnē amerikāņu imperiālistam gluži vienkārši ir vajadzīga kā aizsargs kontrrevolūcijas eksportam. Un to visai uzskatāmī parāda notikumi Dienvidvjetnamā.

Ja marka «Made in USA» rotātu tikai ASV ielikta Ngodindjema laulenes, ekstravaģantās un varaskārās madāmas Nu ualetes piederumus, tad tur nebūtu ko iebilst. Kā saka, par gaumi nestrīdas. Bet Amerikas rāzījums ir arī šautenes, lielgabalu šāviņi un napaļms, ko pielieto cīņai pret Dienvidvjetnamas patriotiem. Un tas nu ir pilnīgi pretrunā ar 1954. gadā noslēgto Zēnēvas līgumu par karadarbības izbeigšanu Indokīnā. Šai līgumā paredzēts, ka Vjetnamas teritorijā netiks ievesti ārvalstu ieroči, karaspēks, ka tur netiks radītas ārvalstu militārās bāzes un nevienš neiejauksies šīs zemes iekšējās lietās.

Amerikas Savienotās Valstīs ne vien kavē Vjetnamas apvienošanu, bet arī pārvērtušs tās dienvidu daļu agresijas vajadzē. Dienvidvjetnamā Pentagona stratēģiem bādzīga kā placdarms nacionālās atbrīvošanās kustības apspiešanai, kā pastāvīgs biedāklis neitrālo valstu — Kambodžas un Laosas tautām.

Protams, vjetnamiēši ar šādu «kārtību» nevar samierināties. ASV imperiālisti savukārt nevar samierināties ar domu, ka tiem būtu Dienvidvjetnamā jāzūda. Vēl jo vairāk tas viņus satrauc tāpēc, ka agresīvās SEATO bloks pārdzīvo nopietnu krīzi — tā dalībnieku, Azijas valstu, vidū arvien pastiprinās neitralitātes tendences. Dienvidvjetnamas atbrīvošanās no amerikāņu un Ngodindjema lūģa šīs tendences pārvērstu īstenībā. Šai sakarībā Indijā angļu valodā iznākušais žurnāls «Link» raksta: «Līdzko

roņinu. Viņš skatās tā šaurajā sejā ar rētu virs kreisās uzacs, viņa acis, kas nemaz nemiršķina.

— Kas jums deva tiesības? ... — dūres sažņaudzis, uzsāk Zavjalovs.

— Dievs tas kungs! — nenoklausījies līdz galam, pārtrauc Voropiņš.

— Dievs tas kungs man piešķir šīs tiesības, saproti? — Ar kādām tiesībām jūs ar mani tā runājat? — aizsvilstas Zavjalovs.

— Kas viņa jums ir? — Viņa dien mana eskadriļā. Apkalpo manu lidmašīnu.

— Taču ne jūs! — Zavjalovam pasprūk, un tūdaļ sametas neciešams kauns.

— Kā redzams, leitnant, tad tu vēl neesi dabūjis tā Isti pa zobiem, — saka Voropiņš, kaut kā domīgi un ar nožūli. — Es tūdaļ sapratu, kas tu esi par putnu. Un viņa vēl taisās skriet pie tevis.

«Kur leitnantu novietojāt?» Pat tava uzvārda nezina, bet skrien kā apmāta. Taču mēs to nepieļausim. Skaidrs? Vai tu maz, švaukst, zini, kas viņa par melteni? Vai tu maz zini, ka visā pulkā nevienš viņai nav pirkstu piedūris?

Pekšņi Zavjalovs sajut, ka nīknums norimis. Dūres atslābušas. Asinis no sejas atplūdušas.

— Tu maldies, vecākais leitnant, — viņš saka.

— Gribi izlocīties?

— Nē. Es šo melteni pazīnu agrāk. Vēl tad, kad viņa nebija armijā. Mēs satikāmies un pazuudējām viens otru. Un tikai tagad atkal sastapāmies. Pavisam negaidot, saproti?

— Pasakas! — drūmi novēl Voropiņš.

— Nē, Voropiņ, tās nav pasakas! Es tonak, uz kuģa, gribēju ūdeni mesties, lai peldētu viņai pakaj ...

Viņš aplūka. Naktis ... Kuģis ... Vai tad Voropiņš to spēj saprast? Un tomēr, ja ne vārdi, tad satrauktā balss laikam kaut ko bija likusi saprast. Voropiņš saguma un kā Zavjalovam šķita, kļuva mazāks.

Un pekšņi Zavjalovs izdzirdēja Oļas balsi: — Volodja, tu te?

Viņa it kā iznira no tumsas, no blīvo priēžu melnās ēnas.

— Tapat jau vien ir tas Volodja, — drūmi atsaucās Voropiņš un piebilda: — Starp citu, viņa uzvārds ir Zavjalovs ...

— Ak tas esat jūs, biedri vecākais leitnant! — apjukusi noteica Oļa un pienāca tuvāk. Viņa bija uzģērbusi brunčus, karavīra blūzi ar seržanta uzpleciem, un zābaku vietā apāvusi kurpes.

— Tas ir mans komandieris, — viņa sacīja Zavjalovam. — Arī biļājt jau agrāk pazīstami?

— Jā, — ironiski atbildēja Voropiņš, — vēl pirms kara.

— Redz, kā, — steidzīgi, un kā Zavjalovam likās, vēl joprojām apjukusi, viņa ierunājās, — redz, kā var atgadīties. Bet es dienu vecākā leitnanta eskadriļā. Par ieroču meistaru. Apkalpoju eskadriļas komandiera lidmašīnu. «Sesto» numurū!

— To jau es zinu, — atceica Zavjalovs.

— Tikal vecākais leitnants laikam ne visai uzticas man, — it kā baidīdamās klusuma, kas var iestāties, steidzīgi turpināja Oļa, — ne grib ņemt mani par gaisa strēlnieku.

— Es tad nu iešu, — negaidot pateica Voropiņš. — Ar labu nakti. Starp citu ...

Viņš aprāvās pusvārdā, noraustiņa piecus un lēnām devās prom.

— Iesim arī mēs! — iesaucās Zavjalovs. Pašam negribot, šie vārdi izskanēja skarbi un izalcinoši.

Viņš paņēma Oļu zem rokas, un abi aizslogoja uz beļsu pusi.

— Oļai — pekšņi no tumsas atlidoja Voropiņa balss. Zavjalovam likās, ka tā skan kaut kā žēli un nevarīgi.

— Jā?! — viņa atsaucās un apstājās.

— Būtu ... vismaz zābakus uzāvuši, — teica tumsā neredzamais Voropiņš. — Drīz uzkritīs rasa. Saaukstēšies.

— Es jau tikal uz īsu brītiņu, — atsaucās Oļa, — mēs parunāsim ar Volodju, un es atgriezīšos. Vai jūs dzirdējat, biedri vecākais leitnant?

Neviens neatbildēja.

— Iesim, — klusu sacīja Oļa un paņēma Zavjalovu pie rokas.

... Viņš pastāstīja, kā meklējies viņu uz kuģa tai baismajā nakti, bet viņa — kā, pūli ierauta, palikusi pietēstāne un tikai pēc nedēļas aizkūlusies līdz Astrahaņai. Un arī par to, kā vēl tur, ostmalā, devusi solījumu, ka atradīs savu vietu šai bargajā dzīvē un nekad vairs nekļūs par skaldiņu, ko nes pa straumi un sāpīgi dauza pret krastu. Oļa pastāstīja Zavjalovam, ka jau otrajā dienā pēc Iebraukšanas Astrahaņā aizgājis uz kara komisariātu lūgt, lai dod iespēju apgūt militāru specialitāti. Bet kad tur atraidījuši, devusies uz komjaunatnes pilsētas komiteju. Taču arī tur atteikuši: viņai vēl nav bijis atstādams pilst.

Viņa gribējusi nokļūt aviācijā, vienalga, kādā amatā, bet tikai aviācijā, jo zinājusi: tikai aviācijā viņiem var rasties iespēja kādreiz atkal redzēties. Viņa pavadījusi pilsētas komitejā dienas un naktis, gaidījusi sekretāru gan pie viņa kabinetā durvīm, gan pie izejas no ēkas un galu galā panākusi, ka dokumentos pārsvītrots dzimšanas gads un ierakstīts līgotsais skaitlis «18».

Kad galvenais šķērslis bijis pārvarēts, viņa jau pavisam viegli iekļuvusi aviācijas jaunāko speciālistu triju mēnešu kursos un saņēmus ieroču meistara nosaukumu. Tā viņa nokļuvusi frontē, trieciēnlidmašīnu pulkā ...

Ja Zavjalovs un Oļa pirmo reizi satiktos miera laikā, zem tirām, saulainām debesīm vai arī zem spožām elektriskām laternām, viņi droši vien paietu viens otram garām. Bet, ja izraisītos jūtas, tad tās atstītos lēnām, paietu ilgs laiks, kamēr divi jauni cilvēki saprastu, ka mil viens otru.

Bet viņi bija satikušies šausmu pilnās dienās, kad karš bija izvaldījis ģimenes, atņēmis tām pamulti, kad mājās apdzisa logu ugunis, kad nāve nostājās blakus miljoniem cilvēku, kad miera laika dzīves likumi atkāpās un to vietu ieņēma jaunajai paaudzei nepierastie kara likumi. Zavjalovs un Oļa nebija pavadījuši kopā pat divas dienas, bet jau mīļēja viens otru.

... Viņi iznāca mazā, ar biezu zāli apaugušā pļaviņā. No visām pusēm kā blīva, melna siena to ielencā augsti koki. Pļaviņa izskatījās kā milzīgas akas dibens, kurai pāri pārvāzās zilgani melns jumols; tajā tik tikko varēja sazīmēt tālas zvaigznes.

Sis mežs nošķīra viņus no šāvīnu izrakpātās zemes, no lidmašīnām, kas kaukdamas griezās velnišķīgi karuselī tikmēr, kamēr kāda no tām aizgāzās un nogāzās, atstādama pie debesīm melnu dūmu grīsti. Tas nošķīra viņus no nolādētajiem frontes ceļiem, no puslīkām kvēpeņu ugunīņām, no blindāžām, kurās var ieiet tikai likumā saliecies ... Visapkārt bija tikai koki, un tikai zvaigznes mirgoja virs viņu galvām.

Dienvidvjetnamā iestāsies miers, visa Dienvidaustrumu Āzija var kļūt neitrāla.»

Tiesi tāpēc arī Amerikā Dienvidvjetnamā karol

NETIRĀIS KARŠ

Netiri mērķi, netiri līdzekļi — tāda ir šī kara būtība. Nav tādu zverību, kuru priekšā apstātos Ngodindjema un viņa aizokeāna saimnieku apņēm. Lūk, kā viņu rīcību kādas soda ekspedīcijas laikā apraksta amerikāņu žurnāla «Reporter» korespondents Deniss Vorners: «Visus gūstekņus sasēja un neziņģi sita. Pēc tam trīs zaldāti katru gūstekni pēc kārtas iegrūda ar galvu ūdeni, laiku palaiķam izvelkot laukā, lai to nopratnātu. Ja gūstekņu atbildes tos neapmierināja, viņu no jauna grūda ūdenī. Noslēgumā katru gūstekni piespieda atvērt muti, un zaldāti ar ķiverēm lēja tiem ūdeni tieši rīklī. Kad gūsteknis nespēja vairs turēties kājās, viņu no jauna iegrūda ūdeni, šoreiz aizspiežot ar roku tam arī muti.»

Dienvidvjetnamā parādījies hitlerisko koncentrācijas nometņu paveids, tā sauktās «stratēģiskās sādžas», kurās ar varu sadzītie lauku iedzīvotāji tiek turēti karaspēka apšardzībā. «Tādēļ, lai, kā raksta žurnāls «Times», «paredzēts Vjetkongā partizānus atstāt bez apgādes bāzēm un iespējas paslikties no vajāšanas.» Ngodindjema amerikāņu padomnieki leplānojuši izveidot 11 500 sādžu sādžu. 1962. gada rudenī no tām «atavās» jau bija apmēram 3000, bet tapšanas stadijā — 2700.

Astonu gadu laikā, tā saukto «nomierināšanas akciju» rezultātā, Dienvidvjetnamā nogalināti 150 tūkstoši cilvēku, bet cietumos un koncentrācijas nometnās ieslodzīti 350 tūkstoši.

Dienvidvjetnamā «speciālu apmācības kursu» iziet vairāk nekā tūkstoši ASV karaskolu audzēkņi, ASV padomnieku grupas vadītājs ģenerālis Timss nesen visai ciniski paziņoja: «Mūsu militārie padomnieki seņt iegūst kaujas pieredzi tādā karā, kādu Savienotajām Valstīm, iespējams, vajadzēs vest citās vietās. Tā ir vislabākā laboratorija.»

Piebildsim, tas, kas notiek Dienvidvjetnamā, ir vislabākais paraugs tam, ko rietumos tik skaļi reklamā par «brīvo pasauli».

SAPNI UN IŠTENĪBA

Paģājušā gada 12. decembrī Kenedijam preses konferencē uzdeva šādu jautājumu: «Prezidenta kungs, tiesi pirms gada jūs devāt rīkojumu paplašināt palīdzību Vjetnamai. Taču šķiet, ka gūtē rezultāti rada tikai bažas. Vai jūs nevarētu pateikt savas domas šai jautājumā?»

Kenedijs atbildēja: «Redziet, mēs Vjetnamā pielekām lielas pūles. Kā jums zināms, mēs turam tur apmēram 10 līdz 11 reizes vairāk cilvēku nekā pirms gada. Ne mazums cilvēku mēs esam pazuudējuši. Mēs esam ieguldījuši šai liētā briesmīgu daudzumu tehnikas. Mēs realizējam priekšlikumu par stratēģisko apmetņu izveidošanu. Dažos periodos militārā programma ir devusi apmierinošas sekmes. Taču vest partizānu karu ir ļoti grūti. Vajadzīgs desmit vai pat vienpadsmitkārtīgs pārsvars, it īpaši tādos smaigos apstākļos kā Dienvidvjetnamā. Tāpēc mēs vēl neredzam izeju no tuneļa...»

Žurnāls «Newsweek» gan izsaka vēl atklātāk: «... Dilemma, ar kuru ASV sastopas Dienvidvjetnamā, lielā mērā atgādina stāvokli, ar kādu mums nācās sadurties pirms septiņpadsmit gadiem Ķīnā.»

Tātad, kā to atzīst Kenedijs, ASV perspektīvas Dienvidvjetnamā nav iepriecinošas. Par to liecina kaut vai šā gada sākums, kad ngodindjemiešu karaspēks, neraugoties uz amerikāņu padomnieku vargas tiešu līdzdalību kaujas operācijās, pie Apbaks sādžas dienvidos no Saigonas cietā smaigu sakāvi. Ja līdz šim partizāņu spēki izvairījās no atklātām sadursmēm ar pārsvarā esošu pretinieku, tad tagad tie nebstās to darīt. Tas vēleize liecina par partizāņu kustības plašu vērienu un augsto kaujas garu. Šai sakarībā «Washington Post and Times Herald» raksta: «Trīs gadus ilgas karš Dienvidvjetnamā lielet jaunā kritiskā fāzē.»

Arī biznesmeņu rupors «The Wall-Street Journal» sūkstās: «Pleniācis laiks noskaidrot, kāpēc Dienvidvjetnamā notiek tāda aizķeršanās. Ačm redzot mums visiem jāsaprot, ka ir tādās lietās, kurām Savienotās Valstis, neraugoties uz savu militāro spēku, nekā nevar padarīt...»

Jā, vēsture patiešām vēleize pierāda, ka ar ieročiem nav iespējams apspiest tautu citu par brīvību. Un to būtu laiks saprast arī Vašingtonas darbiniekiem, kas uzņēmības pildīt nepievilcīgo pasaules žandarma lomu.

BRĪVĪBAS VĒJI

Tie jau tagad joņo pāri izmocītajai un napaļma izdedzinātajai zemei. Partizāņu rokās atrodas apmēram divas trejdāļas no Dienvidvjetnamas lauku rajoniem. Ieroči, kurus amerikāņi tik baģīgi piegādā Ngodindjemam, vērsās pret viņiem pašiem. Tikal 1962. gada pirmajā pusgadā vien patriotu pusē pārģājuši vairāk nekā 32 tūkstoši Ngodindjema zaldāti, 1962. gada februārī visu pasauli aplidoja ziņa, ka divi Dienvidvjetnamas lidotāji, pacēlušies gaisā amerikāņu «dāvātajās» lidmašīnās, ar lozmetējiem apšaudījuši Ngodindjema pīli un nometuši uz to napaļma bumbas. Dienvidvjetnamas iedzīvotāju cīņu vada 1960. gada decembrī izveidotā Nacionālās atbrīvošanas fronte. Tajā apvienotās 23 masu organizācijas, tai skaitā trīs politiskās partijas, kuras pārstāv visu Dienvidvjetnamas patriotiskos spēkus. Par Nacionālās atbrīvošanas frontes prezidentu ievēlēts Ngvens Hin Tho, aktīvs atbrīvošanas kustības dalībnieks.

Katru vakaru pusstundas eksperti, tad Dienvidvjetnamā, pēc žurnāla «Newsweek» vārdiem, «visa nācļa neizbēģami sekos komunistiem». Starp citu, arī Kenedijs kādreiz paziņoja, ka ASV politikai Dienvidvjetnamā «lemta izģāšanās». Patiešām, tagad, 1963. gadā, prezidentam Kenedijam dorūt ņemt vērā to, ko 1954. gadā teica senators Kenedijs. Brīvības vējus Dienvidvjetnamā nav iespējams apturēt. Tie drīz vien pārvērtīsies varenā vesulī, kas aizpūties nebūtībā ne vien pašmāju, bet arī aizokeāna kakla kungus.

A. OLSVANGERS

— Tā ir mana pļaviņa, — teica Oja. — Es viņu tā arī sauca: «Mana pļaviņa». Tiri nejauši uzzāju. Mēs taču šajā lidlaukā jau veselu pusgadu bazējamies. Es to atradu tai dienā, kad Skvorcovu nogāza.

— Ko?

— Skvorcovu. Mūsu lidotāju. «Meseri» viņu notrieca manu acu priekšā. Viņš sadega gaisā. Tad es pirmo reizi redzēju nāvi. Eskadrijas komandieris man aizlēdza raudāt. Bet es nespēju neraudāt. Lai neviens nedabūtu redzēt, aizskrēju uz mežu un uzkūlos šai pļaviņai. Sēdēju te un raudāju. Un nevienam nebija gar mani nekāda daļa. Tāpat kā patlaban gar mums.

— Man gan šķiet, ka vismaz vienam cilvēkam ir. Es domāju Voroninu ...

— Nerunā par viņu, — steidzīgi pārtrauca Oja.

— Ko viņš no tevis grib?

— Viņš, Volodja, ir mūsu labākais eskadrijas komandieris, — it kā Zavjalova jautājumu nedzirdēdams, teica Oja. — Viņš ir visdrošākais, vistaisnīgākais, vislabākais ...

— Tu uzskati, ka tas viss ir man jāpāstāsta?

— Kādēļ gan ne?

— Bet ko viņam no tevis vajag?

— Nezinu ... Domāju, ka viņš grib, lai man būtu labi. Varbūt mīl mani. Mazliet. Varbūt arī ne ... Vienkārsi žēlo. Viņi visi mani mīl. Visi mūsu lidotāji. Bet Voronins ir īsts varonis.

To visu viņa pateica mierīgi un vienkārsi, bet viņam gribējās dzirdēt citus vārdus.

— Ko tad viņš tādu varonīgi izdarījis? Nogāzis «meseru»? Vienu, divus, piecus? — noprasīja Zavjalovs, un šai brīdī viņam bija pretīgi klausīties savā balsī.

— Viņš ir vairāk nekā divsimt reizu devies kaujas lidojumos un nogāzis divus «meserus». Daudzi mēseji ir notriekuši arī vairāk, — tāda pašā mierīgā balsī atteica Oja. — Taču viņš ir izdarījis arī to, ko citi nav spējuši. Viņš nolaidās ienaidnieka teritorijā, lai glābtu biedru: vadošo lidmašīnu sašāva un lidotājs izlēca ar izpletni. Bet Voronins nosēdināja savu lidmašīnu viņam blakus, paņēma lidotāju un pacēlās gaisā. Vācieši jau skrēja no visām pusēm, šāva no automātiem, bet viņš pacēlās.

Oja stāstīja to bez mazākās afektācijas. Zavjalovam sametās kauns. Viņš atgāja nost, nosēdās biezajā zālē, atlaidās uz muguras un sāka skatīties tālajās, zili melnajās debesīs.

Viņš nedzirdēja meitenes soļus zālē. Oja pienāca klāt, apsēdās blakus un apkampa ceļus ar rokām.

Kaut kur tālumā debesis nozibsnīja trasējošo ložu kārtā.

— Cik savādi ... Sis lodes ... — teica Oja. — Sākumā es nekādi nevarēju pie tām pierast. Tādas skaistas, spožas, kā svētku uguns ... Bet tās ir nāve. Vai arī rāda ceļu nāvei ...

Vārdi par nāvi pēkšņi satrauca Zavjalovu. Tik skaidri viņš izvēlās ieraudzīja to, par ko agrāk nebija domājis. Viņš redzēja, kā vācieši bombardē šo aerodromu, kā zemes stabi šaujās gaisā virs lidlauka un starp tiem, fugasbumbu sprādzieni apdullināta, svaids Oja. Viņai pakal dzenas nāve. Viņš redzēja to tik skaidri, ka tikko noturējās, neiekleidzies «Oja!», tad strauji piecēlās, apkampa viņu un piespieda sev klāt.

Sajā kustībā vēl nebija ne lekāres, ne kaisles, viņš vienkārsi gribēja pasargāt meiteni, sajūst, ka viņa ir dzīva, ka viņai nekas nedraud.

Viņš spieda meiteni pie krūtīm, viņas cepurīte nokrita. Zavjalovs pieleica galvu, iespieda seju viņas matos. Oja atleca galvu, un viņas lūpas nokļuva pie Volodjas lūpām ... Tas bija viņu pirmais skūpstis. Un tad viņi aizmirsa, ka ir karš, ka tikal otro reizi mūžā redz viens otru un ka viņiem drīz jāšķiras, un nav zināms, vai liktenis viņus savēdis vērleiz kopā ... Galvenais ir tas, ka viņi ir atkal kopā un vienlī, vienlī visā pasaulē.

Tā bija viņu pirmā nakts, pirmā nakts viņu mūžā. Abi viņi bija mīļā nepleredzējuši, un viņu sirdis daudzās krūtīs aiz satraukuma, bīkluma, no apziņas, ka abi stāv pie pavīsam jaunās pasaules sliekšņā un ar bailēm cenšas atvērt uz turieni durvis.

Visapkārt viņiem tūkstošiem kilometru lielā platībā norisa kaujas, cilvēki devās triecienos, «katjušu» sarkanās sautras zīmēja debesis savus uguns ceļus, granda bumbu un artilērijas šāviņu sprādzieni; ģenerāļi nolokušies pētīja kartes, izlūki, zemeļplakuši, lida uz ienaidnieka aizmuguri, fašistiskās zonderkomandas gatavoja kārtējam reļsam nāves kameras, bendes sameta kurināmo Maldanekas krāsnīs, aerodromos modās no miega mehāniķi un devās gatavot lidmašīnas kaujas lidojumiem ...

Zavjalovs un Oja atjēdzās, kad sāka aust un pēkšņi kļuva redzami koki; debesis zili melno krāsu nomainīja blāvi pelēkā. Piepēši viņi sadzirdēja putnus dziedam. Aplūsa tālie grandieni, neviena trasējošā lode vairs neplosīja debesis, tuvumā neieredzās neviena lidmašīna, tikai neredzamā putni biezajos zaros dziedāja savas vienkārsās un mūžīgās dziesmas. Zavjalovs un Oja gulēja blakus, pagriezuši seju pret debesi, kas kļuva aizvien dzidrākas. Beidzot Zavjalovs kļuva ivercajās:

— Kur es tevī, Oja, tagad lai atrodu? Mēs taču tūlīn šķirsīmsies ...

— Tu mani atradīsi, — viņa atbildēja. — Ja gribēsi, atradīsi.

* * *

Zavjalovs strauji piecēlās. Uz ekrāna vēl zibēja kadri, un skaļa jau nekliģa balss bramanīgi skandēja visiem pazīstamo lidotāja dziesmu.

Viņš ātriem soļiem devās laukā, pieskardamies sēdošo cilvēku ceļgalem un murminādams atvainošanās vārdus.

... Un nu viņš ir mājās. Sēž pie rakstāmgalda savā mazajā divstābu dzīvoklī, kurā kādreiz dzīvoja kopā ar tēvu un māti, tad — kopā ar sievu, bet tagad — viens.

Viņš sēž pie galdā, un viņa priekšā nodzeltējušu papīru paka: aviūru rakstu izgriezumi, izziņas, kaut kādas vēstules. Tie visi ir kara laiku

papīri. Ojas vēstuļu šeit nav. Nav to desmitu vēstuļu, kuras viņš saņēma pēc šķiršanās. Viņš tās saudzīgi glabāja. Arī karš tās pasaudzēja. Vienīgi viņa bijusi sieva nepasaudzēja. Pirms aiziešanas viņa uzmeklēja tās rakstāmgalda atvilktnē un sadedzināja. Neko teikt, viņa prata dot triecienus vismazāk aizsargātajā vietā. Kas jāatzīst, tas jāatzīst. Pēdējo Ojas vēstuli Zavjalovs saņēma 1944. gada 12. martā. Viņš atceras un visu mūžu atcerēsies šo datumu. Lai to aizmirstu, ar vēstules sadedzināšanu vien vēl nepietiek. Tad jāsadzina viņš pats.

Kad tika rakstīta šī pēdējā vēstule, Oja jau lidoja. Tomēr savu paņācu un kļuva par gaisa strēlnieku. Panācām Vēstulē bija šādas rindas: «... vai atceries, Volodja, kad mēs tikāmies, es tev teicu, ka nekad vairs nebūšu skaidiņa, ko viņi mētā. Līdz pat šim brīdim ar sēpmē pamezomāja jūtām atceros sevi tai barā pie pietasties. Es toreiz sev teicu, ka atradīšu savu vietu. Tagad esmu gaisa strēlnieks. Kara laikā tā ir laba specialitāte ...»

Jā, tā ir «laba specialitāte». It īpaši, ja ņem vērā, ka lidotājs sēž aiz bruņām, bet gaisa strēlnieku nekas nesargā ... Viņa lidoja. Pēc tam pienāca pēdējā vēstule: 1944. gada 12. martā. Vairāk vēstuļu nebija. Viņš gaidīja. Nedēļi. Divas. Pēc tam palūdzā sava pulka komandieri Simoņuku aizrakstīt daļai, kurā dienēja Oja. Desmit dienas vēlāk pienāca atbilde. Zavjalovu izsauca uz KP. Simoņuks pasniedza vēstuli, galvu nodūris. Tikai noteica:

— Se, brāl, ņem ...

Un, kad Zavjalovs jau bija atlocījis ar rakstāmmašīnu aprakstīto pelēcīgo lapīnu, viņš piebilda:

— Karš, draudzīn. Nekā nepadarīsi ...

Te ir šī vēstule. Tā nav sadedzināta kopā ar pārējām Ojas vēstulēm. Tā atstāta. Kā nazis sirdī. Lai sāpina visu mūžu.

«... Uz Jūsu pieprasījumu ziņoju, ka vecākā seržante Mironova Olga Alekseja meita bija gaisa strēlnieks kapteiņa Voronina ekipāžā. S. g. 14. martā pēc kaujas uzdevuma izpildes lidmašīnu sašāva pretinieka iznīcinātājs un, pēc grupas vadītāja ziņojuma, tā gaisā uzsprāgu. Ekipāža gājusi bojā. Mūsu daļas personālais sastāvs dzīļi ser par pulka milules, drošās un godīgās meitenes bojā eju. Viņa upurēja sevi mūsu Dzimtenes brīvības un neatkarības labā. Pulka komandiera vietnieka politiskajā darbā. Paraksts.» Viss.

Zavjalovs pārlasa vēstuli, ko zina jau no galvas. Pēc tam atliek to sāņus, un viņa acu priekšā atkal parādās fotogrāfija — sniega iepūtināts zemes pleķītis, cilvēki, kas sastājušies pusapli pie kādas garas vienstāvu ēkas, un to vidū sieviete, kas tik līdzīga Ojai.

«Bet, ja nu ir noticis brīnumš un Oja dzīva, tad kā varēja gadīties, ka viņa ne vārda neizrakstīja uz viņa pulku? Lauku pasta numuru viņa taču labi zināja.»

Toreiz, kad ar Zavjalovu notika nelaime, kas sadragāja visu viņa dzīvi, pirmās jautājums, atgriežoties pulkā, bija: vai nav vēstuļu? ...

Nē, vēstuļu nebija. Ja Oja būtu palkusi dzīva, viņa noteikti atrastītu. Viss vienai, no kurienes, — no elles, no paradīzes, — bet atrastītu! Nē. Nevienas vēstules līdz pašam kara beigām, ne arī pēc tam. Neviena mēģinājuma noskaidrot, vai viņš vēl ir dzīvs. Tātad viņas vairs nav šai pasaulē. Nav pat viņas kapa.

Un tomēr viņš rīt ies uz redakciju un noskaidros visu līdz galam. Nevar būt, ka pasaulē ir divi viens otram tik līdzīgi cilvēki. Kopš tiem laikiem pagājis turpat divpadsmit gadu, bet laiks viņu nemaz nav pārvērtis. Tā ir viņa. Bet ja viņš neklūdās, ja viņa ir dzīva, tad kādēļ tā ne reizes nav aizrakstījusi viņam, nav mēģinājusi sameklēt? Ne reizes! ... Nē, tas nevar būt! To nevar pat iedomāties. Tātad viņš maldās. Tā sievietē fotogrāfijā nav Oja. Vai arī ...

Zavjalovs nespēja iedomāties, ka tas varētu būt arī tā. Iespiedis galvu rokās, viņš cenās atcerēties, kā tas viss notika, atsaukt atmiņā vissīkākās detaļas. Atgriezies daļā, viņš aizgāja pie Simoņuka ...

«Nē, — viņš galu galā sev saka. — Man viss vēlreiz jāpārbauda. Jāaprunājas ar Simoņuku. Jāprecizē visi dati, visi fakti.»

Ir jau bez ceturksņa divi. Tūlīt viņš aizbrauks uz aerokluba. Pusstunda līdz stacijai, četrdesmit minūtes ar elektrisko, divdesmit minūtes līdz aerodromam. Pirms pusčetriem viņš būs jau tur. Simoņuks vēl nebūs nekur aizgājis. Biedri, ieraudzījuši Zavjalovu, brīnīsies: viņi gaida to tikai pēc divpadsmit dienām. Bet kāda gan tam nozīme! ... Viņš leibāz roku kabatā, tur viņš glabā pieplisētās vilcienu sarakstu.

Roka satausta vilcienu sarakstu un vēl kādu aplokšni. Tā jau Viktora, atāla radnieka, vēstule, ko viņš saņēma, vēl būdams jūrmalā. Pūsis pabēdzis Leņingradā institūtā, jautā, vai viņš varot atbraukt uz Maskavu, pabūt pāris nedēļas pie Zavjalova pirms došanās uz darba vietu.

Nu, ko — lai brauc. Sodien pat jānosūta telegrama. Tieši no stacijas. Kad tad atiet elektriskais?

5. CITAS REIZES VAIRS NEBŪS

— Mirāža, mans draudzīn, mirāža! Tu tvarsti tukšu gaisu, — beidzot atteica Simoņuks — neliela auguma, kvadrātveidīgs, krietni apvēlies cilvēks ar lielu galvu.

Viņi sēdēja lidlaukā zālē. Simoņuks uzklausiņa Zavjalova stāstu bez sevišķas intereses, laiku palaikam nepacietīgi pamezdamš acis uz starta līnijas pusi.

«... Paklau, — atsāka Zavjalovs, — vai tomēr nevarēja notikt tā, ka vēstules bija? Saproti, bijal Nu, kaut vai viena pati vēstule. Manis nav, esmu kritis, kas tad glabās man adresētās vēstules? Tās varēja vienkārsi nozaudēt, galu galā aizsviest.»

— Atkal viens un tas pats! — savā aizsmakušajā balsī iesaucās Simoņuks. — Visas kritušajiem lidotājiem pienākušās vēstules nodod vietniekam politiskajā darbā. Saproti? Viņš uz tām atbild. To tu zini!

tikpat labi kā es. Kad tu atgrīzies, vietnieks nekur nebija pazudis un tu viņam prasīji. Vai ne tā?

— Tā . . .

— Un tas arī viss.

Simoņuks iecietīgi un tai pašā laikā ar dziļu pārākuma apziņu pakatījās Zavjalovā.

Simoņukam ir pāri sešdesmitiem, un nu jau būs gadu desmit, kopš viņš atvaļinājies no dienesta.

Tomēr starp viņu un demobilizēto Zavjalovu bija liela starpība. Būdam atrauts un nošķirts no iemīļotā darba, Zavjalovs ar rūgtumu apzinājās, ka dzīve iet uz priekšu, bet viņš, Zavjalovs, stāv uz vietas. Turpretim Simoņuks no sirds bija pārliecināts, ka patiesais gadu ritums apstāties tieši tai dienā, kad viņš pārtrauca savu darbību armijas rindās.

Kādu laiku pēc tam, kad viņu atvaļināja gan vecuma dēļ, gan laikam arī tāpēc, ka viņš nepiederēja pie tiem virsniekiem, bez kuriem armija nevarēja iztikt, Simoņuks vēl izmantoja savas tiesības vaļkāt formas tērpu. Bet tad atskāta, ka formas tērps bez varas, bez tiesībām komandēt, bez paaugstināšanas perspektīvām būtībā nekā nenozīmē. Pēc tam viņš vairs ne reizes nepleskārās savam formas svārkam, zābakiem un pulkveža cepurei, no kuras viņam, sakarā ar mazo augumu, bija visgrūtāk šķīties.

Simoņuks saņēma visal pieklājīgu pensiju. Pēc viņa domām tam tā arī vajadzēja būt, jo atzina, ka valsts un apkārtējie cilvēki ir viņa lielāki vai mazāki parādnieki līdz pat kapa malai. Simoņuks gauži mīlēja naidu un tiklīdz uzzināja, ka bez liekam pulēm pie pensijas var vēl piepelināt, ilgi meklēja sev attiecīgu amatu un galu galā izraudzījās aerokultūru. Taču priekšroku viņš deva kadru daļas priekšnieka amatam, nevis tādām darbam, kas bija saistīts ar lidošanu vai kursantu apmācīšanu. Agrāk, kara laikā, Simoņuku uzskatīja par labu pulka komandieri, kaut gan bija arī par viņu labāki. Toreiz viņš savu turpmāko dzīvi nevarēja iedomāties ārpus armijas. Taču miera laikā, kļūvis par Aizsardzības ministrijas kādas apakšnodalys otršķirīgu darbinieku, viņš ne reizi vien notvēra sevi, ka apskauz to dienesta biedrus, kas aiziet no armijas un saņem pamatīgu pensiju.

Turklāt Simoņuks bija patmīlis un, aizgājis pensijā, perināja sevi aizvainojuma jūtas pret tiem «pašreizējiem», kuri, protams, tikai aiz paviršības un muļķības nolēmuši turpmāk vairs nelzmantot Simoņuku aktīvajā komandiera darbā. Viņš nosodīja visu šodienīgo; ieradnījās skatīties uz dzīvi kā uz kaut ko tādu, kas turpina kustēties tukšgaitā.

Būtībā viņš bija zemas kultūras cilvēks, taču viņam bija lunkana mēle un piemita spēja uztvert domu no pusbārda. Viņš lepojās ar savu dzīves pieredzi, ar to, ka saprot, «kas notiek un kādēļ notiek», un piederēja tam cilvēku tipam, par kuriem mēdz teikt, ka tas ir «veļu matoriņi».

Pats Simoņuks uzskatīja sevi par «kultūralu cilvēku» un bieži vien atkārtoja: «Mēs esam kultūrali cilvēki!» — un reizēm pat rakstīja avīzēs.

Viņa mīļākais un vienīgais žanrs bija vēstules redakcijai, bet viens no galvenajiem kritikas objektiem šīs vēstulēs — daiļliteratūra, ar

kuru tas atradās senā un nesamierināmā kara stāvoklī. Varbūt, ka Simoņuks bija no sirds pārliecināts, ka viņš, kas rakstīts grāmatās, uzrakstīts «ne tā, kā vajadzīgs», ka «dzīve tā nenotiek» un ka rakstnieki parasti ir vieglprātīgi cilvēki, kas raksta par tādām lietām, no kurām pašī nekā neejdz.

Pat tajos gadījumos, kad Simoņuks pats nekā nezina par grāmatā aprakstīto, viņš tomēr bija pārliecināts, ka zina vairāk nekā autors. Viņa vērtējums bija galīgs un neapstrīdams. Viduvējas atziņas viņš neatzina un, dodams savu spriedumu, vienmēr prasīja «augstākos soda mērus».

Savas vēstules viņš iesāka vienveidīgi: «Ar lielu interesi sāku lasīt. . .» un tikpat vienveidīgi arī nobeidza: «. . . Tādējādi izlasītais darbs atstāj dziļas neizpratnes jūtas un izraisa dibinātu jautājumu: «Ar kādām tiesībām. . .» Viņš parakstīja šīs vēstules, minēdams savu dienesta pakāpi: «Atvaļināts gvardes aviācijas pulkvedis.»

Pašreizējais Simoņuks necieta aktīvus cilvēkus. Viņš nemīlēja tos, kas, pēc viņa domām, pārāk «sprīnājās», it īpaši, ja «sprīnājās» kāds viņa dienesta biedrs, šodien demobilizēts virsnieks. Tādām virsniekiem bija jāņem piemērs no viņa, Simoņuka, un «jātūp» mierīgi savā vietnī. . . Viņu mēģinājumus turpināt aktīvu dzīvi, viņš uzskatīja kā izalcinājumu un kā personīgu apvainojumu.

Visā tajā, ko Zavjalovs pastāstīja, Simoņuks saskatīja viņam nepatīkamo «sprīnāšanos», cenšanos darīt to, ko neviens Zavjalovam nelika darīt, nesaprotamu tieksmi uztraukties un pārdzīvot.

Tas viss bija Simoņukam pretīgs, un to bija aizmirsis Zavjalovs, kas atnāca pie viņa ar satrauktu, instinktuvi ticību, ka bijušais komandieris spēs kaut ko palīdzēt vai vismaz uzundrināt. . .

Zavjalovs negribēja un arī nespēja tik viegli šķīties no savas cerības. Viņš teica:

— Afanasij Porfirjevič, tu taču zini, ka tavs vietnieks politiskajā darbā ne vienmēr atradās pulkā. Viņš pats man stāstīja, ka mēnesi vai divus pēc tam, kad ar mani notika tā nelaime, viņš ticis ievainots un kādu laiku sabijis hospitālī. Ja šajā laikā pienāca kāda vēstule, tad tā. . .

— Mēnesi vai divus pēc tam, kā tu saki, — Simoņuks pārtrauca, — mani izsauca uz divizijas smēršu un paziņoja, ka, pēc viņu ziņām, tu esot dzīvs. Pēc tam katra vēstule, kas pienāktu uz tava vārda, nokļuva pie manis, bet es to nododu smerša pilnvarotajam. Redzi, kā!

— «Redzi, kā!». Tas bija tikpat kā vesera sitiens naglai pa galvu. Pēdējais un galīgais sitiens. Kliukt — un naglas nav. Tā iedzīta sirdī. Visa, līdz galam.

Ilgās, mokošās pūles piespīsties nekad vairāk nedomat par notikuso, neatcerēties to, pēkšņi izrādījās vēltīgs. Sal mirkli pa lidaļu, uzņemdama ātrumu, aizlidoja mācību lidmašīna. Zavjalovs noskatījās tai pakā, un viņam sāka likties, ka viņš atrodas tur, lidotāja kabīnē. . .

(Turpinājums sekos)

Jaunajā dzīvoklī

SKECS

— Saņem viesus, draudzīn. Nepazīsti? Tas esmu es, tavs Pālitis.

— Loti patīkami. . . Pālitis?

— Vai tiešām neatceries? Kauties, draudzīn! Kopā motociklistu kursus apmeklējām. Atceries — brr-brr-brr, pah-pah-pah!

— Ah, atceros, atceros. Loti atvainojos. Saņem. . . laiks — piecpadsmit gadi pagājuši.

— Bet es tevi visu laiku atcerējos. Domāju: «Ko gan mēs Galītis darā?»

— Cālitis.

— Pareizi, Cālitis. Dzirdēju, tu esot saņēmis jaunu dzīvokli. Nu, nolēmu, jānāk apraudzīt.

— Tā ir, izpildkomiteja piešķira.

— Šis pats, ko?

— Kā tad citādi?

— Nekas, labs dzīvoklītis. Un tu vēl kurni, nenesi apmierināts?

— Kādēļ neesmu apmierināts? Taisni otrādi. . . Ak esi apmierināts? Un no kurienes tev šī mietpilsoniskā pieticība? Agrāk tu tāds nebiji.

Par savām tiesībām jācinās. Dūre jācērti qaldā!

— Apzēlojieties, par ko tad lai cērtu dūri?

— Kā ne? Cilvēku ar slimu sirdi nometina valdībā pasaules malā, kaut kādā «kamčatkā».

— Man slima sirds? Esmu vesels kā rutks.

— Tagad vesels, pēc gadiem divdesmit būsi slims.

— Bez tam man šajā «kamčatkā» patīk. Tuvumā ezers, mežs, brīnišķīgs gaiss, lieliska satiksmē.

— Lūk, lūk, satiksmē. Spaidīsies un smāksī pārpildītos trolejbusos un autobusos. Man tevis zēl, Galīt.

— Cālit.

— Labi, lai notiek — esmu ar mieru uzpurēties. Mainīsies.

— Tas ir, kā mainīsies?

— Ar dzīvokliem. Es tavā, tu manā. Pasaka ne dzīvoklītis — miera laika mājā ar visām ērtībām un galvenais nekādas satiksmes. Sāpnis.

— Es tomēr atsakos no šī sapņa.

— Ko nozīmē, atsakies?

— Es nevēlos mainīties.

— Gribi tepat nomirt, ko?

— Nemaz netaisos mirt.

— Nebaldies, dārgi nebūs jāpiemaksā.

— Netaisos nevienam kaut ko piemaksāt un negribu arī, ka man kāds ko piemaksā.

— Nu, lieliski! Tāpat norunāts — man nekas nebūs jāpiemaksā.

— Nekas nav norunāts. Sacīju, ka nevēlos mainīties.

— Tas ir, kā nevēlies? Pats visu laiku uzplījes, bet nu krūmos? Gribi izspīst kukuli?

— Nekā es negribu. Lieciet mani mierā! Šis ir mans dzīvoklis, mans! Es pats tajā dzīvoju un nevienam to neatdošu. Skaldrs?

— Paskat, kāds privātsaņnieks atradies! Zinām mēs tāds. Valsts viņam piešķir dzīvokli, bet viņš: «Mans dzīvoklis.» Nevis «mans», bet «mūsu!» Neaizmirst!

— Atvainojiet! Es tiešām pārsteidzos. Jūs pārēži teicāt: «Mūsu». Es te nedzīvoju viens.

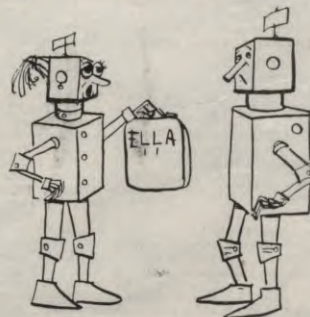
— Kā? Kas tad vēl te dzīvo?

— Kaimiņi. Dzīvoklis ir komunāls.

— Komunāls? Gudrnieks! Sagrībji tikt pie mana atsevišķā dzīvokļa, ko! Izdarīt man «komunālu pakalpojumu»? Se pi gal Nesmu mulķis. Sveiki.

— Uf! Beidzot tiku vajā. Nepatīkami, bet nācās melot. Dzīvoklis taču ir atsevišķs.

E. KĀLNINS

— Es izbeidzu mūsu paziņanos. Te būs tā eļļa, ko tu esi notērējis pastaigās ar mani.

M. Ramanes zīm.

Kāda mākslinieka izgausme.

K. Čauča zīm.

ŠAHA KOMPOZĪCIJAS

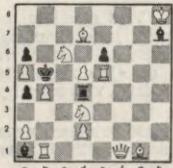
E. VALCIŅA VADĪBA

Laikā, kad notika XV šaha olimpiāde Bulgārijā, tika sarīkots tradicionālais šaha uzdevumu sastādīšanas konkurss. Šajā konkursā piedalījās visas pasaules ievērojamākie problēmisti.

Ar nogaidītiem panākumiem pārsteidza mūsu republikas jaunais problēmists, alūksnietis Andris Skuja, kurš šajā konkursā izcīnīja pirmo vietu (uz Nr. 396). Cerams, ka tas nebūs viņa vienīgais darbs, bet arī turpmākā nākotnē varēsīm saņemt konkursam cienīgus darbus.

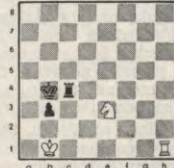
Šajā numurā iepazīstinām mūsu risinātājus ar minēto jaunā problēmista A. Skujas patīkamu uzdevumu Nr. 395.

Nr. 393
G. E. Breņevs Maskavā
Pirmpublicējums

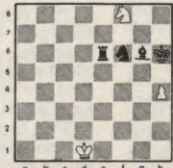
Mats 2 gājienos

Nr. 394
Z. Piģits Baldonē
Pirmpublicējums

Palīgmatš 2 gājienos

Nr. 395
A. Skuja Alūksnē
Pirmpublicējums

Palīgmatš 3 gājienos

Nr. 396
A. Skuja
1. god. XV šaha olimpiādē
vēlītajā konk. 1962. g.

Mats 3 gājienos

Nr. 397
L. Lošinskis un Sifs
1. god. «Magyar Sakkelet»
1961. g.

Mats 3 gājienos

Nr. 398
V. Pahlmans
1.—2. god. «Svobodno slovo»
CSR 1961. g.

Mats 3 gājienos

Risinātāji, kas sasniegusi 300 punktus, saņems grāmatu balvas. Risinājums sūtīt «Zvaigznes» redakcijai. Termins — 31. martā.

Dzīvnieku pasaulē

... Māda 1911. gada svētdienā Beļģijas pilsētā Lutihā baznīcas laukumā valdīja dzīvības rosbība. Sēti bija salāsijušies 32 lebrucēji no kaitīgiem pilsētām — aknu cieniņā — ar mašiem, kuros tupēja viņu milu. Kākiem pie karkā bija piesieti pasta sūtiņumi. Pēc signāla tos visus izlauda laukā.

Nesteidzamies kākī apgājā laukumam apkārt un pēc neilgām «pardonām» devās tecinēm vien uz mājām. Nākošajā dienā, noledami ap 100 kilometru, visi 32 ūsainie pastnieki laimīgi atgriezās mājās.

*
... Mūsu gadsimta 20-tos gados Nujorkā nokāra bezdelīgu, kurai pie krūtīm atrada zīmīti. To bija rakstījis naturālists Hellers savam draugam Nujorkā, kam piederēja šī bezdelīga. Zīmīte Hellers ziņoja, ka viņš apmaldījies Hudu kalnos (Dienvidamerikā) un lūdz palīdzību. Nekavējoties tika organizēta ekspedīcija, kas Hellera atrada. Atāluumu no Dienvidamerikas līdz Nujorkai bezdelīga bija nolidojusi 5 dienās, diennaktī veidama 600 kilometru.

HORIZONTĀLI: 5. Indiešu bērnu dzejnieks. 9. Grāmatas «Volfgangs Amadejs Mocarts» autors. 10. Latviešu padomju dzejnieks, dzejoļu krājuma «Rozes logos» autors. 12. Vācu rakstnieks, luģas «Nibelungu kredīts» autors. 13. A. Koptjajeva triloģijas daļa. 14. Persona A. Upīša komēdijā «Apburtais loks». 17. Padomju rakstnieka Jevgeņija Vorobjeva romāns. 18. Tēls A. Čehova stāstā «Zemnieki». 19. Padomju rakstnieks, grāmatas «Perejaslavas rada» autors. 21. L. Leņņova romāns. 22. Persona Sekspira komēdijā «Spitnieces savaldīšana». 23. Franču rakstnieces M. Mono romāns. 24. Ukrainu rakstnieks, dzejoļu krājuma «Gadsimta dienvidus» autors. 25. Baltkrievu dzejnieks, poēmas «Atmaks» autors. 30. Populārs amerikāņu rakstnieks. 31. Leģendārais kreiseris. 35. Lietuvišu rakstnieks. 36. Andreja Upīša nepabeigts romāns. 37. Pazīstams franču 19. g. s. rakstnieks. 38. Tēls V. Igo romānā «Parīzes dievmātes katedrāle». 39. M. Saitkova-Sčedrina luģa. 42. Progresīvs latviešu rakstnieks. 43. Rumāņu literatūras klasiķis. 45. Dāņu rakstnieks, izcils pasaku meistars.

VERTIKĀLI: 1. Tēls M. Gorkija luģā «Dībenā». 2. Vācu rakstnieces A. Zegeres stāsts. 3. Jakuba Kolasa dzejoļu krājums. 4. Emīla Zolā triloģijas daļa. 6. Tēls V. Lāča romānā «Zītaru dzimta». 7. Tēls tajā pašā V. Lāča romānā. 8. Tēls Jaroslava Galana stāstā «Sods». 11. Sens, atmiris reliģisks termins. 15. Persona Aspāzijas luģā «Valdēlots». 16. A. Brigaderes luģa. 20. Ievērojams angļu vēsturisko romānu autors. 22. Persona J. Rāina luģā «Pūt, vējņi!». 25. Populārās grāmatas «Septiņas dienas» autors. 26. Igaunju rakstnieks, grāmatas «Sarkanās neļķes» autors. 27. Franču literatūras klasiķa Rasina traģēdija. 29. Tēls V. Lāča romānā «Uz jauno krastu». 32. A. Deglīva romāns. 33. Vācu rakstnieks Bruno Franka romāns. 34. Persona V. Sekspira traģēdijā «Otello». 40. Svingīga, himniska rakstura dzejoļi. 41. Jūlija Vanaga dzejoļu un balādu krājums. 44. Persona J. Rāina luģā «Pūt, vējņi!».

ZURNĀLA 3. NUMURĀ IEVIETOTAS KRUSTVARDU MIKLAS ATRISINĀJUMS

HORIZONTĀLI: 1. Brumēls. 5. Miltons. 9. «Valvaris». 12. Sarkanā. 13. Naumans. 14. Rikstes. 15. Odisejs. 16. Krakova. 17. Tarpani. 18. Smaģais. 22. Sestino. 26. Astes. 29. Sliedes. 30. Aptieka. 31. Apavi. 32. Anesehi. 33. Montāns. 34. Smēre. 37. Kausis. 41. Kausis. 45. Anglija. 46. Izrēvāt. 47. Kausis. 48. Veicēts. 49. Leidenē. 50. Ulanova. 51. Rasisms. 52. Slabada. 53. Skaista.

VERTIKĀLI: 1. Bostons. 2. Ukraina. 3. Elateja. 4. Svārsti. 5. Minskis. 6. Lauņags. 7. Oratori. 8. Saskaņo. 10. Izkārtis. 11. Artmane. 19. Maskava. 20. Geizers. 21. Indieši. 23. «Estonija». 24. Trepanš. 25. Nianses. 26. Asais. 27. Kausis. 28. Saimē. 35. Magni. 36. Rāinā. 37. Kausis. 38. «Ukraina». 39. Livreja. 40. Satvēra. 41. Kaktuss. 42. Ieņņava. 43. Unisons. 44. Izskapa.

Redakcijas kolēģija: H. RUKSĀNS [redaktors], A. BALODE [atbild. sekretāre], R. LĀCE, V. LĀCE [redaktora vietniece], J. NIEDRE, L. PURS, J. STRADIŅŠ, R. TREIJS, S. VIRTMANIS.

Redakcijas adrese — Rīgā, Pērses ielā 16. Tālr. ū: izziņas — 23079; redaktoram — 23173; redaktora vietn. — 21681; atbild. sekretāram — 20361; līdzstrādniekiem — 25948; mākslin. iekārtotājiem, tehniskajam redaktoram — 20122; līdzstr., korektoriem — 28732; līdzstr., fotogrāfam — 29941.

Mākslinieciskie iekārtotāji: I. KĻAVA, G. KROLLIS.

Общественно-политический и литературно-художественный иллюстрированный журнал «Звэйгзне» на латышском языке. (г. Рига, Латвийская ССР).

JT 01083.

Izdovējs Latvijas Laikrakstu un žurnālu izdevniecība, iespiedis PRP 1. tipogrāfijā «Cīņa» Rīgā, Blaumana ielā 38/40. Pasūt. Nr. 7130. Vāki un pielikumi iespiedti PRP Poligrāfisko krāsu fabrikas dobspiedes cehā, Bauskas ceļā 31. Parakstīts iespēšanai 1963. g. 13. februārī. Papīrs 70x108/16, 2+0,5 papīra loksnes, 5,48+1,37 uzsk. iespiedt. Tirāža 89.000 eks. Maksā 30 kapeikas.

PAGĀJUŠĀ GADA RUDENĪ RĪGĀ CIEMOJĀS LEŅINA PRĒMIJAS LAUREĀTS LEŅINGRADAS DZEJNIEKS ALEKSANDRS PROKOFEJS.

RĪGAS ATRĪVOSĀNAS DIENĀ DZEJNIEKS PADOMJU LATVIJAI VĒLTĪJA DZEJOLI, KAS BIJA PUBLICĒTS «RĪGAS BALSĪ».

JAUNAIS KOMPONISTS V. SALAKS ŠIM DZEJOLIM KOMPONĒJIS MŪZIKU. DZIESMAS TEKSTU UN NOTIS PUBLICĒJAM ŠĀJĀ «ZVAIGZNES» NUMURĀ.

Deg Latvija saulstaru lāpās...

Deg Latvija saulstaru lāpās,
Jau zeltaina tērpjas ik birzs.
Pār zemi šķiet dzeltenas kāpnes
No saules nolaistas ir.

Kā vasarā rasa viz zālē,
Visapkārt fāds svaigums,
Bet lauki kā vadmala bālē
Vien audejas nemana skats.

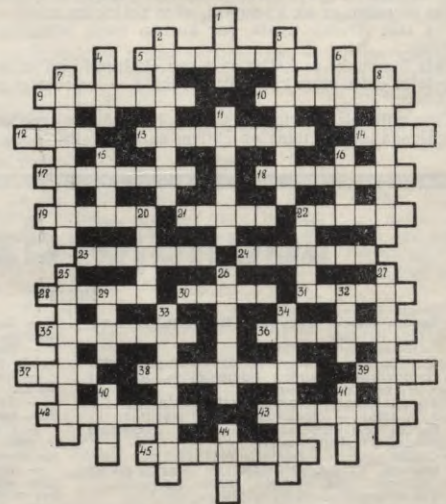
Un tomēr, kāds klusībā audis,
Lai rakstā dzīpari krīt.
Šo skaitainu sen esmu jaudis,
Tas latviešu dainās jau mīt.

Tur redzu pār lejām un kalniem,
Caur mežiem, kas šalkof grīb,
Kā krēpes pland kumeļiem salniem
Un zelta pakavi zīb.

Atdz. H. HEISLERS

KRUSTĀM ŠĶERSĀM

SASTĀDĪJIS L. SIMONS VALMIERA

LABOJUMS

«Zvaigznes» 3. numurā 20. lpp. apakšējo attēlu parakstā jālasa: Attēlos no kreisās: B. Ščukins Tartala lomā, B. Zahava Timura lomā.

Vāku pirmajā lappusē — VOLGOGRADAS UZVARAS MONUMENTA «IZTURĒT UN UZVARĒT» CENTRĀLĀ SKULPTŪRA.

K. TOLSTIKOVA foto

Vāku ceturtajā lappusē — PIEMINĒKLIS 1905. GADA CĪNĪTĀJIEM RĪGĀ, KOMJAUNATNES KRĀSTMALĀ.

V. UPĪSA krāsu foto

Liksni

Deg Lat.vi-ja saulsta.ru lā paš, Jau zel.tai.na tēr-pjas ik birzs, ik birzs. Pār

ze-mi: šķiet dzele-nas kāp-nes No sau-les no-laistas ir. Kā

va-sārā ra-sa viz Kā va-sa-ra zā-lē, Vis-ap-kārt vēl svaigums, Vis-ap-kārt tāds svai-gums Bet

lau-ki kā vad.ma-la bā-lē. Vien au-dē-jas ne-ma-na skats. ne-māna skats. Un au-dē-jas skats.

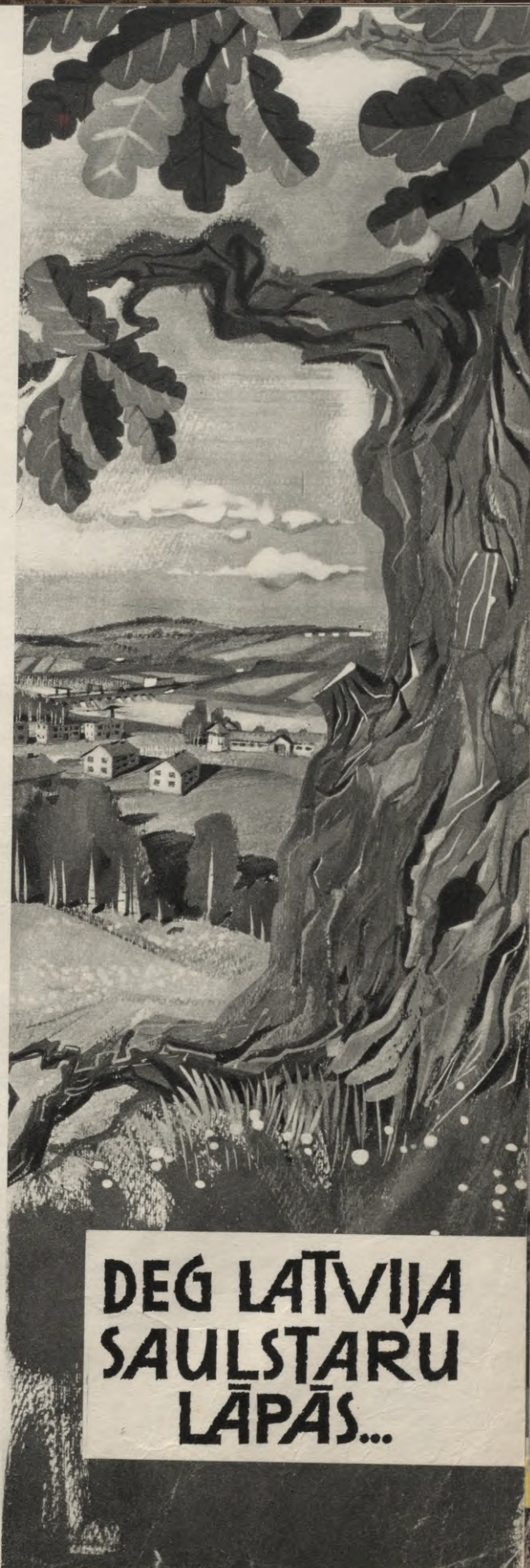
to-mēr, kāds klu-si-bā au-dis Lai rak-stā dzi-pa-ri rak-sta dzi-pa-ri

krit. dzi-pa-ri krit. Šo skais-tu-mu sen esmu jau-dis. Tas krit.

lat-vie-šu dai-nās jau mit. Tur re-dzu pār le-jām un kal-niem, Caur dai-nās jau mit.

me-žiem, kas šal-hot, šal-kot grib, Kā krē-pes pland kumeljiem sal-niem Un

zel-ta pa-ka-vi zib, Un zel-ta pa-ka-vi zib. zib.

DEG LATVIJA
SAULSTARU
LĀPĀS...

Zvaigzne